Sfântul Petru, episcopul Sevastiei (†387) (9 ianuarie) şi Sfântul Grigorie, episcopul Nissei (†395) 10 ianuarie) - fraţii Sfântului Vasile cel mare

Sfântul Petru, viitorul episcop al Sevastiei era unul din cei 10 fraţi, dintre care trei vor fi episcopi: Vasile, Petru de Sevasta, Grigorie de Nyssa; cinci vor fi monahi: cei trei dinainte, plus Naucratios şi Macrina cea tânără; vor fi şase sfinţi în familia mare: Sfânta Macrina cea bătrână, Sfânta Emilia (mama lui), Sfântul Vasile, Sfântul Grigorie de Nyssa, Sfântul Petru şi Sfânta Macrina cea tânără. În anul 381 a participat la Sinodul al II-lea Ecumenic din Constantinopol. Sfântul Grigorie, episcopul Nissei a fost unul dintre stâlpii Ortodoxiei la Sinodul al II-lea Ecumenic, împăratul Teodosie remarcând calitatea deosebită a prestaţiei sale teologice şi retorice. Este cel mai mare cugetător mistic creştin al sec. IV.

Index

Sfântul Petru, episcopul Sevastiei (9 ianuarie) 4
Sfântul Petru şi fratele său, Vasile.....6
Iulian Dumitraşcu - Calendar Ortodox - Sfântul mucenic Polieuct; Sfântul cuvios Evstratie; Sfântul ierarh Petru, episcopul Sevastiei.....8

Sfântul Grigorie, episcopul de Nyssa (10 ianuarie) 14
În această lună (ianuarie), ziua a zecea - Cel dintru Sfinţi părintele nostru Grigorie de Nisa (Minei) 16
Canon de rugăciune către Sfântul ierarh Grigorie, episcopul Nissei 31
Acatistul Sfântului Grigorie de Nyssa 39
Imnografie 52
Vieţile Sfinţilor - Pomenirea celui între Sfinţi părintele nostru Grigorie, episcopul de Nissa 54
Sinaxar - Pomenirea celui între sfinţi părintelui nostru Grigorie (Grigore), episcopul Nissei 56
Viaţa Sfântului Grigorie, episcopul Nyssei 57
Arhid. Ştefan Sfarghie - Sinaxar - Sfântul ierarh Grigorie, episcopul Nyssei; Sfântul cuvios Antipa de la Calapodeşti 61
Iulian Dumitraşcu - Calendar Ortodox - Sfântul ierarh Grigorie, episcopul Nyssei; Sfântul cuvios Antipa de la Calapodeşti 63
Proloage - Pomenirea celui între Sfinti părintele nostru Grigorie, episcopul din Nyssa (†396) 69
Sfântul Nicolae Velimirovici – Proloagele de la Ohrida - Pomenirea Sfântului Grigorie, episcopul Nissei 71
Cântare de laudă la Sfinţii Grigorie şi Marchian 72
Sfântul Grigorie de Nyssa, trăitor al teologiei, filosof şi mistic creştin 73
Sfântul Grigorie de Nyssa - Viaţa, opera, doctrina (335 - 394-395) 79
Sfântul Grigorie, episcopul Nyssei - PSB 29 - Scrieri I - Partea întâi 91
Sfântul Grigorie, episcopul Nyssei despre viaţa lui Moise sau despre desăvârşirea prin virtute 113
Sfântul Grigorie de Nyssa - Despre rugăciunea domnească 115
Sfântul Grigorie, episcopul Nyssei - Tâlcuire amănunţită la Cântarea cântărilor 116
Sfântul Grigorie, episcopul Nyssei - Scrieri dogmatic-polemice şi morale 117
Sfântul Grigorie de Nyssa - Opt omilii la Fericiri 120
Sfântul Grigore de Nyssa – Viaţa Sfintei Macrina 122
Iulian Dumitraşcu - Patriarhia Română - 8 citate remarcabile din opera teologică a Sfântului Grigorie de Nyssa 124
Agapie Corbu - Sinaxar - Sfântul Grigorie de Nyssa 126
Radu Alexandru - Sfântul Grigorie de Nyssa 128
Dragoş Dâscă - Sfântul Grigorie de Nyssa - Părinte al misticii şi încreştinător al filosofiei 132

Diac. asist. dr. Eugen Maftei - Patristica - Urcuşul duhovnicesc sau bucuria descoperirii lui Dumnezeu 136
Andrea Sterk - Sfântul Grigorie de Nyssa - Profetul Moise, model al slujirii arhiereşti 139
Dumitru Manolache - Sărbătoare la Biserica „Domniţa Bălaşa“ din Capitală - 143
Sfântul Grigorie de Nyssa, cinstit în Bucureşti 143
(Foto) Odoarele Mănăstirii Mega Spileo..... 150
Icoane..... 163

Sfântul Petru, episcopul Sevastiei (9 ianuarie)

Sfântul Petru a fost cel mai mic copil din familia retorului Vasile, originar din provincia Pont.

Mama Sfântului Petru, Emilia, era din Cezarea Capadociei. Viitorul episcop al Sevastiei era unul din cei 10 fraţi, dintre care trei vor fi episcopi: Vasile, Petru de

Sevasta, Grigorie de Nyssa; cinci vor fi monahi: cei trei dinainte, plus Naucratios şi Macrina cea tânără; vor fi şase sfinţi în familia mare: Sfânta Macrina cea bătrână, Sfânta Emilia (mama lui), Sfântul Vasile, Sfântul Grigorie de Nyssa, Sfântul Petru şi Sfânta Macrina cea tânără.

Bunica Macrina a crescut pe copii în duh creştin, împreună cu mama lor, Emilia şi sora lor, Macrina cea tânără.

Sfântul Petru a intrat în obştea mănăstirii fratelui său Vasile şi i-a urmat ca egumen în anul 362. În anul 380 a fost ales episcop al Sevastiei în locul lui Eustaţie.

În anul 381 a participat la Sinodul al II-lea Ecumenic din Constantinopol.

A trecut la cele veşnice în anul 387.

Sfântul Petru şi fratele său, Vasile

Odată Petru, episcopul Sevastiei, fratele sfântului, a fost defăimat că trăieşte cu femeia sa, pe care mai înainte de episcopie o lăsase, că nu se cade episcopului să fie cu femeie.

Iar Vasile, auzind, a zis: ***"Bine că mi-aţi spus aceasta, că iată voi merge eu cu voi şi-l voi mustra".***

Apropiindu-se sfântul de cetatea Sevastiei, Petru a ştiut cu duhul de venirea fericitului; pentru că era şi Petru plin de Duhul lui Dumnezeu, şi locuia cu femeia sa cum locuieşte un frate cu sora sa, în curăţie. Deci, a ieşit din cetate în întâmpinarea lui Vasile, ca la opt stadii şi, văzând pe fericitul mergând cu mulţi, a zâmbit şi a spus: "Ca la un tâlhar ai venit la mine, stăpâne şi frate". Apoi, dându-şi sărutare unul altuia întru Domnul, au intrat în cetate şi rugându-se la biserica Sfinţilor patruzeci de mucenici, au mers în episcopie. Apoi văzând Vasile pe cumnata sa, i-a zis: ***"Bucură-te, buna mea, iar mai bine-zis mireasa Domnului, căci pentru tine m-am ostenit a veni aici".***

Iar ea a zis către dânsul: "Bucură-te şi tu, prea cinstite părinte, căci multă vreme am dorit, ca să sărut picioarele tale cele cinstite".

Apoi a zis Vasile lui Petru: ***"Rogu-mă ţie, frate, ca în această noapte să te odihneşti în biserică, cu doamna ta".***

Iar Petru a zis: "Pe toate câte vei porunci, le voi face".

Făcându-se noapte, iar Petru odihnindu-se în biserică cu doamna sa, era acolo şi Sfântul Vasile cu cinci bărbaţi drepţi şi le-a zis lor: ***"Ce vedeţi deasupra fratelui meu şi deasupra cumnatei mele?"***

Iar ei au zis: "Vedem pe îngerii lui Dumnezeu, adumbrindu-i şi ungând cu aromate patul lor cel neprihănit".

Vasile a zis: ***"Tăceţi acum, nimănui să nu spuneţi ce-aţi văzut."***

A doua zi, Vasile a poruncit ca să se adune poporul, şi, înaintea tuturor, să se aducă un vas de fier, plin de cărbuni foarte aprinşi, apoi a zis: ***"Cinstita mea soră, să-ţi întinzi rochia ta".***

Ea întinzând-o, sfântul a zis către cei ce ţineau cărbunii: "Puneţi în rochia ei cărbunii cei aprinşi". Şi i-au pus; apoi a zis către dânsa: ***"Să ţii acei cărbuni în haina ta, până când îţi voi zice ţie".*** Şi a poruncit iarăşi ca să mai aducă alţi cărbuni aprinşi. Apoi a zis către fratele său: ***"Întinde-ţi, frate, felonul tău!".*** El l-a întins. După aceea a zis către slujitori: ***"Turnaţi cărbunii din vas în felon!"*** Ţinând ei multă vreme cărbunii cei aprinşi în hainele lor şi rămânând nevătămaţi, s-a înspăimântat poporul, văzând aceasta, şi zicea: "Domnul păzeşte pe cuvioşii săi şi îi va ferici pe pământ".

Când Petru şi soţia sa au aruncat cărbunii pe pământ, nu era într-înşii miros de fum, pentru că nu li s-au ars hainele lor. Apoi Vasile a poruncit celor cinci bărbaţi drepţi să spună înaintea tuturor ceea ce au văzut. Şi au spus poporului cum au văzut pe îngerii lui Dumnezeu în biserică, adumbrind pe fericitul Petru şi pe sora lui şi ungând cu aromate neprihănitul lor pat. Atunci toţi au prea mărit pe Dumnezeu, care curăţeşte pe plăcuţii Săi de clevetirile omeneşti cele nedrepte.

(Extras din Vieţile Sfinţilor - Viaţa celui între Sfinţi părintelui nostru Vasile cel mare, arhiepiscopul Cezareei Capadociei)

Iulian Dumitraşcu - Calendar Ortodox - Sfântul mucenic Polieuct; Sfântul cuvios Evstratie; Sfântul ierarh Petru, episcopul Sevastiei

Sfântul mucenic Polieuct (†255/259) - era originar din Meletina (Armenia). Sfântul Polieuct a trăit în secolul al III-lea, în timpul împăraţilor Deciu şi Valerian, fiind ostaş.

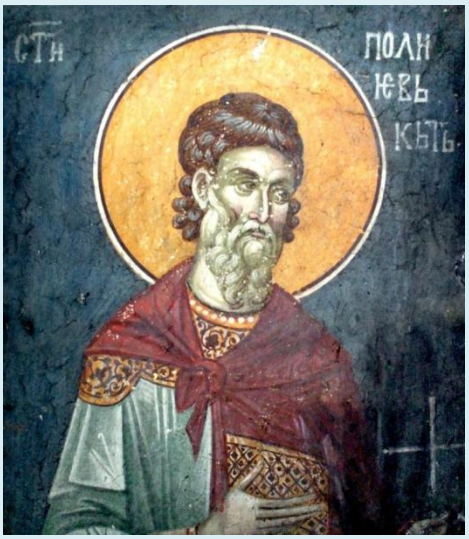

Când s-a declanşat o persecuţie împotriva creştinilor, Felix, socrul lui Polieuct, care avea împuternicire de la împărat să persecute pe creştini, a încercat să-l convingă pe ginerele său să renunţe la credinţa creştină.

Dar nici Felix şi nici Paulina, soţia lui Polieuct, nu l-au putut convinge. Sfântul Polieuct a primit moarte martirică prin decapitare din porunca lui Felix.

***

Sfântul cuvios Evstratie (†846) - s-a născut în părţile Tarsului Ciliciei din părinţi bine credincioşi şi înstăriţi, pe nume Gheorghe şi Megeti. La 20 de ani a intrat în monahism la Mănăstirea Avgar din Bitinia, Asia Mică. În această mănăstire se osteneau şi unchii săi, Grigorie, care era egumen al mănăstirii şi Vasile.

După trecerea la Domnul a lui Grigorie, Sfântul Evstratie a fost ales stareţ în locul unchiului său. În timpul persecuţiei împăratului Leon Armeanul (813-820) împotriva celor ce cinsteau sfintele icoane, mănăstirea a fost pustiită, călugării refugiindu-se în munţi.

După încetarea persecuţiei, Sfântul Evstratie s-a întors, împreună cu ceilalţi monahi, şi au restaurat mănăstirea.

Sfântul cuvios Evstratie a trecut la cele veşnice la vârsta de 95 de ani.

***

Sfântul Petru, episcopul Sevastiei (†387) - Sfântul Petru a fost cel mai mic copil din familia retorului Vasile, originar din provincia Pont.

Mama Sfântului Petru, Emilia, era din Cezarea Capadociei. Viitorul episcop al Sevastiei era unul din cei 10 fraţi, dintre care trei vor fi episcopi: Vasile, Petru de Sevasta, Grigorie de Nyssa; cinci vor fi monahi: cei trei dinainte, plus Naucratios şi Macrina cea tânără; vor fi şase sfinţi în familia mare: Sfânta Macrina cea bătrână, Sfânta Emilia (mama lui), Sfântul Vasile, Sfântul Grigorie de Nyssa, Sfântul Petru şi Sfânta Macrina cea tânără.

Bunica Macrina a crescut pe copii în duh creştin, împreună cu mama lor, Emilia şi sora lor, Macrina cea tânără.

Sfântul Petru a intrat în obştea mănăstirii fratelui său Vasile şi i-a urmat ca egumen în anul 362.

În anul 380 a fost ales episcop al Sevastiei în locul lui Eustaţie.

În anul 381 a participat la Sinodul al II-lea Ecumenic din Constantinopol.

A trecut la cele veşnice în anul 387.

Ὁ Ἅγ
Πέ
τρος

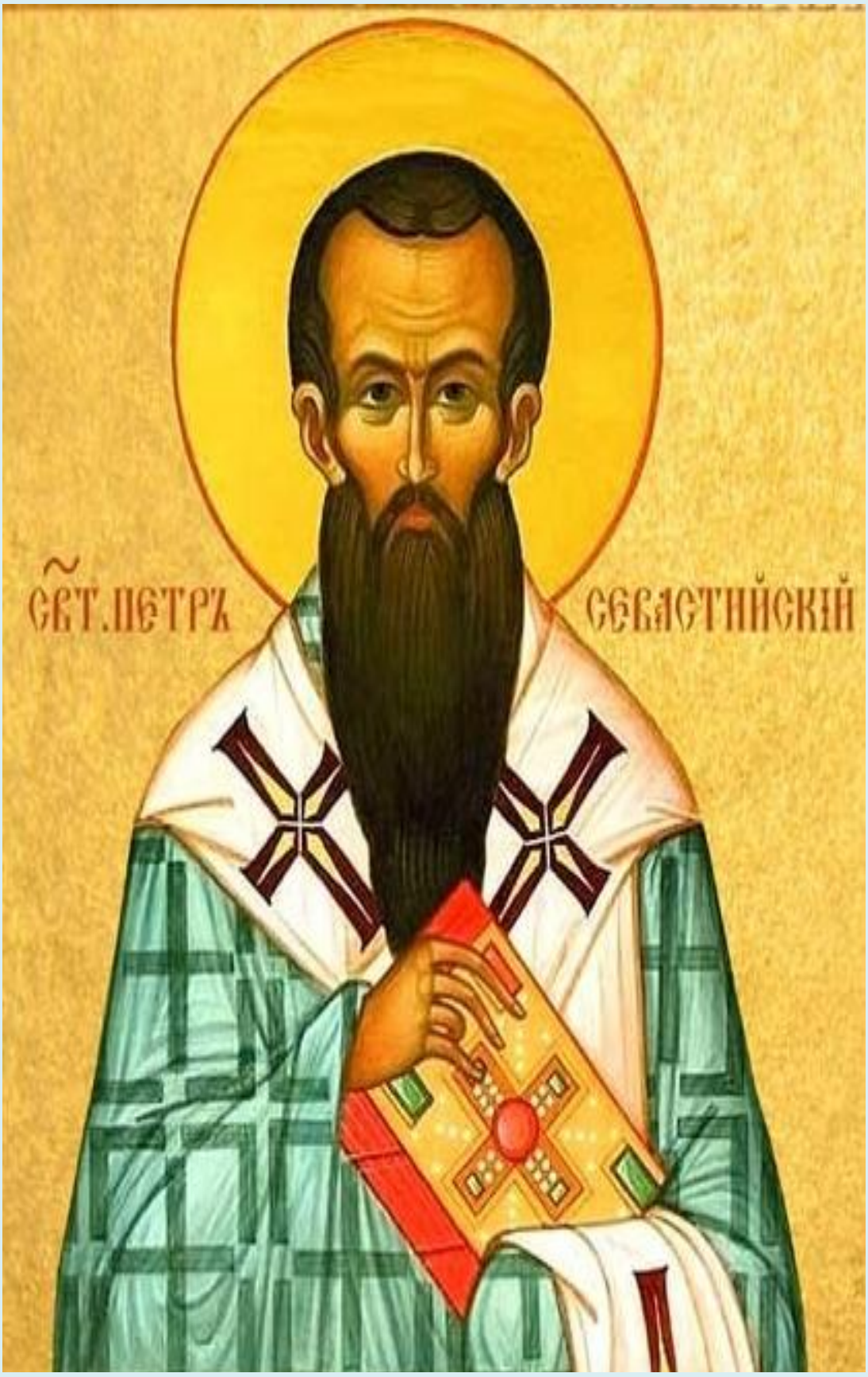
СВТ. ПЕТРЪ
СЕВАСТИЙСКИЙ

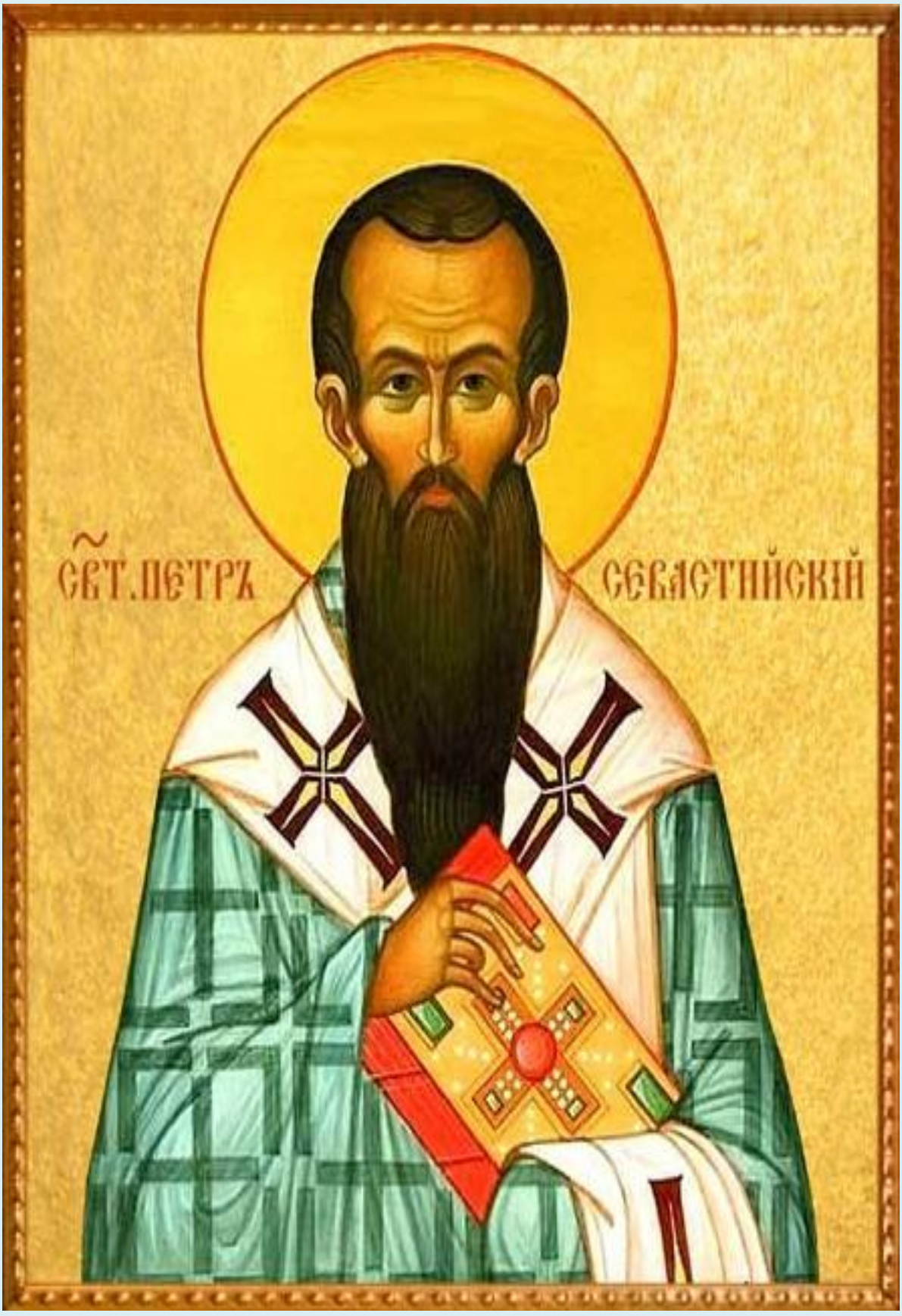
СВТ. ПЕТРЪ
СЕВАСТИЙСКИЙ

Sfântul Grigorie, episcopul de Nyssa (10 ianuarie)

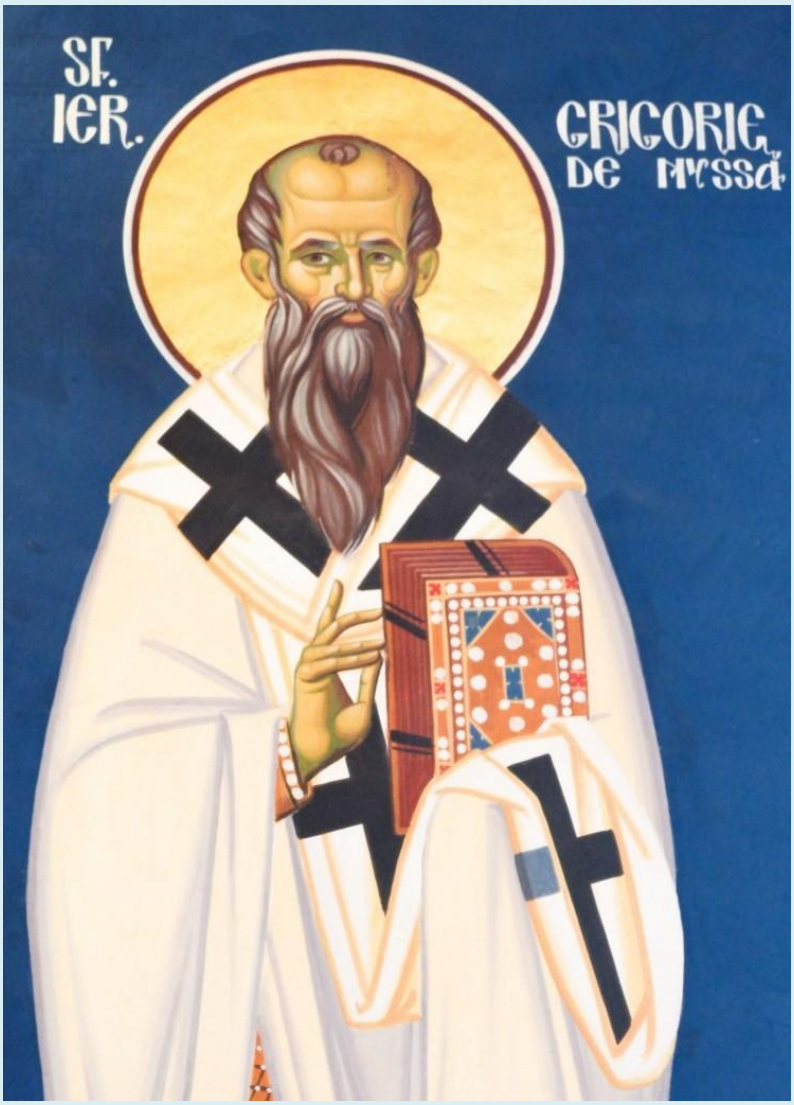

Sfântul Grigorie este cel mai mare cugetător mistic creştin al sec. IV. Sfântul Grigorie s-a născut în anul 335. Tatăl, pe nume Vasile, era originar din provincia Pont, iar mama Sfântului Grigorie, Emilia, era din Cezarea Capadociei. Sfântul Grigorie de Nyssa era unul din cei 10 fraţi, dintre care trei vor fi episcopi: Vasile, Petru de Sevasta, Grigorie; cinci vor fi monahi: cei trei dinainte, plus Naucratios şi Macrina cea tânără; vor fi şase sfinţi în familia mare: Sfânta Macrina cea bătrână, Sfânta Emilia (mama lui), Sfântul Vasile, Sfântul Grigorie de Nyssa, Sfântul Petru şi Sfânta Macrina cea tânără. Bunica Macrina a crescut pe copii în duh creştin, împreună cu mama lor, Emilia şi sora lor, Macrina cea tânără.A studiat în Cezareea Capadociei. A fost căsătorit cu Theosebeia şi se pare că a avut un băiat. Sfântul Grigorie va fi hirotonit în anul 371/372, episcop de Nyssa, oraş mic la o distanţă de

circa 80 de kilometri de Cezareea. Sfântul Grigorie a avut necazuri din partea arienilor, care în anul 375/376, îi înscenează un proces de ordin economic, în urma căruia episcopul Grigorie este trimis în exil, de unde se va întoarce în scaunul episcopal după trei ani, în urma unui decret imperial de graţiere. A fost unul dintre stâlpii Ortodoxiei la Sinodul al II-lea Ecumenic, împăratul Teodosie remarcând calitatea deosebită a prestaţiei sale teologice şi retorice. El este cel care a rostit cuvântările la moartea împărătesei Flacilla şi a prinţesei Pulheria. A trecut la cele veşnice în anul 395.

În această lună (ianuarie), ziua a zecea - Cel dintru Sfinţi părintele nostru Grigorie de Nisa (Minei)

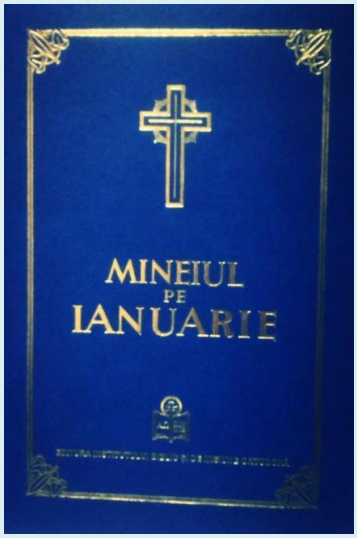

La Vecernie

La Doamne strigat-am..., **Stihirile** pe 6.

Stihirile ierarhului, glas 5:

Podobie: Cuvioase părinte...

Cuvioase părinte, prea sfinţite Grigorie, condeiul cel plin de glasul Mângâietorului şi limba cea prea aleasă a bunei credinţe. Luminătorul cel cu multe lumini, din dumnezeiasca strălucire. Propovăduitorul adevărului, temeiul cuvântării de Dumnezeu. Izvorul dogmelor celor înalte, râul învăţăturilor celor curgătoare de miere. Alăută cu viers dumnezeiesc, a cântărilor celor de Dumnezeu scrise, care îndulceşte cugetele credincioşilor. Lui Hristos te roagă, pe Hristos pleacă, prea înţelepte, pe Cel ce în râurile Iordanului, din nou a zidit lumea, să mântuiască sufletele noastre.

Cuvioase părinte, prea cinstite Grigorie, securea care taie năpădirile ereticilor, sabia cea cu două ascuţişuri a Mângâietorului, cuţitul care taie seminţiile cele necurate, focul care arde eresurile cele uscăcioase, şi lopata cea cu adevărat plugărească, care bine osebeşte greutatea şi uşurimea dogmelor şi cumpănă a iscusinţei, care pe toţi îi îndreptează către căile mântuirii. Lui Hristos te roagă, pe

Hristos îmblânzeşte, prea înţelepte, pe Cel ce în râurile Iordanului, a zidit lumea din nou, ca să mântuiască neamul nostru.

Cuvioase părinte Grigorie prea fericite! Gura care izvorăşte glasurile cele fericite, scoţându-le din cele nesfârşite dumnezeieşti izvoare ale mântuirii, şi care spune tuturor cuvinte de rugăciune, dreptarul care îndreptează către bunătate, cel ce eşti prea luminat cu vedenii dumnezeieşti, luminându-te de strălucirea Treimii, celei nezidite, căreia şi nebiruit ajutor te-a făcut. Pe Hristos roagă-L, pe Hristos îmblânzeşte-L, cuvioase, pe Cela ce în râurile Iordanului a zidit lumea din nou, ca să mântuiască neamul nostru.

Slavă..., a sfântului, glas 4

Cuvântul înţelepciunii tale, înfrumuseţându-l cu bunătate neapropiată, te-ai făcut prea frumos spre amândouă părţile, Grigorie al Nisenilor prin glasul tău cel grăitor de Dumnezeu, împodobind şi veselind norodul cu înţelegere şi învăţând prea înţelepţeşte o Dumnezeire a Treimii. Drept aceea cu dogme drept credincioase biruind eresurile cele străine, ai ridicat biruinţa credinţei în toată lumea. Deci stând înaintea lui Hristos cu slujitorii cei fără de materie, cere sufletelor noastre pace şi mare milă.

Şi acum..., a praznicului asemenea, a lui Cozma monahul

Cutremuratu-s-a mâna Botezătorului, când s-a atins de prea curat creştetul Tău. Întorsu-s-a râul Iordanului înapoi, neîndrăznind a sluji Ţie; că cela ce s-a sfiit de Isus al lui Navi, cum nu avea a se teme de Făcătorul său? Dar toată rânduiala o ai plinit Mântuitorul nostru, ca să mântuieşti lumea cu arătarea Ta, unule Iubitorule de oameni.

La Stihoavnă

Stihirile, glas 2:

Podobia: Casa Eufratului, cetate sfântă, a proorocilor mărire; împodobeşte-ţi casa, întru care Cel Dumnezeiesc se naşte.

Cântare nouă de cuviinţă să cânte toată zidirea, lui Hristos carele S-a născut din Fecioară şi S-a botezat astăzi în Iordan.

Stih: Marea a văzut şi a fugit, Iordanul s-a întors înapoi.

Trâmbiţa cea proorocească, Mergătorul înainte să strige, roduri de fapte alese faceţi Domnului, celui ce S-a botezat în râuri.

Stih: Ce-ţi este ţie Mare că ai fugit, şi tu Iordane că te-ai întors înapoi.

Luminând de la înălţime Dumnezeiescul Duh cel de o Fiinţă şi în chip de porumb, văzându-Se negrăit, acum alerga către Hristos.

Slavă..., a ierarhului, glas 4

Viaţă dumnezeiască săvârşind, ai luminat fapta prin vedenia ştiinţei, Grigorie descoperitorule de cele dumnezeieşti. Că iubind înţelepciunea cu dragoste dumnezeiască, din gura Duhului ai luat dar bogat. Şi ca fagurul de miere picând dulceaţa cuvintelor tale, pururea veseleşti cu înţelegeri dumnezeieşti Biserica lui Dumnezeu. Pentru aceasta petrecând în ceruri ca un ierarh, roagă-te neîncetat pentru noi cei ce săvârşim pomenirea ta.

Şi acum..., a praznicului asemenea

Pe Tine, Cela ce cu Duhul şi cu foc, curăţeşti păcatul lumii, văzându-Te Botezătorul venind către dânsul, spăimântându-se şi tremurând a strigat, grăind: Nu cutez a mă atinge de creştetul Tău cel prea curat. Tu mă sfinţeşte Stăpâne cu dumnezeiască arătarea Ta, unule Iubitorule de oameni.

Troparul, glas 4: Dumnezeul părinţilor noştri, care faci pururea cu noi după blândeţile Tale, nu depărta mila Ta de la noi; ci pentru rugăciunile lor, în pace îndreptează viaţa noastră.

Slavă..., Şi acum..., al praznicului

La Utrenie

La Dumnezeu este Domnul..., Troparul praznicului de 2 ori. Slavă..., al sfinţilor, Şi acum..., iarăşi al praznicului.

După întâia Catismă, **Sedealna** glas 3:

Podobie: Fecioara astăzi, pe Cel mai presus de fiinţă naşte şi pământul peştera Celui Neapropiat aduce. Îngerii cu păstorii slavoslovesc şi magii cu Steaua călătoresc. Că pentru noi s-a născut Prunc Tânăr, Dumnezeu, cel mai înainte de veci.

Stăpânul astăzi a venit în Iordan şi S-a botezat în ape, de dumnezeiescul înainte Mergător; iar de sus Tatăl Îl mărturisea: Acesta este Fiul Meu cel iubit, şi Duhul s-a arătat spre El în chip străin de porumb.

Slavă..., Şi acum..., iar aceasta

După a doua Catismă, **Sedealna** glas 4:

Podobie: Spăimântatu-s-a Iosif, lucru mai presus de fire văzând şi în minte a avut ploaia cea de pe lână, la zămislirea ta cea fără de sămânţă, de Dumnezeu Născătoare, rugul cel nears în foc, toiagul lui Aaron ce a odrăslit şi mărturisind logodnicul şi ocrotitorul tău preoţilor, a grăit: Fecioara naşte şi după naştere rămâne iarăşi fecioară.

Vremea este a arătării lui Dumnezeu, Hristos ni S-a arătat nouă în râul Iordanului. Veniţi credincioşii să scoatem apă de iertarea păcatelor noastre, că Hristos a venit cu trup, căutând oaia cea prinsă de fiară, şi aflând-o iarăşi a băgat-o în Rai ca un Milostiv, Hristos S-a arătat la Iordan şi lumea a luminat.

Slavă..., Şi acum..., iarăşi aceasta

Canoanele al praznicului cel dintâi cu Irmosul pe 6 şi ale sfinţilor, doua pe 8.

Canonul Sfântului Grigorie

facere a lui Ioan monahul

Cântarea 1-a, glas 5

Irmos: Pe cal şi pe călăreţ în Marea Roşie i-a surpat Hristos, cel ce a sfărâmat războaiele cu braţ puternic şi pe Israel l-a izbăvit, pe cel ce cânta cântarea de biruinţă.

Fiind Tu adâncimea înţelepciunii şi bogăţia cunoştinţei, şi izvor fiind al însăşi bunătăţii, dă-mi mie Hristoase putere să laud cu cântări pe Grigorie, pe luminătorul măritei Tale Biserici.

Părinte Grigorie, podoaba învăţătorilor, primeşte lauda cea săracă, care se aduce prin dragoste pomenirii tale, întru care îmblânzește-ne nouă pe Hristos.

Cu cuvânt îndestulat şi înţelept învăţătorule de cele sfinte ai învăţat cinstita Biserică, a teologhisi o Unime în trei numere, şi Treimea de un Scaun şi de o cinste, Grigorie.

A Născătoarei

Numai credinţa să fie povăţuitoare, iară nu dovada minunilor tale celor mai presus de gând, Născătoare de Dumnezeu Fecioară. Că ai născut pe Dumnezeu Cuvântul, pe Cel necuprins cu gândul, îmbrăcat cu omenirea.

Cântarea a 3-a

Irmos: Cel ce cu porunca Ta ai înfipt pământul pe nimic şi ai ridicat nereţinut pe cel îngreunat, întăreşte Biserica Ta, Hristoase, pe piatra cea neclintită a poruncilor Tale, Unule, Bunule şi Iubitorule de oameni.

Săltările trupului le-ai supus gândului care este stăpân, iar gândul l-ai supus Împăratului tuturor. Drept aceea bine săvârşind călătoria poruncilor, tu te-ai făcut precum se cade sălăşluire Treimii, Grigorie.

La faptă ai adus privirea ştiinţei părinte, pentru aceea Hristos a dat în mâna ta conducerea Bisericii, care fără prihană o ai condus, ca un ales tăinuitor, Grigorie prea fericite.

Suindu-te către muntele bunătăţilor Grigorie, şi punând în inima ta suişurile, te-ai ridicat de la pământ cu alergare neîncetată, către vieţuirea cea cerească, mai înaintea ieşirii tale din trup.

A Născătoarei

Tu fără împreunare şi fără de durere de Maică, te-ai făcut Maică lui Dumnezeu, Celui ce a strălucit din Tatăl cel nemuritor. Pentru aceasta te propovăduim cu dreaptă credinţă Născătoare de Dumnezeu, că ai născut pe Cuvântul întrupat.

Condacul şi Icosul praznicului.

Condacul: Arătatu-te-ai astăzi lumii, şi lumina Ta, Doamne, s-a însemnat peste noi, care cu cunoştinţă Te lăudăm. Venit-ai şi Te-ai arătat Lumina cea neapropiată.

Icos: Galileii neamurilor, laturii Zabulonului, şi pământului Neftalimului, precum a zis proorocul, lumină mare a strălucit Hristos. Celor întunecaţi rază luminoasă S-a arătat, care în Betleem a răsărit, şi mai vârtos din Maria Domnul în toată lumea şi-a răspândit razele, Soarele dreptăţii. Pentru aceasta cei din Adam goi, veniţi toţi să ne îmbrăcăm într-însul, ca să ne încălzim, că acoperă pe cei goi, şi luminează pe cei întunecaţi. Venit-ai şi Te-ai arătat Lumina cea neapropiată.

Condacul ierarhului, glas 2:

Podobie: Pe cea întru rugăciuni...

Dumnezeiescul ierarh al Bisericii şi al înţelepciunii, cinstitul scriitorul de cântări al Nisei, mintea cea deşteptată Grigorie, cu îngerii dănţuind şi desfătându-se întru dumnezeiasca lumină, se roagă neîncetat pentru noi toţi.

Icos: Strălucire minunată ai strălucit în lume mai mult decât soarele, Cuvinte, şi cu razele luminii ai luminat Mântuitorule toate, Tu în apele Iordanului ca un om a Te boteza binevoind, ca să speli a mea întinăciune, împreună şi spurcăciunea greşelilor celor multe, dându-mi mie dar ca să laud, pe înţeleptul ierarh şi tăinuitorul Tău. Că mijlocitor pe acesta aduc Ţie; şi rugându-l strig pururea, ca să se roage neîncetat pentru noi toţi.

Sedealna, glas 3:

Podobie: Pentru mărturisirea...

Dumnezeiască lumină câştigând, şi cu viaţă fără materie nevoindu-te, cu nume asemenea sfinţeniei te-ai împodobit; că învăţând dogmele cele mai presus de fire, ai întărit lumea cu dreaptă credinţă, părinte cuvioase; roagă pe Hristos Dumnezeu, să ne dăruiască nouă mare milă.

Slavă..., Şi acum..., a praznicului asemenea

Iisus născându-Se din Fecioara Maria şi în Iordan botezându-Se de la Ioan, Duhul s-a pogorât peste Dânsul văzut în chip de porumb. Pentru aceasta proorocul, cu îngerii au zis strigând: Slavă venirii Tale Hristoase. Slavă Împărăţiei Tale. Slavă rânduielii Tale, unule Iubitorule de oameni.

Cântarea a 4-a

Irmos: Dumnezeiasca Ta iconomie Hristoase, cunoscând-o de mai înainte proorocul Naum, cu frică a strigat către Tine: venit-ai spre mântuirea poporului Tău, ca să mântuieşti pe unşii Tăi.

Ca un stâlp cu totul luminat te-ai arătat, cu viaţa şi cu cuvântul fiind aprins de râvna cea fierbinte a Ortodoxiei, Grigorie povăţuind pe Israil cel nou.

Primind darul Duhului, ai osebit îmbrăcămintea cea proastă, a scripturii legii, şi frumuseţea cea ascunsă a înţelegerilor, nouă ai descoperit-o.

Rugăciunea cea dată de Dumnezeu, care a ieşit din dumnezeiasca gură pe scurt, o ai lărgit la Biserică, Grigorie, ca un tăinuitor de cele dumnezeieşti.

A Născătoarei

Fără împreunare ai zămislit în pântece nestricat, şi fără dureri ai născut. Şi după naştere Fecioară te-ai păzit, născând pe Dumnezeu cu trup.

Cântarea a 5-a

Irmos: Cel ce Te îmbraci cu lumina ca şi cu o haină, la Tine alerg şi către Tine strig: luminează sufletul meu cel întunecat, Hristoase, ca un Milostiv.

Tu ca focul ai ars împleticirile cuvintelor celor spinoase ale eresurilor. Iar minţile credincioşilor le-ai luminat fericite, învăţătorule de taine, Grigorie.

Tu ai înfruntat neasemănarea lui Eunomie, şi cuvintele lui cele meşteşugite cu tărie, şi laţurile curselor cele tari le-ai stricat ca pe nişte ţesături de păianjen.

Înfruntat-ai prea alesule pe Macedonie cel fără Dumnezeu, care hulea fără temere pe Dumnezeiescul Duh, ca unul ce nu avea împărtăşire cu Dânsul, Grigorie.

A Născătoarei

Tu născându-ne fără sământă nouă dreptate, şi mântuire pe Hristos, ai lăsat fără de blestem firea strămoşului Născătoare de Dumnezeu.

Cântarea a 6-a

Irmos: Linişteşte, Stăpâne Hristoase...

Avându-ţi cugetul smerit şi către toţi blând, te-ai arătat războinic, Grigorie, către cei ce se nevoiau să micşoreze slava lui Hristos.

Despărţirea Treimii cea străină şi semeaţă a lui Arie, tu desăvârşit o ai surpat cu înţelepciunea ta, şi cu cuvântul îndestulat Grigorie.

Unimea Treimii fără învăţătură socotind amestecare Sabelie luptătorul de Dumnezeu, s-a ruşinat prin tine Grigorie întru-tot fericite.

A Născătoarei

Fecioara a născut şi născând a rămas curată, purtând în mâini cu adevărat ca o Maică Fecioară, pe Cela ce toate le poartă.

Condacul Sfântului Grigorie, glas 1:

Podobie: Ceata îngerească...

Cu ochiul sufletului priveghind ierarhe, deşteptat păstor te-ai arătat lumii, şi cu toiagul înţelepciunii tale prea fericite cuvioase, pe toţi necredincioşii i-ai gonit, ca pe nişte lupi. Nevătămată păzindu-ţi turma prea înţelepte, Grigorie.

Icos: Pentru lene eu ticălosul am căzut şi spre moarte am adormit, ci ca un păstor deşteptat scoală-mă părinte, patimile mele cele ce rău mă muncesc pe mine le adormi, ca sculându-mă să laud curat mutarea ta cea purtătoare de lumină, care a proslăvit-o Stăpânul lumii după vrednicie, şi pe tine ca pe o slugă credincioasă, ca pe un învăţător prea înţelept, ca pe un prieten şi tăinuitor, şi ca pe un ispravnic al dogmelor Sale, a căror ungere nespurcată bine ai păzit-o, prea înţelepte Grigorie.

Sinaxar

În această lună, în ziua a zecea, pomenirea celui dintru sfinţi părintelui nostru Grigorie de Nisa, episcopul.

Stih: Musa Grigorie, al căruia tron este Nisa,
Nu în pieire, ci în Eden îşi are locuinţa.
În a zecea a aceleaşi zi,
Grigorie al Nisei din viaţă se sfârşi.

Acesta a fost frate marelui Vasilie, luminat şi lăudat întru ştiinţa înţelepciunii şi râvnitor credinţei ortodoxe, de aceea a şi fost păstor Bisericii lui Hristos.

Şi mergând împreună cu cei ce mergeau la Constantinopol la al doilea Sinod şi stând împotriva eresurilor celor păgâne, s-a aflat nevoitor biruind pe cei potrivnici cu puterea cuvintelor sale, şi cu dovedirile Sfintei Scripturi. Că răzbătând toată ştiinţa cuvintelor şi strălucind şi în bunătăţi, a luat biruinţele.

Şi ajungând la bune bătrâneţe, a adormit şi s-a dus către Domnul.

Însă şi la statul trupului şi la toate era asemenea fratelui său Vasilie, afară din că-runţeala ce avea, căci era puţinel mai vesel.

Tot în această zi, pomenirea prea cuviosului părintelui nostru Dometian, episcopul Meletinei,

Stih: Dometian s-a izbăvit de stricăciune,
Dacă se cuvine vieţii acest nume.

Acesta era pe vremea împărăţiei lui Iustin cel mic. Fecior din părinţi bine cre-dincioşi şi bogaţi, anume Teodor şi Evdochia. Deci procopsind la învăţătură şi la ştiinţa înţelepciunii celei de afară şi a Sfintelor Scripturi, şi însurându-se şi după aceea îndată murindu-i femeia, întorcându-şi toată nevoinţa către dumnezeiasca filozofie, s-a făcut arhiereu şi păstor sfintei biserici din Meletina, fiind de treizeci de ani. Împreunând şi politicească înţelepciune cu viaţa cea sihăstrească, n-a fost numai pricina mântuirii celor supuşi ai săi, ci a toată limba.

Trimiţând împăratul de-l lua de multe ori, şi întărind cu dânsul împărăţia Perşilor lui Hosroiu, când s-a ridicat Varam asupra lui, de l-a scos din domnie, când l-a făcut a da şi bir grecilor. De aceea făcându-se prieten cu Mavrichie împăratul grecilor şi cu împărăteasa lui, şi făcând prin mijlocul lor multă avere, a cheltuit-o la zidiri de sfinte biserici şi bolniţe hrănitoare de săraci.

Deci mergând la Constantinopol, către Domnul a răposat. Unde cinstindu-se cu cuviinţă de toată politia bisericească şi împărătească, pus în coşciug şi petrecut cu făclii şi cântări s-a întors la moşia sa, arătând multe minuni şi în viaţă şi după moartea sa.

Şi se face soborul lui şi al Sfântului Grigorie de Nisa în sfânta biserică cea mare.

Tot în această zi, pomenirea celui dintru sfinţi părintelui nostru Marchian preotul şi iconomul Bisericii celei mari.

Stih: Zburat-a la Cer, unde slava este mare.
Marchian a cărui slavă şi pe pământ a fost mare.

Acest Sfânt Marchian a fost pe vremea lui Marchian şi a Pulheriei împăraţilor; iar strămoşii lui fiind din Roma cea veche, de acolo a venit în Constantinopol.

Deci acesta a zidit biserica Sfintei Irinei spre mare, şi a unit cu ea casa de rugăciune a Sfântului Isidor.

Asemenea a zidit biserică Sfintei Anastasiei, care se află la intrările lui Domnin şi pe care a scăpat-o şi din focul cel mare ce s-a întâmplat în Constantinopol. În vreme ce focul a ars părţile cele de sus ale bisericii, acesta sta pe acoperământ şi avându-şi mâinile ridicate făcea rugăciune, cu acest chip a scăpat-o.

Iar lucrarea minunilor, ce a luat de la Dumnezeu sfântul acesta şi simpla lui îmbrăcăminte şi sărăcească petrecere şi de amănunţimea sihăstriei sale, deşii se află în bogăţie, acestea zic, mai pe larg le povesteşte viaţa sa.

Şi se face soborul său la Biserica proorocului şi Botezătorului Ioan, lângă Chinsterna ce-i zic şi Mochisie, la locul numit al lui Daniil. Se face încă amintire şi pentru marele cutremur ce s-a întâmplat în această zi, pe la începutul împărăţiei lui Vasilie, când şi Biserica Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu, cea din Sigmati şi multe alte biserici şi case de rând au căzut.

Tot în această zi, Sfântul Ammon, care cu pace s-a săvârşit.

Stih: Dumnezeiască lumina bunătăţii s-a stins.
Căci trupeşte luminile lui Ammonie au apus.

Cu ale lor sfinte rugăciuni, Doamne miluieşte-ne, şi ne mântuieşte pe noi, Amin.

Cântarea a 7-a

Irmos: Domnul părinţilor Cel Preaînălţat văpaia a stins-o şi pe tineri i-a rourat; pe cei ce cântau într-un glas: Dumnezeule, bine eşti cuvântat!

Unindu-te prin dragoste cu lumina Dumnezeirii celei în trei Sori, Grigorie, tuturor zărindu-le ca o oglindă, îi luminezi cu întoarcerile luminii.

Cuvintele tale le-ai lăsat părinteşte ca o comoară, pentru curăţirea obiceiurilor sufleteşti şi pentru împlinirea minţii, celor ce cu credinţă cântă: Dumnezeule bine eşti cuvântat.

Pe Tatăl l-ai propovăduit Mintea cea dintâi şi pricinuitor; însă Cuvântului născător, şi Duhului purcezător, cântând o Treime: Bine eşti cuvântat Dumnezeule.

A Născătoarei

Un Ipostas în două firi ai născut Preacurată, pe Dumnezeu cel întrupat, căruia toţi îi cântăm: Dumnezeule bine eşti cuvântat.

Cântarea a 8-a

Irmos: Ţie, Făcătorului a toate, tinerii cei ce dănţuiau în cuptor, închipuind toată lumea, cântau: toate lucrurile pe Domnul lăudaţi-L şi-L prea înălţaţi întru toţi vecii.

Toată lumina Mângâietorului ai primit, fericite, ca să te luminezi cuvioase, strigând: Toate făpturile Domnului lăudaţi pe Domnul, şi-L prea înălţaţi întru toţi vecii.

Ne izvorăsc nouă din pântecele tău râuri de cunoştinţă după dumnezeiescul cuvânt al lui Hristos. Că cu adevărat darul te-a arătat lumii părinte, izvor pururea curgător în veci.

O, cât este de minunată frăţeasca doime, că şi după trup frate, şi întru cele dumnezeieşti la un gând ! Pe aceasta cinstindu-o, adevărat vom cinsti pe Vasilie împreună cu Grigorie în veci.

A Născătoarei

Pe tine ceea ce mai presus de gând după socotinţa cea dumnezeiască şi omenească ai născut pe Domnul, şi ai rămas Fecioară, toate făpturile cu cuviinţă bine te cuvântăm şi te prea înălţăm întru toţi vecii.

Cântarea a 9-a

Irmos: Isaie dănţuieşte, Fecioara a avut în pântece şi a născut Fiu pe Emmanuel, pe Dumnezeu şi Omul. Răsăritul este Numele Lui, pe care slăvindu-L, pe Fecioara o fericim.

Gândul nostru neputând arătat a lăuda bunătăţile faptelor şi cuvintelor tale Grigorie, îşi mărturiseşte biruire lăudată şi vesteşte lauda ta, peste putinţa sa.

Prea alesule întru tăinuitori, stând acum înaintea Treimii, împreună cu ceata apostolilor şi a proorocilor, a mucenicilor, a drepţilor şi a patriarhilor, adu-ţi aminte de noi, care lăudăm pomenirea ta, Grigorie.

Caută de sus acum arhiereule spre a apăra Biserica lui Hristos, dăruind biruinţă bine credincioşilor şi sfărâmă jugul robiei, mântuind cu rugăciunile tale, pe cei ce aleargă la tine, Grigorie.

A Născătoarei

Ca una ce ai născut Preacurată pe Ziditorul făpturilor, porţi stăpânire peste toată zidirea, având mărime neasemănată şi mai presus de fire. Pentru aceea închinându-ne naşterii tale, pe tine te slăvim.

Luminânda

Podobie: Cercetatu-ne-a pe noi...

Pe păstorul cel bun, pe Grigorie prea înţeleptul, pe arhiereul Nisenilor, pe fratele înţeleptului Vasilie, cel întocmai la obiceiuri, cu cântări şi cu laude toţi să-l cinstim.

Slavă..., Şi acum..., a praznicului

Arătatu-s-a Mântuitorul, darul şi adevărul, în repejunile Iordanului, şi pe cei ce erau întru întuneric şi în umbră dormeau i-a luminat. Pentru că a venit şi S-a arătat Lumina cea neapropiată.

La Laude

Stihirile pe 4, glas 4:

Podobie: Cela ce de sus eşti chemat...

Cel ce din pântecele maicii ai fost ales, cu prea sfinţită ungerea darului, sfinţite tăinuitorule, fiind uns ai prea strălucit bisericilor buna cinstire. Drept aceea şi ca un înger pământesc te-ai arătat sfinţind cu duhul cele dumnezeieşti cu adevărat, negrăite înfricoşate taine şi te-ai adus ca un prea fără prihană, mireasmă lui Hristos Dumnezeului nostru. Pe care roagă-L să mântuiască şi să lumineze sufletele noastre. (de două ori)

Cel ce eşti împodobit din lumina cea neapusă, tu pe cinstitul scaun ai împodobit strălucindu-te şi împodobindu-te cu razele bunătăţilor, arătătorule de cele sfinte. Drept aceea ai luminat toate marginile cu fulgerele dogmelor tale, ca un mărgăritar prea luminat şi în chipul aurului. Şi acum te sălăşluieşti în lăcaşurile drepţilor, văzând pe Hristos Dumnezeul nostru. Pe care roagă-L să mântuiască şi să lumineze sufletele noastre.

Cel ce ai primit bogăţia înţelepciunii, tu împlătoşându-te, slăvite, cu dumnezeiasca smerenie cea de Dumnezeu învăţată, ai surpat pe cel ce fără de măsură se mândrea. Pentru aceasta şi cetele sfinţilor celor gânditoare, spăimântându-se se minunau, cum ai biruit cu bărbăţie pe vrăjmaşii cei nevăzuţi. Şi acum purtător de cunună, te veseleşti prea fericite, cu Hristos Dumnezeul nostru. Pe care roagă-L să mântuiască, şi să lumineze sufletele noastre.

Slavă..., glas 4

Înfrumuseţându-ţi cu bunătatea cea neapropiată, cuvântul înţelepciunii tale, împodobit despre amândouă te-ai făcut, Grigorie al Nisenilor, cu glasul tău cel de Dumnezeu grăitor împodobind, şi veselind norodul înţelepţeşte, învăţându-i o singură Dumnezeire a Treimii prea cu cuviinţă. Pentru aceasta şi cu dumnezeieştile dogme, surpând eresurile celor de alt neam, tăria credinţei la margini ai ridicat-o, stând înaintea lui Hristos, împreună cu slujitorii cei nematerialnici; cere sufletelor noastre pace şi mare milă.

Şi acum..., a praznicului, asemenea

Cutremuratu-s-a mâna Botezătorului, când s-a atins de prea curat creştetul Tău, întorsu-s-a râul Iordanului înapoi, neîndrăznind a-ţi sluji Ţie. Că cela ce s-a sfiit de Isus al lui Navi, cum nu avea a se teme de Făcătorul său? Dar toată rânduiala o ai plinit Mântuitorul nostru, ca să mântuieşti lumea cu arătarea Ta, unule Iubitorule de oameni.

La Stihoavnă

Stihirile glas 2:

Podobia: Casa Eufratului, cetate sfântă, a proorocilor mărire; împodobeşte-ţi casa, întru care Cel Dumnezeiesc se naşte.

Acum Mântuitorul dăruieşte oamenilor curăţire minunată, lămurind fără de foc şi înnoind sufletele fără sfârâmare.

Stih: Marea a văzut şi a fugit, Iordanul s-a întors înapoi.

Scoateţi cu osârdie, apa Vieţii celei dumnezeieşti, din izvoarele cele mântuitoare, popoare cu veselie spre mântuirea sufletelor.

Stih: Ce-ţi este ţie mare că ai fugit şi tu Iordane că te-ai întors înapoi.

Venit-a Lumina, darul s-a arătat, mântuirea a sosit, lumea s-a luminat, noroade umpleţi-vă de bucurie.

Slavă..., glas 1, a lui Anatolie

Luptătorule cel viteaz al dreptei credinţe, cel ce ai pătimit rău ca un bun ostaş al lui Hristos Dumnezeu, şi carele ai plăcut Celui ce te-a ales ostaş, cu bună nevoinţă nevoieşte-te acum pentru Biserică, păzind temeiul ei neclătit din dogmele tale, Grigorie.

Şi acum..., a praznicului, asemenea

Tu în Iordan botezându-Te Mântuitorul nostru, apele ai sfinţit, sub mâna slugii plecându-Te şi patimile lumii tămăduind. Mare este taina rânduielii Tale, Iubitorule de oameni, Doamne slavă Ție.

Şi cealaltă slujbă a Utreniei după rânduială şi Otpustul.

La Liturghie

Fericirile din Canonul praznicului, Cântarea a 5-a cu Irmosul pe 4. Şi din Canonul Sfântului Grigorie, Cântarea a 6-a pe 4. Prochimen, glasul al 7-lea: Scumpă este înaintea Domnului moartea cuvioşilor Lui... Stih: Ce voi răsplăti Domnului... Apostol către Corinteni: Fraţilor, fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos... Aliluia, glasul al 2-lea: Preoţii tăi, Doamne, se vor îmbrăca întru dreptate...

Evanghelia de la Matei: În vremea aceea mers-au după Iisus popoare multe din Galileia... Chinonicul prazniculuі.

Canon de rugăciune către Sfântul ierarh Grigorie, episcopul Nissei

Troparul Sfântului ierarh Grigorie, episcopul Nissei, glasul al 4-lea: Dumnezeul părinţilor noştri care faci pururea cu noi după blândeţile Tale, nu îndepărta mila Ta de la noi; ci, pentru rugăciunile lor, în pace îndreptează viaţa noastră.

Cântarea 1

Irmos: Pe cal şi pe călăreţ în Marea Roşie i-a surpat Hristos, cel ce a sfărâmat războaiele cu braţ puternic şi pe Israel l-a izbăvit, pe cel ce cânta cântarea de biruinţă.

Stih: *Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.*

Adâncul înţelepciunii fiind, Vistierie a cunoştinţei şi a desăvârşitei bunătăţi, Hristoase, dă-mi a lăuda cu cântări pe Sfântul Grigorie, luminătorul slăvitei Tale Biserici.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Părinte Grigorie, podoabă a învăţătorilor, primeşte lauda cea neputincioasă, care se aduce din dragoste pomenirii tale; întru care fă-ne nouă binevoitor pe Domnul Hristos.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cu cuvânt călăuzitor în Taine, îndestulat şi înţelept, cinstita Biserică ai învăţat-o a teologhisi o Unire Întreită în număr şi o Treime de un scaun şi o cinste, Sfinte părinte Grigorie.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Numai credinţa, iar nu dovedirea, să întâmpine minunile tale, cele mai presus de minte, Născătoare de Dumnezeu Fecioară; că ai născut pe Dumnezeu Cuvântul, pe Cel Necuprins cu gândul, Îmbrăcat în Trup omenesc.

Cântarea a 3-a

Irmos: Cel ce cu porunca Ta ai înfipt pământul pe nimic şi ai ridicat nereţinut pe cel îngreunat, întăreşte Biserica Ta, Hristoase, pe piatra cea neclintită a poruncilor Tale, Unule, Bunule şi Iubitorule de oameni.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Săltările trupului le-ai supus cugetului, care este stăpân; iar cugetul l-ai supus Împăratului tuturor. Drept aceea, fără împiedicare săvârşind călătoria poruncilor, te-ai făcut cu dreptate săiăşluire a Preasfintei Treimi, Sfinte Grigorie.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

La faptă ai adăugat adânca cugetare, părinte; pentru aceea Hristos a dat în mâna ta cârmuirea Bisericii; pe care fără nici o greşeală ai chivernisit-o, ca un ales slujitor al Tainelor, Sfinte Grigorie, prea fericite.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Suindu-te la muntele faptelor bune, părinte Grigorie şi aşezând în inima ta suişurile, te-ai ridicat de la pământ cu neîncetată alergare către vieţuirea cea cerească, mai înainte de ieşirea ta din trup.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Tu, fără împreunare şi fără durere de maică, te-ai făcut Maica lui Dumnezeu, cel ce a strălucit din Tatăl, nepătat. Pentru aceasta te propovăduim, Născătoare de Dumnezeu, cu dreaptă credinţă, că ai născut pe Cuvântul Cel Întrupat.

Cântarea a 4-a

Irmos: Dumnezeiasca Ta iconomie Hristoase, cunoscând-o de mai înainte proorocul Naum, cu frică a strigat către Tine: venit-ai spre mântuirea poporului Tău, ca să mântuieşti pe unşii Tăi.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Ca un stâlp cu totul luminat te-ai arătat, cu viaţa şi cu cuvântul, fiind aprins de dragostea fierbinte a Ortodoxiei, Sfinte ierarhe Grigorie, călăuzitorul noului Israel.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Primind harul Duhului, ai osebit îmbrăcămintea cea obişnuită a literei Legii şi ne-ai descoperit frumuseţea cea ascunsă a duhului ei.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Rugăciunea cea dată de Dumnezeu, care a ieşit din dumnezeiască gură, Sfinte Grigorie, ca un liturghisitor al Tainelor celor dumnezeieşti, ai împărtăşit-o Bise-ricii.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Fără împreunare ai zămislit în pântece şi nestricată şi fără dureri ai născut; iar după naştere Fecioară te-ai păzit, născând pe Dumnezeu cu Trup.

Cântarea a 5-a

Irmos: Cel ce Te îmbraci cu lumina ca şi cu o haină, la Tine alerg şi către Tine strig: luminează sufletul meu cel întunecat, Hristoase, ca un Milostiv.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Tu, ca un foc ai ars tufişurile cele spinoase ale cuvintelor eresurilor, iar minţile credincioşilor le-ai luminat, fericite călăuzitor de Taine, Sfinte ierarhe Grigorie.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Tu ai înlăturat credinţa cea deşartă a lui Eunomie şi cuvintele lui cele cu greutate de ocolit; şi lanţurile curselor celor tari le-ai stricat, ca nişte ţesături de păianjen.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Înfruntat-ai, părinte Grigorie prea alesule, pe Macedonie cel ce se lepădase de Dumnezeu şi care hulea fără de temere pe Dumnezeiescul Duh, ca pe unul ce nu avea împărtăşire cu Dânsul.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Tu, născând nouă fără sămânţă Dreptatea şi Izbăvirea, pe Hristos, ai slobozit de blestem firea strămoşului, Născătoare de Dumnezeu.

Cântarea a 6-a

Irmos: Linişteşte, Stăpâne Hristoase...

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Având cuget smerit şi blând către toţi, te-ai arătat războinic, Sfinte Grigorie, faţă de cei ce se nevoiau să micşoreze Slava lui Hristos.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Învăţătura cea greşită şi înrădăcinată a lui Arie, care despărţea Treimea, tu ai surpat-o desăvârşit, cu înţelepciunea ta şi cu cuvânt îndestulat, Sfinte ierarhe Grigorie.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Sabelie, luptătorul împotriva Dumnezeirii, socotind, ca un nepriceput, că unimea Treimii ar fi amestecare, a fost înfrânt de tine, Sfinte Grigorie, întru tot fericite.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Fecioara a născut şi născând a rămas curată, purtând în braţe cu adevărat, ca o Maică Fecioară, pe Cel ce pe toate le poartă.

Condac, glasul al 2-lea:

Podobie: Pe cea întru rugăciuni...

Insuflatul de Dumnezeu ierarh al Bisericii şi cinstitul scriitor de cântări al înţelepciunii, mintea cea priveghetoare a Nissei, Sfântul Grigorie, dănţuind şi desfătându-se cu îngerii întru dumnezeiasca Lumină, se roagă neîncetat pentru noi toţi.

Condac, glasul 1:

Podobie: Ceata îngerească...

Cu ochiul sufletului priveghind, ierarhe, te-ai arătat lumii ca un păstor priveghetor şi cu toiagul înţelepciunii tale, prea fericite cuvioase, ai alungat pe toţi rău voitorii credinţei, ca pe nişte lupi, păzindu-ţi turma nevătămată, prea înţelepte părinte Grigorie.

Cântarea a 7-a

Irmos: Domnul părinţilor Cel Preaînălţat văpaia a stins-o şi pe tineri i-a rourat; pe cei ce cântau într-un glas: Dumnezeule, bine eşti cuvântat!

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Unindu-te prin dragoste cu lumina Dumnezeirii celei în trei Străluciri, Sfinte Grigorie, ai făcut-o să strălucească tuturor, ca o oglindă care împrăştie răsfrângerile luminii.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Lăsat-ai părinteşte cuvintele tale ca pe o comoară pentru curăţirea deprinderilor sufletului şi pentru desăvârşirea cunoaşterii celor ce cu credinţă cântă: Dumnezeule, bine eşti cuvântat.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Propovăduit-ai pe Tatăl, Mintea şi pricina cea dintâi, care a născut pe Cuvântul şi deopotrivă ai purces pe Duhul, cântând: Dumnezeule, bine eşti cuvântat.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Un Singur Ipostas în două firi ai născut, Preacurată, pe Dumnezeu cel Întrupat; căruia toţi Îi cântăm: Dumnezeule, bine eşti cuvântat.

Cântarea a 8-a

Irmos: Ţie, Făcătorului a toate, tinerii cei ce dănţuiau în cuptor, închipuind toată lumea, cântau: toate lucrurile pe Domnul lăudaţi-L şi-L prea înălţaţi întru toţi vecii.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Toată strălucirea Mângâietorului ai primit, fericite, care te lumina pe tine, cuvioase, cel ce strigai: toate făpturile Domnului, lăudaţi pe Domnul şi-L prea înălţaţi întru toţi vecii.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Ne izvorăsc nouă după dumnezeiescul cuvântal lui Hristos, râuri de cunoaştere din pântecele tău; că în adevăr harul te-a arătat, părinte, lumii izvor pururea curgător, în veci.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

O, cât de minunată este frăţeasca doime: după trup de acelaşi sânge, iar după cele dumnezeieşti la un gând. Pe aceasta cinstind-o, după dreptate, cinstim pe Sfântul Vasile împreună cu Sfântul ierarh Grigorie, în veci.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Pe tine ceea ce mai presus de gând ai născut pe Cuvântul, Dumnezeu şi Om şi ai rămas Fecioară, toate făpturile după cuviinţă bine te cuvântăm şi te prea înălţăm întru toţi vecii.

Cântarea a 9-a

Irmos: Isaie dănţuieşte, Fecioara a avut în pântece şi a născut Fiu pe Emmanuel, pe Dumnezeu şi Omul. Răsăritul este Numele Lui, pe care slăvindu-L, pe Fecioara o fericim.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Mintea noastră neputând lăuda limpede virtuţile faptelor şi ale cuvintelor tale, Sfinte părinte Grigorie, îşi mărturiseşte strălucita înfrângere şi vesteşte lauda ta, care este mai presus de putinţa ei.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Prea alesule între slujitorii Tainelor, stând acum înaintea Preasfintei Treimi, împreună cu ceata apostolilor şi a proorocilor, a mucenicilor, a drepţilor şi a patriarhilor, adu-ţi aminte de noi, care lăudăm pomenirea ta, Sfinte Grigorie.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Caută de sus, arhiereule şi apără Biserica lui Hristos, dăruind biruinţă binecredincioşilor şi sfărâmă jugul robiei, mântuind, cu rugăciunile tale, pe cei ce aleargă la tine, părinte Grigorie.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Ca una ce ai născut, Preacurată, pe Ziditorul făpturilor, porţi Stăpânire peste toată făptura, având mărire neasemănată şi mai presus de fire. Pentru aceea, închinându-ne naşterii tale, pe tine te mărim.

Sedelna, glasul al 3-lea. **Podobie:** Pentru mărturisirea...

Dumnezeiască Lumină moştenind şi cu viaţa nematerialnică nevoindu-te, ai vieţuit întocmai ca un preot adevărat; că lămurind dogmele cele mai presus de fire, ai întărit lumea cu dreapta credinţă. Părinte cuvioase, roagă pe Hristos Dumnezeu să ne dăruiască nouă mare milă.

Sedelna praznicului Botezului Domnului, glasul 1. **Podobie:** Piatra fiind pecetluită...

Iisus născându-se din Fecioara Maria şi în Iordan botezându-se de la Ioan, Duhul S-a pogorât peste Dânsul, văzut, în chip de Porumbel. Pentru aceasta proorocul împreună cu îngerii a zis: Slavă venirii Tale, Hristoase; Slavă Împărăţiei Tale, Slavă iconomiei Tale, Unule Iubitorule de oameni.

Acatistul Sfântului Grigorie de Nyssa

Rugăciunile începătoare

În numele Tatălui, şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin.

Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie !
Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie !
Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie !

Împărate ceresc, Mângâietorule, Duhul Adevărului, care pretutindenea eşti, şi toate le implineşti, Vistierul bunătăţilor şi Dătătorule de viaţă, vino şi te sălăşluieşte întru noi, şi ne curăţeşte pe noi de toată intinăciunea, şi mântuieşte, Bunule, sufletele noastre.

Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Preasfântă Treime, miluieşte-ne pe noi;

Doamne, curăţeşte păcatele noastre;
Stăpâne, iartă fărădelegile noastre;
Sfinte, cercetează şi vindecă neputinţele noastre, pentru numele Tău.

Doamne, miluieşte !
Doamne, miluieşte !
Doamne, miluieşte !

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Tatăl nostru, care eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău, vie împărăţia Ta, facă-se voia Ta precum în cer aşa şi pe pământ. Pâinea noastră cea spre fiinţă dă-ne-o nouă astăzi. Şi ne iartă nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri. Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel rău. Că a Ta este Împărăţia şi puterea şi slava, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Miluieşte-ne pe noi, Doamne, miluieşte-ne pe noi, că nepricepându-ne de nici un răspuns, această rugăciune aducem Ţie, ca unui Stăpân, noi, păcătoşii robii Tăi, miluieşte-ne pe noi.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Doamne, miluieşte-ne pe noi, că întru Tine am nădăjduit; nu Te mânia pe noi foarte, nici pomeni fărădelegile noastre, ci caută şi acum ca un Milostiv şi ne izbăveşte pe noi de vrăjmaşii noştri, că Tu eşti Dumnezeul nostru şi noi suntem poporul Tău, toţi lucrul mâinilor Tale şi numele Tău chemăm.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Uşa milostivirii deschide-o nouă,binecuvântată Născătoare de Dumnezeu, ca să nu pierim cei ce nădăjduim întru tine, ci să ne mântuim prin tine din nevoi, că tu eşti mântuirea neamului creştinesc.

Crezul
Cred Într-Unul Dumnezeu, Tatăl Atoţiitorul, Făcătorul cerului şi al pământului, al tuturor celor văzute şi nevăzute.
Şi întru Unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, care din Tatăl S-a născut, mai înainte de toţi vecii. Lumină din Lumină, Dumnezeu

adevărat din Dumnezeu adevărat, Născut, nu făcut, Cel de o fiinţă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut.
Care pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire.S-a pogorât din ceruri Şi S-a întrupat de la Duhul Sfânt şi din Maria Fecioara Şi S-a făcut om.
Şi S-a răstignit pentru noi în zilele lui Pilat din Pont, Şi a pătimit şi S-a îngropat.
Şi a înviat a treia zi după Scripturi .
Şi S-a suit la ceruri şi Şade de-a dreapta Tatălui. Şi iarăşi va să vină cu slavă, să judece viii şi morţii, A cărui Împărăţie nu va avea sfârşit.
Şi întru Duhul Sfânt, Domnul de viaţă Făcătorul, care din Tatăl purcede,
Cela ce împreună cu Tatăl şi cu Fiul este închinat şi slăvit, care a grăit prin prooroci.
Întru-una Sfântă Sobornicească şi apostolească Biserică,
Mărturisesc un botez întru iertarea păcatelor,
Aştept învierea morţilor şi viaţa veacului ce va să fie. Amin !

Condacul 1

Cel ce ai fost luminat de Duhul Sfânt, Sfinte ierarhe Grigorie, te-ai arătat lumii ca un vrednic păstor, al cărui ochi lăuntric a văzut lucrările dumnezeieşti, iar cu toiagul înţelepciunii ai alungat, fericite, potrivnicii Bisericii lui Hristos, ferindu-ţi turma cuvântătoare de erezii; drept aceea, cu dragoste şi cu credinţă, îţi cântăm: ***Bucură-te, părinte Grigorie, arhiereul cel smerit al lui Hristos!***

Icosul 1

Pe arhipăstorul cel luminat şi întâiul între ierarhii Nyssei, pe Sfântul Grigorie, fratele cel după trup şi asemenea la fapte cu marele Vasile, să-l cinstim după cuviinţă, ca pe un prieten şi casnic al lui Dumnezeu, zicându-i aşa:
Bucură-te, odraslă ieşită din viţă binecuvântată;
Bucură-te, lauda minunaţilor tăi părinţi, cinstitori de Dumnezeu;
Bucură-te, bucuria tatălui tău, fericitul Vasile;
Bucură-te, împlinirea rugăciunii mamei tale, evlavioasa Emilia;
Bucură-te, frate al Sfântului Vasile, pe care l-ai numit „părinte şi dascăl al tău”;
Bucură-te, următor şi plinitor al sfaturilor cuvioasei Macrina, sora ta;
Bucură-te cu Petru, celălalt frate şi episcop al Sevastiei;
Bucură-te cu Navgratie, mult nevoitorul şi povăţuitorul tău;
Bucură-te, prieten al sfinţilor, proveniţi din rudenia ta;
Bucură-te, cel ce ai întregit ceata sfinţilor ierarhi;
Bucură-te, împreună locuitor al Raiului cu toţi sfinţii lui Dumnezeu;
Bucură-te, părinte Grigorie, arhiereul cel smerit al lui Hristos!

Condacul al 2-lea

Toată suflarea Capadociei s-a bucurat că din viţa neamului tău Dumnezeu a ridicat retori, conducători şi slujitori în felurite dregătorii lumeşti. Între aceştia, tu, ierarhe Grigorie, ai strălucit ca un luceafăr de dimineaţă în Biserica dreptmăritoare prin sfinţenia vieţii, apărând dreapta credinţă şi cântând lui Dumnezeu: ***Aliluia!***

Icosul al 2-lea

De vreme ce Hristos a ridicat însoţirea cea firească, prin taina nunţii, în lumina sfinţeniei şi a harului dumnezeiesc, după rânduiala lui Dumnezeu, tu, fericite Grigorie, ai cinstit cum se cuvine adevărata familie creştină în căsnicia ta cu Teosevia, podoaba Bisericii. Drept aceea, te lăudăm zicând:
Bucură-te, cinstitorul familiei întemeiată pe piatra Hristos;
Bucură-te, cel ce ai sfinţit însoţirea cea sfântă prin viaţă curată;
Bucură-te, pildă de sfinţenie pentru familiile creştine;
Bucură-te, adevărată însoţire prin Hristos în Biserica Sa;
Bucură-te, cel ce ai avut viaţă neprihănită în căsnicie;
Bucură-te, râvnitorul trezviei şi nepătimirii;
Bucură-te, plinătatea curăţiei duhovniceşti;
Bucură-te, cel ce ai fost numit părinte al părinţilor;
Bucură-te, cel ce ţi-ai păzit mintea curăţită de patimi;
Bucură-te, cel ce ai pătruns adâncurile Duhului;
Bucură-te, gând care străbate înălţimea Cerului;
Bucură-te, părinte Grigorie, arhiereul cel smerit al lui Hristos!

Condacul al 3-lea

Urmând învăţătura dumnezeiescului Pavel care zice: „Cercaţi duhurile pentru a nu cădea în înşelăciune”, te-ai aplecat, ierarhe prea înţelepte, inspirat de Duhul Sfânt, să tâlcuieşti Sfintele Scripturi în locurile cele greu de pătruns, scoţând din adâncurile lor dreapta învăţătură, pe care, urmând-o, rămânem statornici pe calea mântuirii, slăvind pe Dumnezeu în Treime lăudat şi cântând: ***Aliluia!***

Icosul al 3-lea

Lumină din lumina lui Hristos luând, Sfinte Grigorie, ai risipit întunericul ereSurilor şi ai statornicit dreapta credinţă. Drept aceea, lumina învăţăturilor tale au rămas mult folositoare pentru toate laturile creştinătăţii; căci cei ce împlinesc înţeleptele tale cuvinte se veselesc duhovniceşte, cântându-ţi unele ca acestea:
Bucură-te, luminătorul lumii şi dascălul Bisericii
Bucură-te, blândul păstor, care ai aflat oaia cea rătăcită;
Bucură-te, purtătorul luminii lui Hristos în întunericul acestei lumi;
Bucură-te, apărătorul dreptei credinţe şi împlinitorul virtuţilor;
Bucură-te, mustrătorul ereticilor şi propovăduitorul adevărului;

Bucură-te, părinte al credinţei celei lucrătoare prin iubire;
Bucură-te, luptătorul împotriva celor ce strică adevărul mântuitor;
Bucură-te, povăţuitorul şi sprijinitorul celor smeriţi şi curaţi cu inima;
Bucură-te, îndrumătorul credincioşilor pe calea mântuirii;
Bucură-te, tămăduitorul bolilor pricinuite de păcate;
Bucură-te, ierarhe plin de evlavie şi de bucurie duhovnicească;
Bucură-te, părinte Grigorie, arhiereul cel smerit al lui Hristos!

Condacul al 4-lea

Precum oarecând credincioşii Nyssei, pe care i-ai păstorit, te-au avut pe tine stâlp şi ancoră nemişcată a Bisericii şi acum, după mutarea ta în veşnicile locaşuri, creştinii de pretutindeni te-au dobândit, Sfinte părinte, apărător nemitarnic şi rugător fierbinte al lor. Pentru aceasta au rămas statornici în credinţa drept-măritoare, cântând lui Dumnezeu, din neam în neam: ***Aliluia!***

Icosul al 4-lea

Părăsind filosofia deşartă a acestei lumi trecătoare, ai fost chemat să slujeşti lui Hristos, ajungând la adevărata filosofie, care este gândirea la moarte şi la Împărăţia cea veşnică. Aceasta ţi-a dat aripi, Sfinte Grigorie, să te ridici la înălţimea cugetării de Dumnezeu, iar nouă, inspiraţie să-ţi cântăm:
Bucură-te, cel ce ca Pavel ai socotit nebună înţelepciunea acestei lumi;
Bucură-te, ritor prea înţelept şi filosof plin de smerenie;
Bucură-te, cel într-armat cu gândul la moarte şi la viaţa veşnică;
Bucură-te, că ai dobândit evlavia părinţilor celor de demult;
Bucură-te, bucuria rudeniilor tale întru sfinţenie;
Bucură-te, logos auzit în Capadocia şi în toate laturile creştinătăţii;
Bucură-te, cel ce-ai condus sufletele păstoriţilor tăi spre Împărăţia cea de sus;
Bucură-te, cel ce ai tâlcuit Scripturile pe înţelesul tuturor;
Bucură-te, izvorul din care curge miere duhovnicească;
Bucură-te, aducătorul de pace din pacea lui Hristos;
Bucură-te, suflet încărcat cu roadele Duhului Sfânt;
Bucură-te, părinte Grigorie, arhiereul cel smerit al lui Hristos!

Condacul al 5-lea

Despărţirea vremelnică de sora ta ţi-a adus în suflet tristeţe, dar cunoscându-i nevoinţele şi văzându-i sfârşitul vieţii, ai primit mângâiere de la Dumnezeu, părinte, teologhisind virtuţile ei şi aducând slavă lui Dumnezeu, cel ce a primit sufletul ei, ai cântat: ***Aliluia!***

Icosul al 5-lea

În spaţiul iubirii treimice ţi-ai petrecut viaţa, ierarhe al lui Hristos, căci teologhisind înaintea ereticilor şi păgânilor închinarea la Dumnezeu, Cel Unul în fiinţă şi întreit în Persoane, ai primit, prin Duhul Sfânt, darul înainte-vederii şi al înaltei cugetări, pentru care noi, minunându-ne de faptele şi învăţăturile tale, cântăm:
Bucură-te, închinător şi slăvitor al Dumnezeului-Treime;
Bucură-te, glasul care cuvântează adevăruri dumnezeieşti;
Bucură-te, raţiune iluminată de raţiunea lui Hristos;
Bucură-te, purtătorul făcliei adevărului în întunericul acestei lumi;
Bucură-te, minte care s-a înălţat prin cunoaştere către Dumnezeu;
Bucură-te, stâlp de foc aşezat înaintea credincioşilor;
Bucură-te, tâlcuitorul rugăciunii lăsate nouă de Hristos;
Bucură-te, cântăreţul care cântă măririle lui Dumnezeu;
Bucură-te, fericite, cel ce ai fericit pe cei curaţi cu inima;
Bucură-te, desţelenitorul ogorului lumii păgâne şi semănătorul cuvântului vieţii;
Bucură-te, povăţuitorul credincioşilor pe calea mântuirii;
Bucură-te, părinte Grigorie, arhiereul cel smerit al lui Hristos!

Condacul al 6-lea

Cu Vasile cel mare, luminătorul Capadociei şi Petru al Sevastiei, împreună cu Macrina cuvioasa, pildă duhovnicească pentru familia voastră, Sfinte ierarhe Grigorie, aţi luminat toată lumea care se minunează de înţelepciunea voastră, cântând lui Dumnezeu: ***Aliluia!***

Icosul al 6-lea

Treime de ierarhi sfinţiţi au ieşit din familia ta cea binecuvântată pentru a lăuda pe Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită. Dar tu, părinte Grigorie, ai fost ales îndeosebi ca să teologhiseşti descoperirile Dumnezeirii celei întreit strălucitoare, pentru care te lăudăm zicând:
Bucură-te, slăvitorul Sfintei Treimi celei nedespărţite;
Bucură-te, teolog iscusit, care ai statornicit adevărul despre Sfânta Treime;
Bucură-te, minte luminată de Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh;
Bucură-te, inimă scăldată în iubirea treimică;
Bucură-te, gură adăpată din izvorul Preasfintei Treimi;
Bucură-te, locaş sfinţit de harul dumnezeiesc al Treimii;
Bucură-te, mărturisitor al adevărului trinitar descoperit lumii;
Bucură-te, propovăduitor al singurului Dumnezeu în Treime lăudat;
Bucură-te, vistieria bunătăţilor Sfintei Treimi în mijlocul pământenilor;
Bucură-te, călăuza creştinilor pe calea care duce la întâlnirea cu Dumnezeu treimic;
Bucură-te, închinătorul Dumnezeului-Iubire, slăvit în trei Ipostasuri;
Bucură-te, părinte Grigorie, arhiereul cel smerit al lui Hristos!

Condacul al 7-lea

Darurile primite de la Dumnezeu nu le-ai îngropat ca sluga netrebnică, ci le-ai arătat şi înmulţit în lume; pentru aceasta, credincioşii Bisericii dreptmăritoare, văzând faptele tale cele bune şi împărtăşindu-se din învăţăturile tale, ierarhe, au slăvit pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită, cântând: ***Aliluia!***

Icosul al 7-lea

Dumnezeul nostru, închinat în trei Ipostasuri, cheamă pe fiecare pe nume să intre întru iubirea Sa. Chemat ai fost şi tu, Sfinte Grigorie, să te sălăşluieşti în dragostea Lui, împreună cu cei de un nume cu tine, care, de-a lungul veacurilor, au fost aleşi să cânte măririle Preasfântei Treimi. Veniţi dar, iubitorilor de sfinţi, să-l cinstim pe marele Grigorie al Nyssei, ca pe un părinte iubitor de Hristos şi în comuniune cu cei de un nume cu el, zicând:

Bucură-te, părinte Grigorie, luminătorul Nyssei şi a toată Capadocia;
Bucură-te, împreună lucrător în via Domnului cu Grigorie Teologul;
Bucură-te, cel ce ai lăsat în scris viaţa Sfântului Grigorie Taumaturgul;
Bucură-te, râvnitorul şi rugătorul, asemenea Sfântului Grigorie Luminătorul;
Bucură-te, împreună locuitor în sălaşurile cereşti cu Sfântul Grigorie Decapolitul;
Bucură-te, liturghisitorul în Liturghia cerească cu Sfântul Grigorie Dialogul;
Bucură-te, rugătorul Sfintei Treimi, împreună cu Sfântul Grigorie Sinaitul;
Bucură-te, văzătorul Luminii taborice cu Sfântul Grigorie Palama;
Bucură-te, învăţătorul şi mărturisitorul dreptei credinţe, asemenea Sfântului Grigorie Dascălul;
Bucură-te, cel dintâi în ceata părinţilor cu numele Grigorie;
Bucură-te, că numele tău cu al celorlalţi este înscris în cartea harului;
Bucură-te, părinte Grigorie, arhiereul cel smerit al lui Hristos!

Condacul al 8-lea

Credinţa păzind şi pe Hristos propovăduind că este Unul din Treimea cea de o fiinţă, calea lumii acesteia săvârşind, când Bunul Dumnezeu a voit, te-a chemat pe tine, Grigorie, să te împărtăşeşti de veşnicele bunătăţi ale Împărăţiei Cerurilor, unde împreună cu îngerii cânţi neîncetat: ***Aliluia!***

Icosul al 8-lea

Toată viaţa ta, Sfinte ierarhe Grigorie, a fost un neîncetat urcuş duhovnicesc, din slavă în slavă, spre asemănarea cu Dumnezeu şi cunoaşterea tainelor care trezesc în suflete nădejdea mântuirii. De vreme ce tu, părinte, te sălăşluieşti în Împărăţia Cerurilor, acum Hristos, pe care L-ai iubit, îţi descoperă lămurit pe cele ce le-ai

nădăjduit în lumea aceasta. Şi, pentru că vorbeşti cu El faţă către faţă, noi, cei de pe pământ, îţi cântăm:
Bucură-te, Sfinte Grigorie arhipăstorul Nyssei, prea mărit de Hristos;
Bucură-te, cel ce ai transfigurat timpul vieţii în timp al îndumnezeirii;
Bucură-te, cel ce ai fost în permanentă stare de jertfă pentru mântuirea sufletului;
Bucură-te, cel ce petreci cu sfinţii în iubirea lui Dumnezeu;
Bucură-te, că te împărtăşeşti în Liturghia cerească cu Arhiereul cel veşnic;
Bucură-te, cel ce pomeneşti în locaşul ceresc pe cei ce cinstesc numele tău pe pământ;
Bucură-te, cel ce te desfătezi în viaţa veşnică pe care-ai dorit-o pururea;
Bucură-te, că ochii tăi lăuntrici văd acum frumuseţile cele negrăite ale Raiului;
Bucură-te, cel ce te îndulceşti din bunătăţile cele nădăjduite în viaţa pământească;
Bucură-te, că cele ce le-ai teologhisit s-au adeverit în ceruri;
Bucură-te, cel ce ai lăsat pe pământ sfintele tale moaşte, pline de har dumnezeiesc;
Bucură-te, părinte Grigorie, arhiereul cel smerit al lui Hristos!

Condacul al 9-lea

Lucrarea pastorală şi dumnezeieştile tale învăţături s-au răspândit în toate laturile creştinătăţii, Sfinte Grigorie. De aceea, soborniceşte te cinstim ca pe un mare dascăl al lumii şi ierarh şi, închinându-ne moaştelor tale, mulţumim lui Dumnezeu, Cel ce te-a prea mărit, şi-I cântăm: ***Aliluia!***

Icosul al 9-lea

Atunci când pacea Bisericii a fost tulburată de învăţăturile cele greşite ale ereticilor, tu, părinte sfinte, te-ai arătat împăciuitorul şi ocrotitorul credincioşilor, dar şi varga lui Dumnezeu care alungă din ţarina creştinilor dreptmăritori pe semănătorii neghinei vrăjmaşului. Pentru curajul şi învăţătura ta, inspirată de Duhul Sfânt, Biserica te prea măreşte, zicând:
Bucură-te, cel ce ai păstrat întreagă cămaşa lui Hristos cea necusută de mână;
Bucură-te, că ai înfruntat pe hulitorul de Dumnezeu, Macedonie;
Bucură-te, cel ce ai alungat pe Eunomie şi ai defăimat învăţătura sa;
Bucură-te, cel ce ai dezrădăcinat învăţătura cea rea a arienilor;
Bucură-te, că ai ruşinat pe Sabelie, cel rău credincios;
Bucură-te, că ai certat pe Apolinarie ereticul;
Bucură-te, că ai mustrat pe împăratul Valens cel semeţ;
Bucură-te, cel ce ai liniştit furtunile pornite asupra Bisericii;
Bucură-te, împăciuitorul Bisericilor din Palestina şi Arabia;
Bucură-te, mărturisitorul credinţei dreptmăritoare şi trăitorul ei;
Bucură-te, scară de mântuire pentru credincioşii ortodocşi;
Bucură-te, părinte Grigorie, arhiereul cel smerit al lui Hristos!

Condacul al 10-lea

Cugetând pururea la nepătrunsele taine ale PreaSfintei Treimi celei nedespărţite, ţi s-a descoperit, mărite Grigorie, că la Dumnezeu voinţa este egală cu puterea şi ştiinţa. De aceea ne-ai învăţat cum să deosebim duhurile ştiinţei acestei lumi de duhul Scripturii cel plin de înţelepciune, care ne face să credem şi să mărturisim pe Cel ce este izvorul cunoaşterii şi al mântuirii pentru cei ce cântă fără încetare: ***Aliluia!***

Icosul al 10-lea

Scrierile tale insuflate de Duhul Sfânt au făcut statornici în dreapta credinţă pe toţi creştinii Bisericii lui Hristos, îndepărtând eresurile şi dezbinările dintre ei. Din acestea sorbim şi noi, astăzi, învăţătura despre Dumnezeu închinat în Trei Ipostasuri şi tot sfatul trebuitor mântuirii sufletelor. Pentru aceasta, cu mulţumire, îţi cântăm aşa:

Bucură-te, dascăl iscusit pătruns de lumina PreaSfintei Treimi;
Bucură-te, străjer al adevărului revelat şi împlinitor al poruncilor dumnezeişti;
Bucură-te, noian de înţelepciune prin care ai risipit eresurile;
Bucură-te, izvor sfinţit de Hristos din care curge miere duhovnicească;
Bucură-te, vistierie în care se păstrează comoara adevărului;
Bucură-te, far strălucitor care luminează calea mântuirii;
Bucură-te, chivernisitorul talanţilor primiţi de la Dumnezeu;
Bucură-te, teolog cu smerită cugetare care L-ai dorit pe Hristos;
Bucură-te, aurora care acoperă ţinuturile creştineşti;
Bucură-te, sol al lui Hristos care aduce pace cerească pe pământ;
Bucură-te, acoperământul sub care se adăpostesc credincioşii;
Bucură-te, părinte Grigorie, arhiereul cel smerit al lui Hristos!

Condacul al 11-lea

Tu, părinte, ne-ai arătat că niciodată nu putem cunoaşte ce este Dumnezeu în fiinţa Sa, dar putem să ne ridicăm, prin credinţă şi virtuţi, pe treptele desăvârşirii până la unirea cu El în dragostea lui Hristos, unde vom vedea faţă către faţă pe Cel ce L-am dorit şi unde vom petrece veşnic cu sfinţii şi cu toate puterile cereşti, cântând: ***Aliluia!***

Icosul al 11-lea

Asemănatu-te-ai la înţelepciune cu Pavel, apostolul neamurilor; căci precum acela, şi tu, părinte, ai fost trimis de Dumnezeu să propovăduieşti lumii pe Cel ce este negrăit, necuprins, nevăzut şi neîncăput de universul creat, dar care este văzut duhovniceşte de cei smeriţi şi curaţi cu inima. Pildă de această trăire în Dumnezeu arătându-te, Sfinte ierarhe Grigorie, te lăudăm, zicând:

Bucură-te, cămară sfinţită în care locuieşte Hristos;
Bucură-te, fereastră prin care ne vine lumină din cer;
Bucură-te, crin dumnezeiesc răsădit în grădina Raiului;
Bucură-te, mlădiţă care nu te-ai despărţit de viţa Hristos;
Bucură-te, vas al Duhului Sfânt în care se păstrează apa vieţii;
Bucură-te, candelă pururea aprinsă în lăcaşurile cereşti;
Bucură-te, necontenită cercetare a adâncurilor PreaSfintei Treimi;
Bucură-te, purtătorul rugăciunilor noastre la Dumnezeu;
Bucură-te, chip înfrumuseţat de virtuţi în care se odihneşte Hristos;
Bucură-te, mâna prin care Dumnezeu ne trimite daruri cereşti;
Bucură-te, tâlcuitorul Cântării Cântărilor şi cântăreţul măririlor lui Dumnezeu;
Bucură-te, părinte Grigorie, arhiereul cel smerit al lui Hristos!

Condacul al 12-lea

Împărăţia Cerurilor ai dobândit de la Dumnezeu, Sfinte ierarhe Grigorie, după ce în toată viaţa pământească ai fost împlinitor al virtuţilor. Roagă-te pentru noi, părinte al nostru, ca prin pocăinţa noastră, Dumnezeu să ne curăţească sufletele de patimi şi să ne lumineze mintea pentru a cunoaşte adevărul dumnezeiesc şi a merge pe calea mântuirii spre viaţa veşnică, unde cu toţi sfinţii şi cetele cereşti să cântăm lui Dumnezeu: ***Aliluia!***

Icosul al 12-lea

Din racla moaştelor tale, luminătorule al lumii, Grigorie, izvorăsc tămăduiri şi orice folos duhovnicesc celor ce cinstesc numele tău şi săvârşesc cu dragoste sfântă pomenirea ta. Dumnezeu, care te-a prea slăvit, primeşte tămâia rugăciunilor tale la tronul cel prea înalt, iar nouă ne trimite, prin tine, putere şi har ca să luptăm împotriva ispitelor acestui veac şi să-ţi cântăm aşa:
Bucură-te, cel ce ne-ai lăsat moaştele tale pline de mireasmă dumnezeiască;
Bucură-te, că binecuvântezi locaşul ce adăposteşte sfintele tale moaşte;
Bucură-te, tămăduitorul bolilor de nevindecat celor ce te cinstesc cu credinţă;
Bucură-te, ocrotitorul tinerilor căsătoriţi ce se închină sfintelor tale moaşte;
Bucură-te, ajutătorul nemitarnic al părinţilor născători de prunci;
Bucură-te, sprijinitorul căsniciilor întemeiate pe piatra Hristos;
Bucură-te, mână prelungită a lui Dumnezeu care binecuvântează familia;
Bucură-te, grai prin care Dumnezeu vorbeşte tinerilor căsătoriţi,
Bucură-te, locaş care adăposteşti familiile oropsite;
Bucură-te, izvor din care se adapă tinerii căutători de înţelepciune;
Bucură-te, călăuză celor ce doresc să ajungă în Împărăţia cea veşnică;
Bucură-te, părinte Grigorie, arhiereul cel smerit al lui Hristos!

Condacul al 13-lea (de 3 ori)
O, Sfinte ierarhe Grigorie, arhiereul lui Hristos, smeritul păstor sufletesc al cetăţii Nyssei, învăţătorul cel duhovnicesc al lumii, fii rugător înaintea lui Dumnezeu, în Treime lăudat, pentru noi cei ce săvârşim sfântă pomenirea ta, ca să ne curăţească de păcatele sufleteşti şi trupeşti şi să ne lumineze mintea pentru a rămâne în dreapta credinţă, urcând treptele suişului duhovnicesc către Împărăţia cea veşnică, unde sfinţii cu îngerii cântă fără încetare: ***Aliluia!***

Apoi se repetă:

Icosul 1
Pe arhipăstorul cel luminat şi întâiul între ierarhii Nyssei, pe Sfântul Grigorie, fratele cel după trup şi asemenea la fapte cu marele Vasile, să-l cinstim după cuviinţă, ca pe un prieten şi casnic al lui Dumnezeu, zicându-i aşa:
Bucură-te, odraslă ieşită din viţă binecuvântată;
Bucură-te, lauda minunaţilor tăi părinţi, cinstitori de Dumnezeu;
Bucură-te, bucuria tatălui tău, fericitul Vasile;
Bucură-te, împlinirea rugăciunii mamei tale, evlavioasa Emilia;
Bucură-te, frate al Sfântului Vasile, pe care l-ai numit „părinte şi dascăl al tău”;
Bucură-te, următor şi plinitor al sfaturilor cuvioasei Macrina, sora ta;
Bucură-te cu Petru, celălalt frate şi episcop al Sevastiei;
Bucură-te cu Navgratie, mult nevoitorul şi povăţuitorul tău;
Bucură-te, prieten al sfinţilor, proveniţi din rudenia ta;
Bucură-te, cel ce ai întregit ceata sfinţilor ierarhi;
Bucură-te, împreună locuitor al Raiului cu toţi sfinţii lui Dumnezeu;
Bucură-te, părinte Grigorie, arhiereul cel smerit al lui Hristos!

Condacul 1
Cel ce ai fost luminat de Duhul Sfânt, Sfinte ierarhe Grigorie, te-ai arătat lumii ca un vrednic păstor, al cărui ochi lăuntric a văzut lucrările dumnezeieşti, iar cu toiagul înţelepciunii ai alungat, fericite, potrivnicii Bisericii lui Hristos, ferindu-ţi turma cuvântătoare de erezii; drept aceea, cu dragoste şi cu credinţă, îţi cântăm: ***Bucură-te, părinte Grigorie, arhiereul cel smerit al lui Hristos!***

După aceea se citeşte această

Rugăciune

Sfinte ierarhe Grigorie, păstorul cel bun al cetăţii Nyssei, luminătorul creştinilor, dascălul Bisericii lui Hristos, propovăduitorul înţelept al credinţei dreptmăritoare, teolog iscusit al adevărului, lumină aprinsă din lumina lui Hristos, care a risipit întunericul eresurilor, apostol trimis de Dumnezeu în lume să caute oaia cea rătăcită prin munţii fărădelegilor; cel ce ai teologhisit adevărul despre Sfânta Treime, Dumnezeu întru o fiinţă şi întreit în Persoane, tâlcuitor înţelept al Sfintelor Scripturi, minte luminată de Duhul Sfânt care a pătruns în adâncurile tainelor dumnezeieşti, părinte al Părinţilor celor de demult, care ai fost aşezat în lumina cea neînserată a Împărăţiei Cerurilor; cel ce, prin voia lui Dumnezeu, ne-ai lăsat spre mângâiere sfintele tale moaşte pline de mireasmă dumnezeiască, ascultă-ne în ceasul acesta, pe noi, cei ce cinstim numele tău şi dorim să ne adăpăm din izvorul cel nesecat al înţelepciunii tale.

Tămăduieşte rănile cele greu de vindecat ale lumii căzute în păcate şi fărădelegi, vindecă bolile trupeşti şi sufleteşti ale celor ce se închină sfintei tale icoane şi cinstesc cu dragoste sfintele tale moaşte. Dă fiecăruia, din vistieria bunătăţilor pe care le-ai primit de la Dumnezeu, ceea ce este de trebuinţă: pruncilor creştere uşoară, tinerilor pricepere să deprindă din noianul ştiinţelor învăţătura cea dreaptă şi folositoare, monahilor smerenie şi răbdare, preoţilor ascultare şi râvnă pentru casa lui Dumnezeu, ierarhilor înţelepciune şi dreaptă socoteală în păstorirea credincioşilor pe calea mântuirii.

Trimite de la Dumnezeu peste ţinuturile unde se prea măreşte numele PreaSfintei Treimi, închinat în Trei ipostasuri, binecuvântare şi pace cerească, iar creştinilor dreptmăritori le ajută să rămână nedespărţiţi de Trupul Tainic al Mântuitorului Hristos.

Întăreşte, prin puterea Duhului Sfânt, pe toţi fiii şi fiicele Bisericii noastre să ţină aprinsă, în sufletele lor, candela credinţei, să nu-şi piardă nădejdea mântuirii şi să rămână în dragostea lui Hristos până în sfârşit.

Apără, sfinte ierarhe, pe cei fără de ajutor; bolnavilor dă-le vindecare, săracilor şi celor necăjiţi hrană şi adăpost; întăreşte-le căsniciile, pe bătrâni şi neputincioşi ajută-i, conducătorilor neamurilor şi celor din înalte dregătorii, dăruieşte-le dreaptă socoteală şi gânduri bune pentru Biserica lui Hristos.

Pe toţi ne călăuzeşte pe calea ce duce spre Împărăţia Cerurilor, unde ne vom bucura, împreună cu tine, de bunătăţile cele veşnice, slăvind pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită, în vecii vecilor. Amin.

(N.B. Acatist alcătuit de Preasfinţitul Ioachim Băcăuanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Romanului şi Bacăului, după un text al Arhim. Clement Haralam de la Schitul Prodrom, Muntele Athos. Textul a fost diortosit de Preasfinţitul Ciprian Câmpineanul, episcop vicar Patriarhal)

Imnografie

Troparul Sfântului ierarh Grigorie, episcopul Nissei: Dumnezeul părinţilor noştri care faci pururea cu noi după blândeţile Tale, nu îndepărta mila Ta de la noi; ci, pentru rugăciunile lor, în pace îndreptează viaţa noastră.

Condacul Sfântului ierarh Grigorie, episcopul Nissei: Insuflatul de Dumnezeu ierarh al Bisericii şi cinstitul scriitor de cântări al înţelepciunii, mintea cea priveghetoare a Nissei, Sfântul Grigorie, dănţuind şi desfătându-se cu îngerii întru dumnezeiasca Lumină, se roagă neîncetat pentru noi toţi.

Condacul Sfântului ierarh Grigorie, episcopul Nissei: Cu ochiul sufletului priveghind, ierarhe, te-ai arătat lumii ca un păstor priveghetor şi cu toiagul înţelepciunii tale, prea fericite cuvioase, ai alungat pe toţi rău voitorii credinţei, ca pe nişte lupi, păzindu-ţi turma nevătămată, prea înţelepte părinte Grigorie.

Troparul Sfântului ierarh Grigorie de Nyssa: Cel ce eşti între ierarhi păstor ales şi lumii învăţător, temei dumnezeieştilor dogme şi capul care cugetă. Iubit fiu al Ca-

padociei şi frate al marelui Vasile, suitu-te-ai la înălţimea virtuţilor, fericite. Pentru aceasta noi pururea te rugăm, Sfinte ierarhe Grigorie, să mijloceşti înaintea lui Hristos Dumnezeu pentru sufletele noastre.

Vieţile Sfinţilor - Pomenirea celui între Sfinţi părintele nostru Grigorie, episcopul de Nissa

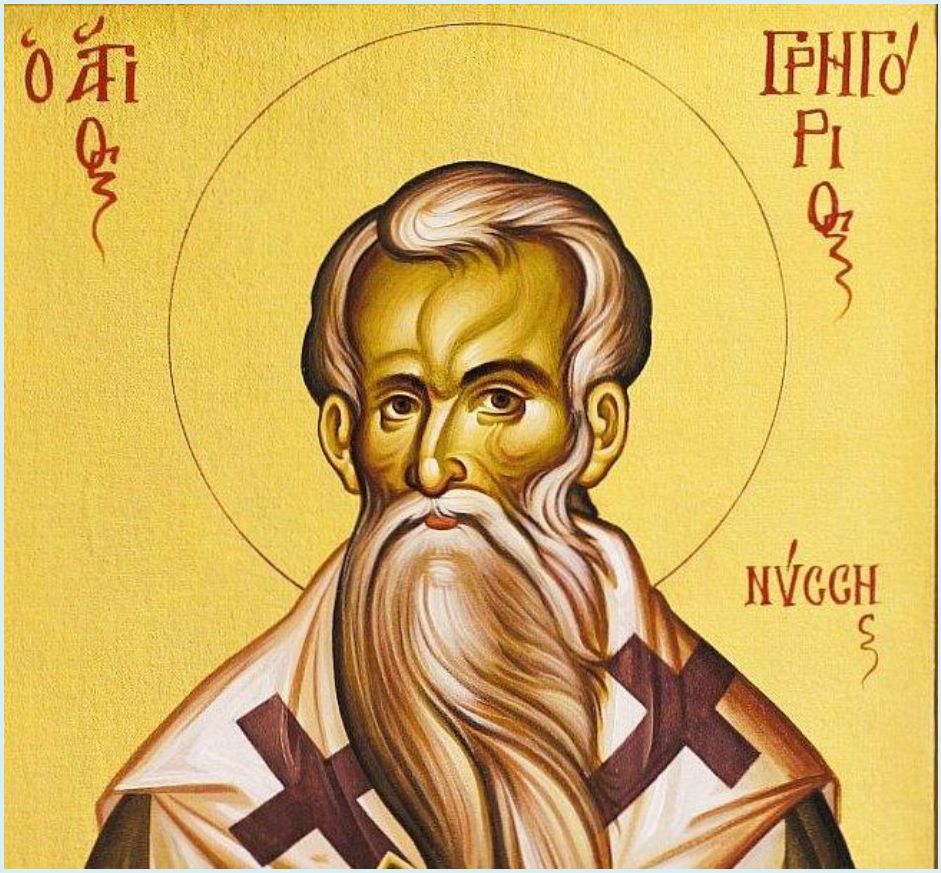

Acest Grigorie era frate după trup cu Sfântul Vasile cel mare şi a străbătut din tinereţe toată învăţătura cărţii desăvârşit; el a fost retor slăvit şi filosof ales, ca şi Vasile, fratele lui.

Apoi s-a căsătorit cu fericita Teozva, pe care Sfântul Grigorie, cuvântătorul de Dumnezeu (Teologul), a cinstit-o mai pe urmă cu multe laude, numind-o podoaba Bisericii, înfrumuseţarea lui Hristos, cu adevărat soţie sfântă a celui sfinţit şi vrednică de tainele cele mari. Pentru că bărbatul ei fiind hirotonit prezbiter, soţia sa vieţuia cu sfinţenie în curăţenie şi cu mintea întreagă, slujind bolnavilor, îngrijind de cei săraci şi strălucind cu bunătăţile. Apoi s-a învrednicit de slujba diaconiei; pentru că a sfinţit-o diaconiţă şi de aceea cuvântătorul de Dumnezeu zice că este vrednică de mari taine. Apoi, plăcând Domnului, a răposat şi s-a numărat în cetele sfinţilor.

Bărbatul ei, Sfântul Grigorie, a fost ridicat la rânduiala episcopiei, în ostrovul Nissei şi păstorea bine Biserica lui Hristos.

Împărăţind în acea vreme Valens (364-378), arienii se întăriseră, având ajutor pe împăratul cel orbit cu acelaşi eres, care a izgonit pe Sfântul Grigorie de Nissa de pe scaunul său; atunci a umblat sfântul din loc în loc, opt ani, până la moartea împăratului, străbătând cetăţile şi ţările şi întărind pe cei dreptcredincioşi.

În vremea împărăţiei marelui Teodosie (379-395), fiind al doilea sobor a toată lumea în Constantinopol (381), contra lui Macedonie, luptătorul contra Sfântului Duh, se afla acolo şi Sfântul Grigorie cu Sfinţii Părinţi, ca ajutător al dreptei credinţe, înfruntând şi ruşinând pe potrivnici cu puterea adevărului celui arătat din dumnezeiasca Scriptură şi şezând pe scaunul său mulţi ani, a ajuns la adânci bătrâneţe, apoi a adormit întru Domnul, lăsând după sine multe scrieri folositoare Sfintei Biserici.

El era cu chipul cel trupesc asemenea fratelui său Vasile, însă cărunt şi puţin mai vesel.

Sinaxar - Pomenirea celui între sfinţi părintelui nostru Grigorie (Grigore), episcopul Nissei

În această lună (ianuarie), în ziua a zecea, pomenirea celui între sfinţi părintelui nostru Grigorie (Grigore), episcopul Nissei.

Acest Sfânt părinte a fost frate cu Sfântul Vasile cel mare şi a strălucit prin cunoştinţa filozofiei şi prin râvna pentru credinţa ortodoxă; drept aceea a fost şi apărător al Bisericii lui Hristos.

Că mergând la Constantinopol, împreună cu cei care se adunau la Sinodul al doilea Ecumenic, ca să lupte împotriva eresurilor păgâne, Grigorie s-a dovedit apărător neîntrecut al dreptei credinţe, biruind pe potrivnici prin puterea cuvintelor şi prin dovezi din Scriptură. Grigorie străbătuse toată ştiinţa filozofică şi a bunei vieţuiri şi de aceea avea putere cu aceste două arme.

Păstorindu-şi turma cu înţelepciune şi cu evlavie şi, ajungând la bătrâneţe frumoasă, a adormit şi s-a mutat la Domnul.

Ca înfăţişare Grigorie era întru totul asemănător fratelui său Vasile, afară de căruntеţe, şi avea o faţă puţin mai veselă decât a acestuia.

Viaţa Sfântului Grigorie, episcopul Nyssei

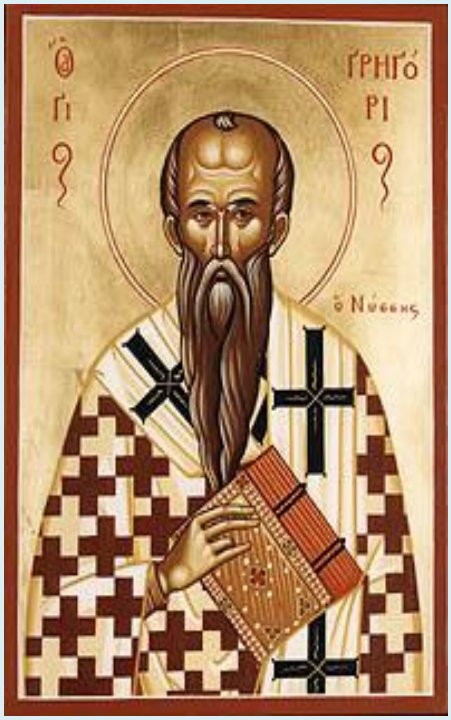

Sfântul Grigorie al Nyssei, fratele mai tânăr al Sfântului Vasile cel mare, s-a născut în jurul anului 335 în Cezareea Capadociei, din acei minunaţi părinţi creştini, Vasile şi Emilia. Din cei zece copii ai lor, trei (Vasile, Grigorie şi Petru) au ajuns episcopi, iar o soră, Macrina, a fost un model de viaţă sfântă.

Pregătirea intelectuală şi duhovnicească şi-a făcut-o sub îndrumarea fratelui său mai mare, Vasile, pe care-l numea „părintele şi învăţătorul" său. Deşi la început se hotărâse pentru intrarea în cler, primind în acest sens slujirea de „citeţ", mai apoi a simţit interes şi atracţie pentru scrierile filosofice necreştine, gândindu-se să devină mai curând „retor, decât creştin".

Îndemnurile fratelui Vasile şi mai ales, sfaturile surorii Macrina l-au întors însă la calea de slujitor al Bisericii. S-a căsătorit cu o creştină evlavioasă, Theosevia, pe care Sfântul Grigorie de Nazianz a elogiat-o în frumoase cuvinte, numind-o „soţie de preot cu adevărat sfântă", datorită virtuţilor sale deosebite. Se pare că cei doi soţi se despărţiseră cu mult timp înainte de 385 (anul în care Theosevia a trecut la cele veşnice), prin bună înţelegere, îmbrăţişând amândoi viaţa monahală.

Sfântul Grigorie şi-a petrecut acest răstimp la mănăstirea Iris din Pont, de unde, spre sfârşitul anului 371, Sfântul Vasile l-a chemat la Cezareea, rugându-l să

primească arhieria. Deşi n-a dorit această înaltă demnitate bisericească, la insistenţele fratelui său, a acceptat scaunul de episcop al Nyssei, un mic oraş nu departe de Cezareea, unde Vasile era arhiepiscop.

Ca episcop, şi-a îndeplinit cu multă cinste îndatoririle pastorale şi misionare, într-o vreme în care Biserica era tulburată de acţiunile ostile ale episcopilor arieni, sprijiniţi de autorităţile politice ale imperiului. S-a făcut iubit de credincioşii păstoriţi, dar bunătatea sa, dusă uneori până la naivitate, i-a pricinuit de multe ori greutăţi atât lui, cât şi fratelui său, Vasile.

De pildă, în iarna anului 375, pe baza unor acuze calomnioase, a fost luat din oraş de o gardă militară, din ordinul conducătorului politic arian din Cezareea, însă, pe drum, Grigorie a evadat de sub escortă. Reclamat de guvernator, un sinod de episcopi, ţinut la Nyssa în absenţa sa, l-a depus din scaun, deşi comunitatea credincioşilor i-a rămas fidelă. După moartea împăratului arian Valens (364-378), Sfântul Grigorie a revenit în oraşul său, credincioşii pregătindu-i o primire triumfală.

În octombrie 379, a luat parte la un sinod din Antiohia, care s-a ocupat în principal cu erezia apolinaristă. Din încredinţarea sinodului, a făcut o vizită canonică prin eparhiile Pontului, prilej cu care, în aprilie 380, a prezidat alegerea de mitropolit pentru oraşul Sevastia din Armenia mică. Spre marea sa surprindere, votul episcopilor l-a desemnat chiar pe el însuşi ca mitropolit şi în pofida protestelor sale, a trebuit să rămână în eparhia respectivă, timp de câteva luni, după care s-a reîntors „în cortul său” din Nyssa.

Sfântul Grigorie a participat apoi la lucrările Sinodului al II-lea Ecumenic ţinut la Constantinopol în 381, remarcându-se printre teologii de mare autoritate. Împăratul Teodosie (379-395) l-a apreciat atât de mult încât, la 30 iulie 381, a dispus printr-un decret ca toţi epicopii din eparhiile Pontului care nu se aflau în comuniune cu episcopul Grigorie al Nyssei să fie expulzaţi.

În Constantinopol avea să mai revină peste 4-5 ani, în iulie 385 sau 386, când a ţinut două cuvântări funebre la moartea prinţesei Pulcheria, singura fiică, în vârstă de 6 ani, a împăratului Teodosie şi la moartea mamei acesteia, împărăteasa Flacilla.

A mai participat la un sinod ţinut în Constantinopol în 394, după care numele său nu mai este amintit în izvoarele istorice, ceea ce înseamnă că a trecut la cele veşnice în acel an, 394.

Fiind o fire iubitoare de isihie, înclinată mai mult spre rugăciune şi reflecţie teologică decât spre activităţi practice, de organizare a vieţii bisericeşti, Sfântul Grigorie al Nyssei s-a distins îndeosebi în domeniul studiului şi interpretării duhovniceşti a Sfintei Scripturi, prin opere teologice de o certă valoare pentru apărarea dreptei credinţe, a căror profunzime de gândire îl aşează pe Sfântul Grigorie în rândul celor mai mari părinţi şi scriitori bisericeşti din istoria patristică.

Bogată lui activitate de scriitor cuprinde lucrări exegetice şi omilii, scrieri dogmatice, scrieri ascetice, cuvântări şi epistole. Dar aproape toate scrierile lui au un accentuat caracter ascetic-duhovnicesc, deoarece el nu face o exegeză, pur şi simplu, a cărţilor sau a unor locuri din Scriptură, nici doar o expunere pur teoretică a învăţăturilor dogmatice, ci, totdeauna, explicarea textelor din Sfânta Scriptură îi dă prilejul de a descrie condiţiile şi modul înaintării credincioşilor în viaţa duhovnicească, iar expunerile dogmatice sunt prezentate ca temeiuri pentru acest mod de vieţuire creştinească.
Dintre tratatele sau omiliile unde se ocupă, în scop dogmatic sau duhovnicesc, cu texte din Sfânta Scriptură, amintim:

- Despre alcătuirea omului,
- Tâlcuirea apologetică a Hexaimeronului,
- Viaţa lui Moise,
- Omilii la Eccleziast şi Cântarea Cântărilor,
- Tâlcuire duhovnicească la Fericiri şi Despre rugăciunea domnească.

Cele mai importante scrierile cu caracter dogmatic sunt:

- Contra lui Eunomie (aici combate învăţătura greşită a acestui episcop arian care nega dumnezeirea Fiului),
- Contra lui Apolinarie (adresată episcopului Teofil al Alexandriei),
- Despre Sfântul Duh, Cuvântarea catehetică cea mare.

Dintre scrierile cu un conţinut ascetic sau duhovnicesc propriu zis menţionăm:

- Despre feciorie,
- Ce înseamnă numele sau chemarea de creştin,
- Despre desăvârşire şi cum trebuie să fie creştinul,
- Viaţa Sfintei Macrina şi Viaţa Sfântului Grigorie Taumaturgul.

În încheiere, amintim şi câteva din cuvântările Sfântului Grigorie rostite fie ocazional, fie cu prilejul marilor Praznice Împărăteşti sau la sărbătoarea unor sfinţi.

- Despre trebuinţa de a iubi şi primi cu bunătate pe săraci,

- Împotriva celor ce amână botezul,
- Nu trebuie să plângem pe cei ce au adormit în credinţă,
- Despre dumnezeirea Fiului şi a Sfântului Duh,
- La ziua luminilor sau la Botezul lui Hristos,
- La Sfintele Paşti sau La învierea lui Hristos,
- La Înălţarea lui Hristos,
- Despre Sfântul Duh sau La Cincizecime,
- La ziua naşterii lui Hristos,
- Despre întâiul mucenic Ştefan,
- La cei 40 de mucenici,
- La Sfântul mucenic Teodor şi
- În cinstea Sfântului Vasile cel mare.

În Biserica Ortodoxă, Sfântul Grigorie al Nyssei este prăznuit în data de 10 ianuarie.

Arhid. Ştefan Sfarghie - Sinaxar - Sfântul ierarh Grigorie, episcopul Nyssei; Sfântul cuvios Antipa de la Calapodeşti

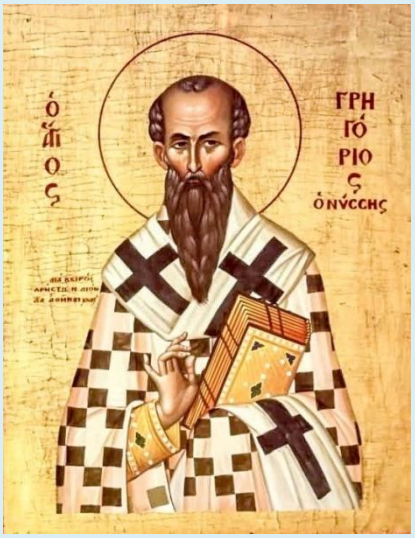

Sfântul Grigorie era fratele mai tânăr al Sfântului Vasile cel mare. El a învăţat carte la şcolile din oraşul său, Cezareea Capadociei, şi pentru setea sa de cunoaştere şi pentru marea putere a gândirii şi a scrierilor sale a ajuns să fie cel dintâi mare dascăl, părinte şi teolog slăvit al vieţii duhovniceşti.

După moartea soţiei sale Teosevia, Sfântul Grigorie a fost hirotonit episcop de către fratele său, Sfântul Vasile cel mare, încredinţându-i-se scaunul Nyssei, de unde a luptat împotriva arianismului.

Cetatea Nyssa din Capadocia nu era o cetate de seamă, însă Sfântul Vasile voia oameni cu o credinţă neşovăielnică în jurul său: El spunea că „este mai bine ca episcopul să dea cinste scaunului său, decât să capete cinste episcopul de la scaun”.

Sfântul Grigorie de Nyssa a luat parte la lucrările Sinodului II Ecumenic, în anul 381, întărind credinţa în dumnezeirea Duhului Sfânt.

Dintre scrierile sale amintim: Marele cuvânt catehetic; Despre facerea omului; Viaţa lui Moise; Tâlcuire la Cântarea Cântărilor; Despre Fericiri ş.a.

S-a mutat în pace la Domnul în anul 395, în ziua de 10 ianuarie.

Astăzi pomenim şi pe Sfântul cuvios Antipa, care din botez se numea Alexandru. El s-a născut în 1816 în satul Calapodeşti, Bacău.

La 20 de ani a mers la Schitul Brazi din Vrancea, unde a fost tuns în rasoforie de stareţul Dimitrie. După doi ani a plecat pe Muntele Athos, unde a primit schima cea mare, primind numele Antipa.

În 1860 a mers în Moldova şi Rusia în vederea strângerii de ajutoare pentru Schitul Prodromu.

În 1865 s-a aşezat pentru totdeauna la Mănăstirea Valaam.

Sfântul Sinod al Bisericii noastre l-a trecut în rândul sfinţilor în 1992.

Iulian Dumitraşcu - Calendar Ortodox - Sfântul ierarh Grigorie, episcopul Nyssei; Sfântul cuvios Antipa de la Calapodeşti

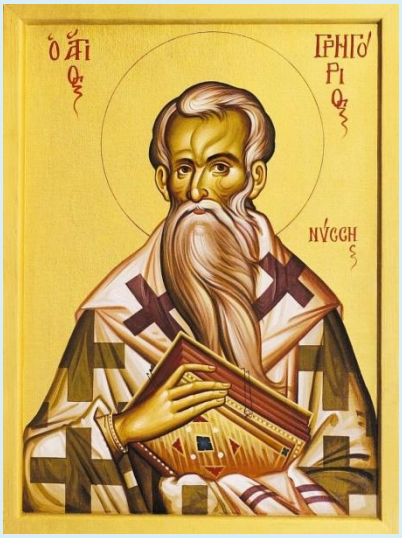

Sfântul Grigorie s-a născut în anul 335. Tatăl său, pe nume Vasile, era originar din provincia Pont, iar mama, Emilia, din Cezarea Capadociei. Din cei 10 copii născuți de Emilia, 5 au îmbrăcat haina monahală, dintre care 3 au ajuns episcopi: Vasile cel mare, Petru de Sevasta, Grigorie de Nyssa.

Bunica Macrina i-a crescut pe copii în duh creştin, împreună cu mama lor, Emilia, şi sora lor, Macrina cea tânără. 6 persoane din această familie sunt cinstite ca sfinți în Biserica Ortodoxă.

O familie de sfinți:

- Sfântul Grigorie de Nyssa;
- Sfânta Macrina cea bătrână (bunica);
- Sfânta Emilia (mama);
- Sfântul Vasile cel mare (frate);
- Sfântul Petru de Sevasta (frate);
- Sfânta Macrina cea tânără (sora).

Sfântul Grigorie a studiat în Cezareea Capadociei. A fost căsătorit cu Theosebeia şi se pare că ar fi avut un băiat. A fost hirotonit în anul 371/372 episcop de Nyssa - mic oraş aflat la o distanţă de circa 80 km de Cezareea.

Sfântul Grigorie a avut necazuri din partea arienilor, care în anul 375/376, i-au înscenat un proces de ordin economic, în urma căruia a fost trimis în exil. Se va

întoarce în scaunul episcopal după trei ani, în urma unui decret imperial de graţiere.

A fost unul dintre apărătorii dreptei credințe la Sinodul al II-lea Ecumenic, împăratul Teodosie remarcând calitatea deosebită a prestaţiei sale teologice şi retorice.

Pentru aceste calități, Sfântul Grigorie de Nyssa a fost ales, şi nu episcopul Constantinopolului cum prevedeau uzanţele, să rostească cuvântul funeral la înmormântarea împărătesei Pulheria din anul 385 şi apoi la moartea împărătesei Flacilla.

Lucrările sale cu caracter teologic au fost elaborate în a doua parte a vieţii sale, când a urmat pas cu pas învăţătura celorlalţi doi capadocieni, Vasile şi Grigorie de Nazianz. Ca şi ei, episcopul Nyssei apără unitatea Fiinţei divine şi Treimea Persoanelor.

A trecut la cele veşnice în anul 395.

***

Sfântul cuvios Antipa de la Calapodeşti este singurul călugar român athonit trecut în rândul sfinților. A fost canonizat la numai 24 ani după trecerea sa la cele veşnice.

Acest cuvios Părinte se numără printre cele mai alese roade duhovniceşti pe care le-a odrăslit binecuvântatul pământ al Moldovei. Viaţa Sfântului Antipa a fost povestită de el însuşi egumenului Pimen de la Mănăstirea Valaam din nordul Rusiei.

Sfântul cuvios Antipa s-a născut în anul 1816, în satul Calapodeşti, azi în judeţul Bacău. La botez a primit numele Alexandru. Tatăl său, Gheorghe Constantin Luchian, era diacon la biserica satului, iar mama, Ecaterina Manase, a fost călugărită mai târziu cu numele Elisabeta.

În Patericul Valaamului găsim scris că cei doi soţi nu au avut copii multă vreme, însă, în cele din urmă, rugăciunile lor au fost ascultate şi Dumnezeu le-a dăruit un prunc pe care mama sa l-a născut fără dureri.

Despre copilul Alexandru mai ştim din Sinaxare că lua în mânuţele sale şerpi veninoşi şi, spre mirarea şi spaima tuturor, nu pătimea nici un rău din partea lor.

A studiat la şcoala satului. Încă nu terminase şcoala când tatăl său a fost chemat la Domnul. Rămas orfan, a fost nevoit să înveţe meşteşugul legării de cărţi, pentru a contribui la întreţinerea familiei.

Chemarea la viața monahală

La vârsta de 20 de ani a fost călăuzit de Duhul Sfânt să intre în nevoinţa călugărească.

În urma unei cercetări dumnezeieşti, Alexandru a părăsit casa părintească, îndreptându-se spre Mănăstirea Neamţ, unde nu a fost primit însă de stareţul așezământului.

A mers la schitul Brazi, din Vrancea. Acolo, în vremea noviciatului său, a fost de faţă la aflarea în chip minunat a moaştelor Sfântului ierarh mucenic Teodosie, mitropolitul Moldovei, ctitor al schitului, martirizat de tătari (pomenit la 22 septembrie).

La Schitul Brazi, fratele Alexandru a deprins ascultarea şi rugăciunea minţii de la duhovnicul şi stareţul Dimitrie. Acesta l-a tuns în rasoforie şi i-a dat numele de Alipie, apoi, văzând sporirea lui duhovnicească, după doi ani de ucenicie, i-a da binecuvântarea să meargă la Sfântul Munte Athos, pentru o mai mare nevoinţă.

Rasoforul Alipie s-a oprit pentru o vreme la Mănăstirea Căldăruşani, în care se păstrau încă tradiţiile paisiene, moştenite prin ucenicii vrednicului de pomenire, Sfântul stareţ Gheorghe (pomenit la 3 decembrie).

La Căldărușani s-a dovedit a fi cu luare aminte la toate cuvintele de învăţătură ale părinţilor, nevoindu-se cu rugăciunea, cu postul, cu ascultarea, aşa cum se cuvine celor dornici de viaţă călugărească.

După doi ani a plecat la Muntele Athos, despre care îi vor fi vorbit unii părinţi mai în vârstă care trăiseră în „Grădina Maicii Domnului”.

S-a aşezat la Schitul românesc Lacu, loc cunoscut pentru asprimea vieţii călugăreşti de acolo. De la schit nu i s-a oferit nimic din cele necesare vieţii pământeşti şi s-a stabilit într-o chilie pe jumătate distrusă.

În chilie a aflat o icoană a Maicii Domnului afumată pe care a dus-o la renumitul zugrav Paisie şi l-a rugat să o cureţe. După puţină vreme i-a fost înapoiată complet

nouă, zugravul încredinţându-l că a devenit aşa în chip minunat, după o simplă curăţire.

Era o icoană făcătoare de minuni, care a vindecat mulţi bolnavi şi de care sfântul nu s-a despărţit toată viaţa. Această icoană se află acum la Mănăstirea Valaam din Finlanda.

Timp de patru ani Sfântul Antipa a trăit şi în mănăstirea athonită Esfigmenu, în nordul Sfântului Munte, aşezământ ajutat de domnitorii moldoveni, precum şi de familia marelui mitropolit Veniamin Costachi (1803-1842).

În acea mănăstire, a primit schima cea mare, care impune post aspru şi rugăciune neîncetată, devenind schimonahul Antipa. Se pare că tot în această perioadă a fost hirotonit întru ierodiacon şi ieromonah. A trăit apoi într-o altă chilie pe care însuși a refăcut-o.

În anul 1860, cuviosul schimonah Antipa, după o vieţuire de aproape 20 de ani în Sfântul Munte, se reîntoarce în Moldova la cererea şi îndemnul a doi monahi moldoveni, vieţuitori în Athos, Nifon şi Nectarie, care începuseră să zidească Schitului românesc Prodromu.

Sfântul cuvios Antipa de la Calapodești a fost rugat să meargă în Moldova pentru a strânge ajutoare, în vederea terminării ctitoriei lor.

Întoarcerea în România

A vieţuit la schitul Bucium din Iaşi, metocul Schitului Prodromu. Numele său ajunge să fie cunoscut şi aici, încât era căutat de mulţi credincioşi, pentru care era o adevărată pildă de smerenie, de dragoste şi de trăire adevărată. Se îndreaptă apoi spre Rusia, având acelaşi scop - strângerea ajutoarelor pentru Schitul Prodromu.

Rusia

S-a oprit la Kiev, pentru a se închina moaştelor cuvioşilor părinţi din Lavra Pecerska, după care a pornit spre Moscova şi apoi spre Sankt-Petersburg, unde a primit felurite ajutoare de la mitropoliţii din aceste două oraşe, stareţi de mănăstiri şi credincioşi.

În schitul Prodromu se păstrează o bogată corespondenţă a cuviosului Părinte Antipa cu conducerea schitului, privind trimiterea de ajutoare din Moldova şi Rusia.

Chiar din primul an al sosirii sale în Rusia, a vizitat mănăstirea Valaam, situată pe o insulă din lacul Ladoga, în apropiere de Finlanda (pe atunci Mare Ducat autonom în cadrul Imperiului Rus), care l-a impresionat în chip deosebit.

Drept aceea, după ce a trimis ajutoarele la Schitul Prodromu, în noiembrie 1865 s-a aşezat în schitul cu hramul „Tuturor Sfinţilor" de lângă Mănăstirea Valaam.

Monah în Finlanda

Şi-a continuat nevoinţele duhovniceşti, căutând să fie folositor obştii care îl înfiase. Şi în această mănăstire erau cunoscute tradiţiile paisiene, întrucât unii dintre monahii de pe vremuri fuseseră ucenici ai marelui stareţ Paisie de la Neamţ.

În chilia lui nu era nici pat, nici scaun. În fiecare zi de luni, miercuri şi vineri de peste an, precum şi în prima săptămână a postului Sfintelor Paşti, nu gusta şi nu bea nimic, iar în celelalte zile se îndestula cu mâncarea pe care o primea sâmbăta la prânz.

În viaţa anahoretică a avut mai multe slujiri monahale şi s-a învrednicit de darul înainte-vederii. Cunoştea gândurile ascunse ale oamenilor şi pe mulţi îi povăţuia pe calea mântuirii.

Era cunoscut ca un mare părinte duhovnicesc şi dascăl iscusit al rugăciunii inimii. Numele lui era vestit atât în Carelia, cât şi în Rusia de nord, încât mulţi monahi şi credincioşi iubitori de Dumnezeu îl căutau şi îi urmau învăţăturile.

Sfântul Antipa şi-a cunoscut sfârşitul cu trei zile mai înainte, când icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului s-a ridicat cu zgomot în aer şi s-a aşezat singură pe pieptul său.

După trei zile, în ziua de 10 ianuarie 1882, în chilia sa de la Valaam, în timp ce ucenicul său îi citea Acatistul Maicii Domnului, Sfântul Antipa a adormit în pace, la vârsta de 66 de ani.

A fost înmormântat în cimitirul de obşte al mănăstirii, pe teritoriul schitului „Tuturor Sfinţilor", lângă un paraclis ctitorit în cinstea Pătimirilor Mântuitorului, departe de patria sa, dar mereu cu gândul la ea.

Moaştele Cuviosului, care răspândeau un miros plăcut, au fost descoperite la 14 mai 1991 şi depuse în biserica „Sfinţii Serghie şi Gherman de la Valaam”, unde se păstrează până în prezent.

Canonizarea

În anul 1906, la 24 de ani de la mutarea cuviosului Antipa la Domnul, călugării ruşi de la mănăstirea „Sfântul Panteleimon”, din Sfântul Munte Athos, l-au trecut în Mineiul rusesc pe luna ianuarie, ziua 10.

În anul 1992, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a trecut în calendar, cu pomenire în ziua chemării sale la Domnul, 10 ianuarie.

Prin decizia vrednicului de pomenire Alexei al II-lea, patriarhul Moscovei şi al întregii Rusii, la data de 19 iulie 2000, Sfântul cuvios Antipa de la Calapodești a fost inclus şi în rândul Sfinţilor Bisericii Ortodoxe Ruse, cu data de pomenire 10/23 ianuarie.

Proloage - Pomenirea celui între Sfinti părintele nostru Grigorie, episcopul din Nyssa (†396)

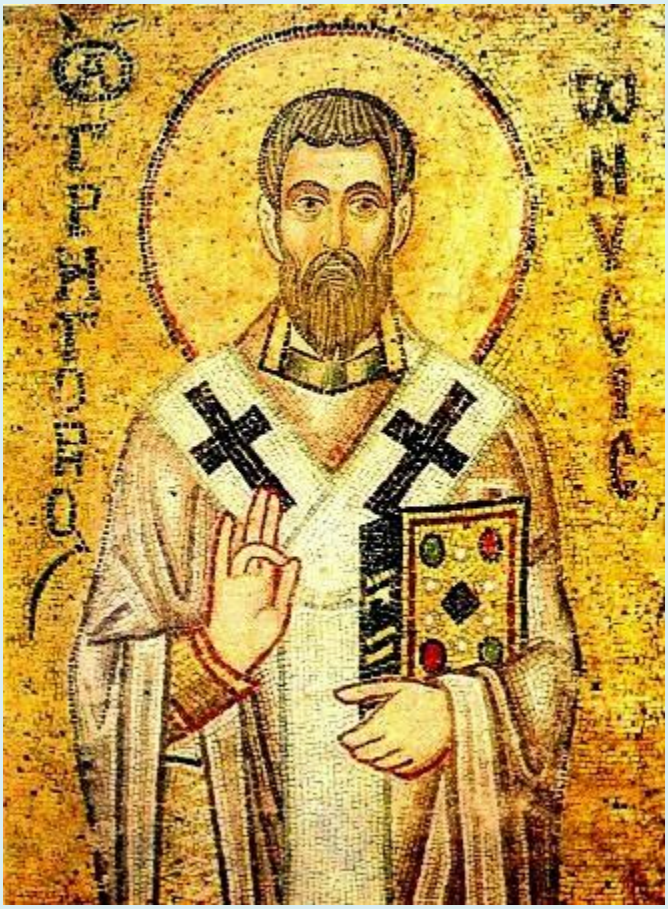

Luna ianuarie în 10 zile: pomenirea celui între Sfinti părintele nostru Grigorie, episcopul din Nyssa (†396)

Acest Sfânt Grigorie era frate mai tânăr, după trup, cu Sfântul Vasilie cel mare. Şi-a făcut învăţătura cărţii la şcolile din oraşul său, Cezareea Capadochiei, dar, prin setea lui de cunoaştere şi prin marea putere a gândirii şi a scrierilor sale, a ajuns a fi cel dintâi mare dascăl, părinte şi teolog slăvit al vieţii duhovniceşti ortodoxe.

În tinereţea sa, a fost o vreme când a intrat în slujba bisericii, în treapta de citeţ, dar, în loc să rămână în biserică el s-a făcut profesor. A fost căsătorit cu fericita Teosva, pe care Sfântul Grigorie de Nazianz a cinstit-o cu multe laude, numind-o: "podoaba Bisericii, frumuseţea lui Hristos şi cea cu adevărat sfântă soţie de preot", fiind ea diaconiţă a Bisericii, iar Sfântul Grigorie, bărbatul ei, fiind preot.

Şi murind Teosva, pe vremea împăratului arian Valens, Sfântul Vasilie, ce era atunci arhiepiscop în Cezareea Capadochiei, a chemat pe fratele său Grigorie la lupta cu cea din urmă mare înfruntare a arianismului contra Bisericii: l-a făcut episcop şi i-a încredinţat scaunul cetăţii din Nyssa, din Capadochia.

Nu era o cetate de seamă, dar Sfântul Vasilie voia oameni cu o credinţă ortodoxă neşovăielnică în jurul său: "Este mai bine ca episcopul să dea cinste scaunului său, decât să capete cinste episcopul de la scaun", zicea el.

Şi, în această luptă, Sfântul Grigorie a fost izgonit din scaunul său vreme de patru ani, de arienii lui Valens. Dar primirea ce i-au făcut credincioşii, când s-a întors, arată cât era de iubit de păstoriţii săi.

A fost însărcinat de Sinodul din Antiohia să meargă în Arabia şi Palestina, ca să aducă pace bisericilor tulburate de eretici.

A luat parte la cel de al doilea Sinod ecumenic, în anul 381, alături de Sfântul Grigorie de Nazianz, statornicind credinţa în Duhul Sfânt. E vremea când legătura cu el era un semn de Ortodoxie.

Scrierile sale au făcut din el un "Părinte al părinţilor" şi un "stâlp al Ortodoxiei", fiind scrieri de temeinică putere de gândire ortodoxă şi de înaltă trăire lăuntrică, precum: "Marea Cateheză", "Facerea omului", "Viaţa lui Moise", "Cântarea Cântărilor", "Fericirile", "Aşezământul creştinesc".

S-a mutat la Domnul către anul 400, în ziua de 10 ianuarie, lăsându-ne mărturie toată măsura marilor sale daruri.

Sfântul Nicolae Velimirovici – Proloagele de la Ohrida - Pomenirea Sfântului Grigorie, episcopul Nissei

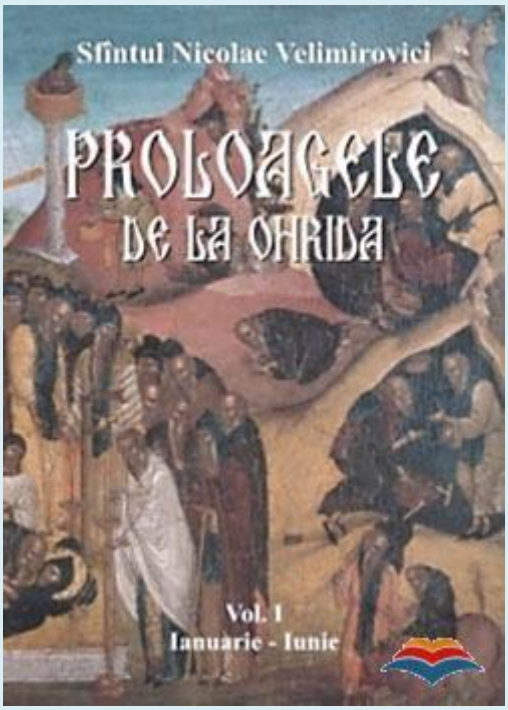

Acest Grigorie a fost fratele după trup al Sfântului Vasile cel mare. La început el a fost doar preot de mir (presbiter), dar după moartea binecuvântatei sale soţii Teosevia, Grigorie a fost ales şi sfinţit episcop al Nissei. El era vestit prin marea sa învăţătură şi prin marea trăire duhovnicească.

A fost unul din Părinţii celui de al doilea Sinod Ecumenic (Constantinopol, anul 381 de la Hristos).

Se crede că este autorul celei de a doua jumătăţi a simbolului de credinţă (al Crezului). A fost un mare orator, un mare exeget al Sfintelor Scripturi, şi un mare teolog.

Pentru că i-a biruit mereu, arienii 1-au urât cu deosebire şi 1-au atacat murdar ca pe cel mai mare duşman al lor, şi împreună cu împăratul Valens cel de un cuget cu ei au uneltit scoaterea sfântului din scaunul arhieresc şi surghiunuirea lui.

Sfântul Părinte a petrecut opt ani în surghiun, indurând cu îndelunga răbdare toată mizeria şi toate umilinţele, în sfârşit a adormit la bătrâneţe adânci către sfârşitul secolului al IV-lea, strămutându-se în împărăţia lui Dumnezeu şi rămânând creştinilor pe pământ ca un far luminos al Bisericii.

Cântare de laudă la Sfinţii Grigorie şi Marchian

Duhul este vistierul bunătăţilor,
Duhul este Dătătorul tuturor darurilor,
Unora le este binecuvântată milostenie,
iar altora, cunoaştere cutezătoare.

Unora li se face întreagă curăţenie feciorească,
Altora, dragoste lucrătoare sau minte dreaptă.

După puterea credinţei fiecăruia,
Duhul adaugă fiecăruia daruri noi:
Cu creşterea credinţei cea care mută şi munţii
în inima fiecăruia se deschide însăşi vistieria Duhului,
Şi dar peste dar ca şi ploaia începe să curgă în inima celui credincios.

Sfântul Grigorie cel ce în credinţă a propăşit,
Ca un vultur s-a înălţat la piscurile duhovniceşti.

Sfântul Marchian, care în credinţă s-a îmbogăţit,
Cu dumnezeiasca milostivire s-a luminat.

Lumina adevăratei teologhisiri lui Grigorie i s-a dăruit.
Harul rugăciunii şi laudei neîncetate pe Marchian a covârşit.

O, Duhule Ceresc, Stăpâne şi Doamne,
Ale Tale daruri sfinte nu le lua de la noi
Ci cu rugăciunile vaselor Tale alese
Scapă-ne pe noi de veşnica osândă,
în Ziua cea mare a Judecăţii.

Sfântul Grigorie de Nyssa, trăitor al teologiei, filosof şi mistic creştin

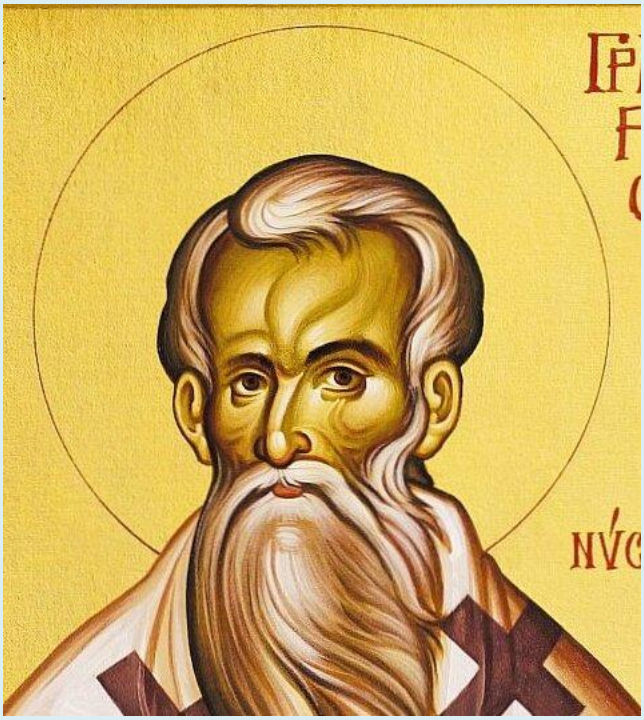

Frate mai mic al Sfântului Vasile cel mare, Grigorie de Nyssa, este între Părinţii capadocieni, filozoful cel mai metodic, fiind în acelaşi timp şi un teolog cu nimic mai prejos decât ceilalţi doi, Sfântul Grigorie de Nazianz şi arhiepiscopul Cezareei, Sfântul Vasile cel mare.

Ocupând un loc de frunte între teologii mistici ai Bisericii, Sfântul Grigorie a publicat mai multe lucrări, cele mai importante fiind cele de exegeza biblică şi apologetice scrise împotriva ereziei ariene.

Sfântul Grigorie de Nyssa s-a născut în anul 335, într-o familie credincioasă. Mama lui, Emilia, era fiica unui martir din timpul persecuţiei lui Diocleţian, doi dintre fraţii săi, Vasile al Cezareei Capadociei şi Petru al Sevastiei au devenit episcopi şi au fost trecuţi mai târziu de Biserica în rândul sfinţilor, iar sora sa, Macrina, cea mai mare dintre fraţi, a reprezentat un model de evlavie pentru toţi membrii familiei, fiind şi ea canonizată. Un alt frate, Navcratie, judecător de profesie, care înclina şi el spre o viaţă de asceză, nu a apucat să-şi împlinească gândurile sale duhovniceşti, murind de tânăr.

Sfântul Vasile cel mare, părintele formării duhovniceşti a fraţilor săi

Atmosferei de pietate din sânul familiei îi datorează Sfântul Grigorie formarea sa religioasă şi teologică din anii tinereţii sale. Acest fapt este mărturisit de o scrisoare adresată fratelui său, Petru, în care Grigorie îşi exprima mulţumirea adusă lui Vasile, numindu-l „părintele nostru şi stăpânul nostru". Pentru că era mai mare decât ei, viitorul episcop de Cezareea a primit din partea părinţilor lui sarcină de a supraveghea educaţia fraţilor mai mici. Instrucţia lui a fost antidotul la lecţiile primite în şcolile păgâne ale timpului, unde, după cum ştim din scrisorile Sfântului Grigorie de Nazianz, fratele lui, Sfântul Vasile cel mare a petrecut ceva timp.

Chemarea la episcopat, o vocaţie târzie?

Deşi tânărul Grigorie dorea să aleagă o carieră seculară, familia s-a străduit să îi îndrume paşii spre slujirea Bisericii. Vasile, văzând că singur nu are nici o şansă în a-l convinge pe Grigorie să renunţe la gândurile sale, a apelat la prietenii acestuia pentru a-i deturna intenţiile. Dar totul a fost în zadar şi Grigorie s-a căsătorit. Exista chiar o scrisoare de condoleanţe a episcopului de Nazianz trimisă pentru a mângâia pe cel rămas singur după moartea soţiei sale, Teosevia, o femeie care aşa cum o mărturiseşte numele ei, era foarte pioasă. Se crede că înainte de hirotonia sa întru episcop, Grigorie, ar fi petrecut mai retras un timp, dar nu exista nici o mărturie în acest sens. Numirea sa ca arhiereu în 371, pe scaunul de Nyssa, un orăşel situat pe coasta Halysului, de-a lungul drumului între Cezareea şi Ancyra a reprezentat o schimbare majoră în viaţa lui Grigorie. Să fi fost această alegere rezultatul unei vocaţii neaşteptate?

Sfântul Vasile cel mare ne spune că era necesar să învingă atitudinea refractară a fratelui său, înainte ca el să primească această demnitate. Demnitatea de episcop era în acea vreme copleşită de pericole. Împăraţii aveau foarte des obiceiul să se amestece în treburile Bisericii, de multe ori impunând învăţături dogmatice străine credinţei creştine autentice. Un exemplu concludent îl furnizează fratele său, Vasile care a avut dispute intense cu împăratul arian Valens. Mai mult, în secolul al IV-lea nu era deloc neobişnuită practica fugii din faţa acestei sarcini cu care era împovărat candidatul la cea mai înaltă treaptă ecleziastică. „Fugarii", totuşi erau aflaţi şi aduşi înapoi iar consacrarea ca episcop avea până la urmă loc.

Dacă a fost aşa în cazul lui Grigorie sau chiar a simţit că este nepotrivit cu această demnitate, nu ştim. În orice caz, Sfântul Vasile cel mare va regreta mai târziu gestul de constrângere a fratelui său.

Pretendenţii la scaunul episcopal al Nyssei îl acuză pe Grigorie de înstrăinarea bunurilor Bisericii

În scrisorile sale el deplânge atitudinea stângace şi lipsită de fermitate a fratelui său în conducerea treburilor episcopiei.

La aceste neajunsuri se adaugă invidia unor pretendenţi la scaunul de Nyssa, nemulţumiţi că Grigorie a obţinut aşa de repede acest post râvnit de mulţi din anturajul împăratului bizantin Valens. Toate acestea au făcut ca într-una din şedinţele adunării episcopilor din zonă să fie aduse mai multe acuze contra episcopului de Nyssa, între care cele mai grave erau risipirea averilor eclesiastice şi nereguli în alegerea şi numirea sa ca arhiereu. Descurajat de tratamentul brutal şi neomenos la care fusese supus, Grigorie avea să părăsească funcţia de episcop până la urcarea pe tronul imperial de la Constantinopol a împăratului Graţian.

Acesta îl va repune în treaptă la sfârşitul anului 378.

Dedicat cu totul Bisericii, luptător împotriva ereziilor timpului

Peste câteva luni, episcopul Nyssei l-a pierdut fratele mult iubit, pe Sfântul Vasile cel mare. De acum înainte, pentru Grigorie va începe o nouă epocă de intensă activitate în slujba Bisericii.

În 379 el va participa la Sinodul de la Antiohia, convocat pentru a combate schisma meletiană. Curând după aceasta, pleacă în Palestina pentru a remedia situaţia comunităţilor creştine din Arabia. Dar se pare că această călătorie nu a avut loc decât după Sinodul al II-lea Ecumenic de la Constantinopol, întrunit la 381 de împăratul Teodosie pentru stabilirea adevăratei credinţe.

Aici, Sfântul Grigorie a susţinut credinţa niceeană şi a încercat să pună capăt arianismului şi ereziei pnevmatomahe în Răsărit.

La Constantinopol face dovada calităţilor sale de predicator

În capitala Imperiului, fratele Sfântului Vasile cel mare a dovedit talentul său oratoric în două ocazii: prima, atunci când a rostit discursul de la întronizarea prietenului său Grigore de Nazianz ca episcop al Constantinopolului, iar a doua a fost pareneza de la înmormântarea episcopului Meletie al Antiohiei. Se pare că Sfântul Grigorie a fost prezent în Bizanţ după anul 381 mult mai des ca înainte. Doi ani mai târziu, îl întâlnim în capitală, fapt pe care îl confirmă predica sa: „Cuvânt despre dumnezeirea Fiului şi a Duhului Sfânt”.

Tot el a fost ales să rostească cuvântul funerar la înmormântarea împărătesei Pulheria din anul 385 şi puţin după aceea şi la moartea împărătesei Flacilla şi nu episcopul Constantinopolului, cum prevedeau uzanţele.

După această dată nu se mai ştie nimic legat de viaţa lui.

Scrierile apologetice şi exegetice

Multe din scrierile sale sunt comentarii la cărţile Scripturii. Un devotat admirator al lui Origen, Sfântul Grigorie a aplicat constant principiile hermeneuticii, ale şcolii alexandrine. El este în permanenţă în căutarea interpretărilor alegorice şi a înţelesurilor mistice. Ne-au rămas de la el opt Omilii la cartea Eclesiastului, unde afirmă că sufletul trebuie să se ridice deasupra simţurilor şi că adevărata pace poate fi găsită numai dispreţuind slava lumii. Este autorul şi a 15 Predici la Cântarea Cântărilor, cinci cuvântări semnificative Despre Rugăciunea Domnească şi opt Omilii la Fericiri.

Lucrările sale cu caracter teologic au fost elaborate în a doua parte a vieţii sale, când a urmat pas cu pas învăţătura celorlalţi doi capadocieni, Sfântul Vasile cel mare şi Sfântul Grigorie de Nazianz. Ca şi ei, episcopul Nyssei apăra unitatea Fiinţei divine şi Treimea Persoanelor. Cea mai importantă operă teologica rămâne Marele Cuvânt Catehetic, o apărare argumentată în 40 de capitole a învăţăturii creştine împotriva necredincioşilor şi ereticilor. Dar cea mai vastă dintre scrierile sale este Contra lui Eunomie, o apologie a crezului niceean împotriva ereziei ariene, această lucrare fiind una de referinţă în lupta dusă pentru păstrarea adevăratei credinţe. Sfântul Grigorie l-a combătut şi pe Apolinarie de Laodiceea, care învaţă că „Logosul Însuşi S-a făcut trup, dar n-a avut raţiune omenească, suflet raţional, ci în persoana Lui, raţiunea era neschimbătoare, cerească”. Prin această concepţie eronată, Apolinarie distrugea integritatea sau deplinătatea firii umane a Mântuitorului primită la întrupare şi punea astfel în primejdie întreaga Sa operă mântuitoare.

Sfântul Grigorie a scris şi împotriva altor eretici cum ar fi: Sabelie şi Macedonie care negau dumnezeirea Sfântului Duh.

În lucrarea Despre destin, el apără libertatea umană de fatalismul astrologilor. O altă carte, Despre copii, dedicată prefectului Capadociei, Hieros, conţine explicaţii la întrebarea de ce Providenţa divină îngăduie moartea prematură a copiilor.

În învăţătura Sfântului Grigorie de Nyssa, omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu ca un reflex al desăvârşirii şi în mod special al libertăţii dumnezeieşti. Căzut în stricăciune şi corupţie, îmbrăcat de acum în „hainele de piele” ale mortalităţii şi patimilor prin folosirea rea a libertăţii, omul nu a putut fi restaurat în condiţia sa primară decât prin Întruparea lui Hristos. Aderând prin botez la corpul lui Hristos, Biserica şi crescând neîncetat prezenţa în suflet a Domnului prin virtuţi şi Sfintele Taine, el poate progresa la infinit în unirea cu Dumnezeu, antrenând în aceasta neamul omenesc şi universul întreg. Este învăţătura despre epectază, a urcuşului neîntrerupt spre Dumnezeu.

„Astfel, în eternitatea veacului fără sfârşit, cel care aleargă spre Tine devine întotdeauna mai mare şi mai înalt decât el însuşi, crescând prin bogăţia harului. Dar cum ceea ce este căutat nu comportă limite în sine, capătul a ceea ce este găsit devine pentru cei care urcă punctul de plecare în descoperirea unui bine mai înalt. Iar cel care urcă nu se opreşte niciodată de a merge din început în început prin începuturi care n-au sfârşit.”

Apocatastaza, punctul sensibil din propovăduirea Sfântului Grigorie

Asupra discursului său teologic s-a iscat însă o dispută cu privire la învăţătura despre apocatastază, nume dat în istoria Bisericii doctrinei care mărturiseşte că în final, chiar şi creaturile căzute, demonii şi sufletele păcătoşilor vor avea parte de fericirea dumnezeiască, mântuindu-se.

Vorbind despre pedeapsa trecerii prin foc a sufletelor păcătoase, Sfântul Grigorie compară această trecere cu aurul din topitoare care este lămurit, adică curăţat de orice impuritate.

Pedeapsa arderii în foc nu este un scop în sine, ci este menită să separe în suflet răul de bine, mizeria de ceea ce este pur. Desigur, lucrarea este una dureroasă, asprimea şi durata ei fiind proporţională cu răul existent în fiecare suflet. Focul va dura atât cât în fiinţa păcătosului va exista răul. Dar va veni un timp, afirmă Sfântul Grigorie, când acest rău va dispărea şi fiecare voinţa liberă se va întoarce la Dumnezeu, va fi în Dumnezeu. Urmând cuvintele Sfântului Apostol Pavel care în Epistola I Corinteni 15, 28 spune: „Dumnezeu va fi totul în toate”, Sfântul Grigorie de Nyssa concluzionează: „răul va avea un sfârşit”.

Biserica a respins apocatastaza, ca fiind neconformă cu libertatea omului şi cu dreptatea divină.

(Sinaxarul Sfinţilor capadocieni, Editura Cuvântul Vieţii, Bucureşti, 2009)

Sfântul Grigorie de Nyssa - Viaţa, opera, doctrina (335 - 394-395)

Fericit este acela care poate spune cu Sfântul Grigorie de Nissa: „Doamne, fă cu mine ceea ce fac eu cu alţii". Ce spun marii Părinţi? De câte ori loveşti în cineva, fie cu vorba, de câte ori judeci un frate, să ştii că nu te poţi ruga. Rugăciunea ta nu-i primită, nu-i ascultată de Dumnezeu, ci este lepădată.

Viaţa

Sfântul Grigorie de Nyssa s-a născut în jurul anului 335 în Cezareea Capadociei, ca frate mai mic al Sfântului Vasile cel mare. A primit educaţia şi instrucţia elementară în familie, îndeosebi de la sora sa Macrina şi de la fratele său Vasile, pe care-1 stima în chip deosebit numindu-1 „tatăl şi învăţătorul său" (Scrisoarea 13) şi pe care-1 compara cu Moise, cu Samuel, cu Ilie, cu Ioan Botezătorul şi cu Pavel. Şi-a completat cultura prin legătura sa cu Libaniu şi cu alţi oameni de seamă ai timpului.

Graţie atmosferei din familie, Grigorie a îndrăgit Biserica şi a ajuns chiar până la rangul de citeţ în ierarhia inferioară.

Pentru motive pe care nu le cunoaştem bine, el s-a depărtat de Biserică, a devenit profesor de retorică şi s-a căsătorit. A profesat câtva timp retorica, dar în urma morţii soţiei sale Teosebia, „cu adevărat sfântă şi cu adevărat soţie de preot" şi în urma îndemnurilor fratelui său Vasile şi a prietenului său Grigorie de Nazianz, autorul nostru s-a retras la mânăstirea întemeiată de fratele său Vasile, pe malul râului Iris în Pont. A stat aici aproximativ 10 ani, până în 371, când Sfântul Vasile 1-a ales episcop de Nyssa, o mică localitate în partea extrem răsăriteană a Capadociei.

Ca episcop, Sfântul Grigorie n-a mulţumit exigenţele administrative şi misiunile de politică bisericească ale fratelui său. Dacă Sfântul Grigorie de Nyssa făcea figură de diplomat mediocru, în schimb el era foarte învăţat şi de o credinţă profundă. Pentru a scăpa de el, arienii i-au înscenat vina de a fi delapidat nişte bunuri bisericeşti. E condamnat de arieni într-un sinod local la Nyssa, unde a fost depus din treaptă, la 376. Ar fi fost arestat, dacă n-ar fi fugit. După moartea lui Valens (9 august 378), el se reîntoarce şi e primit triumfal (Scris. 6).

După moartea fratelui său Vasile, Sfântul Grigorie se prezintă ca unul din apărătorii cei mai autorizaţi ai Ortodoxiei în Asia mică. Sinodul de la Antiohia (379) îi încredinţează misiunea de inspector bisericesc în Pont, Palestina şi Arabia. În acest timp el e ales mitropolit de Sevasta, în Armenia, unde a fost reţinut -zice el - câteva luni, ca „într-o captivitate babilonică" (Scris. 19).

Talentul oratoric şi ştiinţa teologică ale Sfântului Grigorie au fost apreciate superlativ la Sinodul II ecumenic (381) unde el a fost proclamat „stâlp al Ortodoxiei". Renumele de care se bucura ca orator a făcut ca Sfântul Grigorie să fie chemat să rostească numeroase necrologuri, printre altele pe acelea la moartea prinţesei Pulheria şi la moartea împărătesei Flaccilla. Ştim că el a luat parte şi la un Sinod de la Constantinopol, în 394. După această dată nu se mai ştie nimic despre el. A murit probabil în 394 sau 395.

Sfântul Grigorie de Nyssa are într-un grad mai mic calităţile de administrator ale Sfântului Vasile şi e un orator mai puţin elegant ca Sfântul Grigorie de Nazianz, dar el îi egalează pe amândoi în teologie şi îi depăşeşte prin puterea sa de speculaţie.

Opera

Scrieri şi omilii exegetice: **Despre crearea omului**, scrisă în 379, puţin după moartea Sfântului Vasile şi dedicată fratelui său mai mic, Petru de Sevasta. Această lucrare completează Omiliile Sfântului Vasile la Hexaemeron, care s-au oprit la ziua a cincea a creaţiei.

Lumea a fost făcută pentru om, care e regele ei. Slăbiciunea aparentă a omului a făcut posibilă dezvoltarea civilizaţiei. Omul e chipul lui Dumnezeu, ca şi Acesta, chipul este netrupesc, dar sufletul rezidă în trup. Partea conducătoare a sufletului, adică mintea, nu sălăşluieşte într-o parte specială a trupului. Explică alegoric crearea sexelor. Combate concepţia origenistă despre preexistenţa sufletelor, dar reţine ideea de apocatastasă şi de mântuire generală. Materia, ca şi răul, sunt umbre. Ele vor dispărea. Combate metempsihoza. Trupul şi sufletul încep odată şi se dezvoltă paralel. Sfârşitul tratatului se ocupă cu descrierea amănunţită a structurii corpului (Puech, op. cât., III, p. 402-404);

Apologie, adresată fratelui său Petru pentru Hexaemeron, scrisă puţin timp după cea precedentă. Ea e menită să răspundă la unele nedumeriri şi critici pe care le treziseră Omiliile la Hexaemeron ale Sfântului Vasile. Ideea de creaţie se poate armoniza cu aceea de evoluţie. Puterea şi ştiinţa întrebuinţate de Dumnezeu pentru

crearea fiecărei părţi a totului sunt urmate de o înlănţuire necesară potrivit unei anumite ordini. Ceea ce raţiunea explică logic, Moise a exprimat istoric. Toate lucrurile existau potenţial în primul impuls creator al lui Dumnezeu, ca o putere seminală aruncată pentru crearea lumii, dar, în act, lucrurile individuale nu existau încă (P.G. 44, col. 77 D). Creaţia a avut loc odată (Ibidem, col. 77 C). Natura este în continuă mişcare şi transformare (Ibidem, col. 108 AB). Elementele au deosebiri şi corespondenţe care uşurează trecerea de la unul la altul;

Despre viaţa lui Moise, scrisă spre sfârşitul vieţii, fiindcă autorul vorbeşte în ea despre perii săi albi. Poartă ca subtitlu Despre desăvârşirea cea după virtute şi e adresată unui tânăr Cezar, care-i ceruse un model de viaţă perfectă. Autorul, la începutul lucrării, spune adresantului că-i e greu să dea răspuns la o asemenea problemă, pentru că virtutea este în continuu progres. Cu toate acestea, deşi desăvârşirea în sine este inaccesibilă, totuşi se poate face o idee despre ea, cercetând viaţa aleasă a oamenilor îmbunătăţiţi, dintre care cel dintâi e Moise. Moise, pe muntele Sinai, simbolizează râvna sufletului omenesc după unirea cu Dumnezeu. Se expune viaţa lui Moise, după care se meditează mistic faptele din cadrul acestei vieţi;

Despre pitonisă este un mic tratat de demonologie. Comentând textul din I Regi 28, 12-18, autorul, spre deosebire de Origen, dar de acord cu Metodiu de Olimp şi cu Eustaţiu de Antiohia, afirmă că umbra care s-a arătat lui Saul n-a fost sufletul lui Samuil, ci un demon supus vrăjitoarei din Endor (P.G. 45, col. 112 A B C).

La titlurile Psalmilor e o introducere la studiul Psalmilor. În fond e un tratat de desăvârşire vorbind despre înălţarea spirituală a sufletului prin virtute; La Psalmul VI, despre Octavă, completează lucrarea precedentă, tratând despre purificare şi ascensiune spirituală;

Tâlcuire exactă la Eclesiastul lui Solomon, în opt omilii, dă o interpretare morală acestei cărţi. Scopul este înălţarea mistică;

Tâlcuire exactă la Cântarea Cântărilor, în 15 omilii, interpretează cuprinsul acestei cărţi în sensul nuanţei [nunţii] mistice a sufletului cu Dumnezeu.

La Noul Testament, autorul ne-a lăsat următoarele serii de omilii:

- Despre Rugăciunea domnească, în cinci omilii, dintre care prima tratează despre rugăciune în general, iar celelalte dau tâlcuirea ortodoxă clasică;
- La fericiri, în opt omilii, care tratează, în general, despre aceeaşi înălţare a sufletului către Dumnezeu.

Lucrările exegetice ale Sfântului Grigorie de Nyssa au o importanţă deosebită pentru doctrina sa teologico-mistică şi filosofică. Ele stau sub influenţa neoplatonică şi se servesc în general de metoda alegorică.

Scrieri dogmatico-polemice

Opere polemice: Contra lui Eunomiu, în 12 cărţi, sau 13 cărţi dacă a 12-a se împarte în două. Autorul combate aici, în primul rând, una din operele cele mai de seamă ale lui Eunomiu contra Sfântului Vasile: Apologia apologiei, în trei cărţi, apoi o Expunere de credinţă a ereziarhului, prezentată de acesta dată împăratului Teodosie în 383. Apologia apologiei, pe care o combate Sfântul Grigorie poate fi reconstituită aproape în întregime din opera gregoriană. Sfântul Grigorie combate cu măiestrie erezia eunomiană, deşi el este inegal în opera sa Contra lui Eunomiu. El nu prezintă totdeauna cu claritate obiecţiile adversarului şi propriile sale replici nu sunt ireproşabil organizate;

Contra lui Apolinarie combate tratatul lui Apolinarie intitulat Demonstraţia întrupării divine după asemănarea omului. Această lucrare e cea mai importantă dintre toate scrierile antiapolinariste păstrate. Cuprinde 59 capitole. Autorul rezumă fidel opera lui Apolinarie şi combate hristologia apolinaristă în linii mari şi în amănunt. Tratatul Contra lui Apolinarie e o lucrare de adâncime şi de autoritate în teologia Capadocienilor;

Contra lui Apolinarie - Către Teofil al Alexandriei, scris înaintea tratatului precedent, semnalează patriarhului din Alexandria primejdia apolinarismului şi cere condamnarea acestuia;

Despre Sfântul Duh, contra macedonienilor şi pnevmatomahilor, în 25 capitole, lucrare mediocră.

Opere dogmatice: Marele Cuvânt Catehetic, cea mai importantă şi mai sistematică operă dogmatică a Sfântului Grigorie de Nyssa. E scrisă, probabil, pe la 385 şi cuprinde 40 capitole, afară de introducere. E adresată dascălilor creştini însărcinaţi cu instruirea catehumenilor.

Introducerea tratează despre metoda pe care trebuie s-o folosească dascălul. Cuprinsul lucrării are trei părţi:
1) Prima (cap. 1-4), tratează despre Dumnezeu şi Sfânta Treime;
2) A doua (cap. 5-32) despre păcat, despre întrupare şi mântuire prin Hristos;

3) A treia (capitolele 33-37) despre Botez şi Euharistie; cap. 38-40 vorbesc despre roadele credinţei.

În cursul expunerii, autorul combate pe arieni, apolinarişti, manihei, iudei şi păgâni. Tratatul Sfântului Grigore e substanţial, dens, plin de tot ceea ce cugetarea elenică şi creştină au creat mai solid şi mai rezistent, uneori original, dar adesea sub influenţă platonică, origenistă, atanasiană sau chiar sub influenţa Sfântului Metodiu de Olimp (A. Puech, op. cât. III, p. 424). E o punte dogmatică între tratatul lui Origen - Periv arcwvn şi acela al lui Ioan Damaschin - Dogmatica;

Cuvânt despre suflet şi despre înviere sau Macrinia, consacrat surorii sale, Macrina şi scris probabil pe la 380. E o imitaţie parţial reuşită a celebrului dialog platonic Phaidon, care relatează ultimele momente şi idei ale lui Socrat despre moarte. Sfântul Grigorie pune pe seama surorii sale Macrina ideile sale despre originea omului, despre suflet, despre moarte, despre învierea morţilor şi apocastastasă;

Contra destinului e reproducerea unei discuţii avute cu un filosof păgân la Constantinopol. Acest filosof pe care Grigorie voia să-l convingă să treacă de la păgânism la creştinism, susţinea morţiş că totul e supus destinului şi că dacă el e destinat să ajungă creştin, va ajunge chiar fără voia creştinilor, că împotriva destinului nu se poate face nimic. Autorul nostru întreabă dacă destinul nu e Dumnezeu, la care filosoful răspunde ironic şi negativ. Rolul astrelor în viaţa oamenilor nu se poate stabili cu certitudinea şi cu precizia de care vorbeşte filosoful;

Despre copiii care mor de timpuriu, către Hierin, încearcă să justifice Providenţa faţă de moartea timpurie a atâtor fiinţe omeneşti;

Despre Sfânta Treime şi Contra pnevmatomahilor că Sfântul Duh e Dumnezeu către Eustaţiu, Despre deosebirea dintre esenţă şi ipostasă, către Petru fratele său, Despre suflet către Taţian, nu sunt de o autenticitate sigură; Că nu sunt trei Dumnezei, către Ablabiu, încearcă să demonstreze că cele trei Persoane ale dumnezeirii nu sunt trei dumnezei, ci Unul. A numi pe Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh trei dumnezei sau a nu da mărturie despre dumnezeirea Fiului şi a Sfântului Duh, e deopotrivă de nelegiuit şi de absurd;

Despre credinţă, către Simpliciu, tratează despre cele trei Persoane ale Sfintei Treimi, îndeosebi despre Fiul şi Sfântul Duh şi raportul acestora cu Tatăl; Sfântul Duh e Dumnezeu;

Contra grecilor, după noţiunile comune discută fără ajutorul Scripturii noţiunile de persoană, esenţă şi ipostasă pe care le aplică Persoanelor Sfintei Treimi; Cuvânt despre dumnezeirea Fiului şi Sfântului Duh, ţinut la Constantinopol în 383, îi combate pe anomei, pe care-i compară cu epicurienii, adică cu ateii.

Scrieri ascetice: Despre feciorie, scris înainte de episcopat, pe la 370. Fecioria face din suflet mireasa lui Hristos pe care Acesta o cheamă spre o desăvârşire din ce în ce mai mare. Autorul nostru citează ca modele de feciorie pe Maria, sora lui Moise, pe Fecioara Maria, pe Iisus Hristos, pe Apostol Pavel şi pe toţi aceia care, ca şi el, au vrut să fie răstigniţi împreună cu Hristos;

Viaţa Sfintei Macrina, sora autorului şi a Sfântului Vasile. Această biografie scrisă cu talent şi căldură arată cum se practica asceza în Pont, în veacul IV. Macrina aceasta, numită cea tânără, nepoată a Macrinei celei bătrâne, a jucat un rol mare în educaţia şi orientarea tuturor fraţilor ei, de la Sfântul Vasile cel mare până la Sfântul Petru de Sevasta. Ea a determinat, prin învăţătura creştină şi prin aleasa ei viaţă personală, pe fraţii ei, la îmbrăţişarea vieţii ascetice şi a râvnei după desăvârşire.

Patru lucrări mici tratează special problema desăvârşirii:
1) Către Harmonios, despre sensul numelui de creştin;
2) Către monahul Olimp, despre desăvârşire şi cum trebuie să fie creştinul:
3) Despre ţinta cea după Dumnezeu şi despre asceza cea adevărată;
4) Către cei mâhniţi de pedepse.

Cuvântări morale:
1) Contra celor ce amână Botezul;
2) Contra cămătarilor;
3) Despre iubirea de săraci şi despre binefacere, două cuvântări;
4) La cuvântul ,,Cine face desfrânare păcătuieşte faţă de propriul său trup";
5) Către cei îndureraţi pentru cei ce s-au mutat din această viaţă în iad;

Predici la sărbători împărăteşti:
1) La Bobotează;
2) Cinci predici La Paşte, dintre care se pare că a doua şi a cincea nu sunt autentice;
3) La înălţarea lui Hristos;
4) Cuvânt la Sfântul Duh (sau la Rusalii);

Panegirice:

1) La Sfântul Ştefan întâiul mucenic, două cuvântări;
2) La marele mucenic Teodor;
3) La Sfinţii patruzeci de mucenici, două cuvântări;
4) La patruzeci de mucenici;

Necrologuri:

1) Cuvânt funebru la marele Vasile, propriul său frate;
2) Lauda Sfântului Părintelui nostru Efrem;
3) Cuvânt funebru la marele Meletie, episcopul Antiohiei;
4) Cuvânt la moartea Pulheriei;
5) Cuvânt funebru la moartea împărătesei Flaccilla;
6) La viaţa Sfântului Grigorie, făcătorul de minuni.

Scrisorile:

26 în ediţia Migne plus o scrisoare canonică, dar 30 la număr în ediţia G. Pasquali, 1925, au caracter în mare parte personal.

Doctrina

Sfântul Grigorie de Nyssa a fost numit „capul care cugetă", între Sfântul Vasile supranumit „braţul care lucrează" şi Sfântul Grigorie de Nazianz denumit „gura care vorbeşte". „Capul care cugetă" nu în înţelesul că ceilalţi doi mari Capadocieni n-ar fi avut cap şi n-ar fi gândit, ci în acela că episcopul de Nyssa a fost mintea cea mai speculativă şi mai sistematică în ansamblul acestor Părinţi ai Bisericii.

Sfântul Grigorie a făcut mare uz de filozofie. El se foloseşte la maximum de datele raţiunii. Toate elementele credinţei, care pot suporta argumente raţionale sau judecăţi de valoare, sunt prezentate - în primul rând - ca adevăruri raţionale. Ar fi însă o greşeală să se susţină că Sfântul Grigorie e un raţionalist pur. Raţionalismul său e de fapt o încercare de a justifica şi a sistematiza - în măsura posibilului - datele revelaţiei prin acelea ale ştiinţei şi filozofiei. Că nu toate datele revelaţiei pot fi supuse acestei operaţii, se înţelege de la sine. Baza teologiei Sfântului Grigorie e Sfânta Scriptură, pe care el o interpretează cel mai adesea alegoric, îndeosebi în lucrările sale mistice şi de edificare.

Teognosia sau cunoaşterea lui Dumnezeu e una din problemele cele mai dezbătute de Sfântul Grigorie în operele sale. Cunoaşterea lui Dumnezeu e scopul vieţii noastre. Ea e raţională şi naturală pe măsura ridicării treptate de la elementele firii celei mari şi de la elementele firii umane până la hotarul dintre sensibil şi suprasensibil. Dar cunoaşterea raţională sau naturală e continuată de cunoaşterea

mistică, adică prin credinţă, pe baza revelaţiei Sfintei Scripturi, tălmăcită de Tradiţia patristică. Cei înaintaţi pe calea desăvârşirii se unesc cu Dumnezeu prin qewriva (contemplarea), adică prin privirea nemijlocită a lui Dumnezeu.

SfântaTreime

Esenţa (ousiva) divină nu este împărţită în trei esenţe (ousivai) după cele trei Persoane. Potrivit cunoscutei teorii platonice a universalelor, deosebirea Persoanelor divine stă numai în relaţiile lor. Lucrarea lui Dumnezeu în afară este comună celor trei Persoane. Persoanele umane nu au o existenţă continuă din una şi aceeaşi persoană, ci unele din aceasta, altele din cealaltă, iar cauzele se prezintă în multe şi felurite elemente faţă de cele cauzate.

În Sfânta Treime însă, lucrurile nu stau aşa. Este Una şi aceeaşi Persoană a Tatălui din care Fiul Se naşte şi Sfântul Duh purcede. De aceea noi zicem că unicul Dumnezeu este, la propriu, singura cauză a celor cauzaţi de El, întrucât El coexistă cu El. Persoanele Dumnezeirii nu se separă unele de altele nici prin timp, nici prin loc, nici prin voinţă, nici prin ocupaţie, nici prin lucrare, nici prin afecţiune, nici prin nimic din cele ce se iau în considerare la oameni. Deosebirile, dacă poate fi vorba de aşa ceva între Persoanele treimice, sunt nu de natură sau fiinţă, ci de relaţie. Tatăl este Tată şi nu Fiu, Fiul este Fiu şi nu Tată de asemenea, Sfântul Duh nu e nici Tată, nici Fiu. Iată de ce nu se poate spune că cele trei Persoane sunt trei Dumnezei (Contra Grecilor, după noţiunile comune, P.G. 45, 180 B C D). Tatăl este cauza. Fiul este „Cel din cauză". Sfântul Duh este „Cel ce vine din Cel din cauză". Cele trei Persoane au comun dumnezeirea. Fiul şi Sfântul Duh au comun faptul că amândoi sunt din Tatăl. Fiul e cauzat de Tatăl prin naştere, iar Sfântul Duh e cauzat prin purcedere. Dumnezeu a creat lumea prin Raţiune-Logos, care este o Ipostază personală şi înzestrată cu voinţă. Logosul este instrument al creaţiei şi Creator. Fiinţele create sunt de două categorii: pur spirituale (îngerii) şi trupeşti (oamenii). Fiinţele spirituale se pot înmulţi. Materia este o concentrare de însuşiri. Omul este piscul creaţiei. Sufletul creşte o dată cu trupul, ca urmare a păcatului originar.

Hristologia Sfântului Grigorie e, în general, ortodoxă. El dezvoltă doctrina hristologiei îndeosebi în Artirrheticos, contra lui Apolinarie, apoi în Contra lui Eunomiu (cartea V) şi în alte opere mai mici. Hristos a avut firea umană integrală, adică trupul real şi sufletul raţional, şi a avut firea divină completă. Cele două firi sunt strâns unite între ele, alcătuind o singură Persoană. Sfântul Grigorie dezvoltă pe larg teoria comunicării însuşirilor. Fecioara Maria e Qeotovko, Născătoare de Dumnezeu (Scris. 3, P.G. 46, col. 1024 A).

În soteriologie sau în doctrina despre mântuire, Sfântul Grigorie operează cu teoria drepturilor demonului. Prin păcat noi deveniserăm proprietatea demonului, căruia nimeni nu ne putea smulge prin violenţă, fiindcă eram stăpâniţi de el în chip legal. Mântuitorul ne-a scăpat de stăpânirea diavolului prin acea că acestuia i s-a oferit mai mult decât avea dreptul. Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat, pentru ca vrăjmaşul să nu se sperie ca în cazul când Dumnezeu i S-ar fi prezentat neacoperit şi să aibă dorinţa să-şi ia prada. Demonul nu şi-a dat seama că trupul lui Hristos era momeala prin care a fost prins în cârligul undiţei Dumnezeirii, cum li se întâmplă peştilor lacomi şi astfel, după ce viaţa a stat în moarte şi lumina a luminat în întuneric, duşmanul vieţii şi al luminii a dispărut. Teoria aceasta a drepturilor demonului în cadrul mântuirii, teorie schiţată de Origen şi reluată de Sfântul Vasile şi de Sfântul Grigorie de Nyssa, a fost combătută de Sf. Grigorie de Nazianz şi de întreaga Ortodoxie ulterioară.

Antropologie

Sfântul Grigorie de Nyssa este creatorul propriu-zis, în sens ştiinţific, al antropologiei creştine. El a consacrat o lucrare specială creării omului şi vorbeşte despre fiinţa şi rolul omului şi în alte lucrări, ca: Marele Cuvânt Catehetic, Despre suflet şi înviere etc.

Sfântul Grigorie afirmă că Hristos întrupat reprezintă întreaga umanitate. Primul om creat exprimă omul în general, pur spiritual, fără sex în vederea căderii în păcat. Omul asexuat şi din acest punct de vedere este chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, care n-are sex, după cuvântul Apostolului că „în Hristos Iisus nu e nici parte bărbătească, nici parte femeiască" (Gal. 3, 28). Dar pe urmă Dumnezeu a împărţit pe om în bărbat şi femeie, ceea ce nu mai reprezintă chipul lui Dumnezeu. Deci facerea omului are un aspect dublu sub raportul firii: această fire are o parte care trebuie să se asemene cu Dumnezeu şi o parte care diferenţiază sexele. Omul este elementul mediator între firea divină şi netrupească şi între viaţa iraţională şi animală. Omul are în el din ambele firi: din cea divină puterea raţiunii şi a inteligenţei, care nu admite deosebirea în sex masculin şi feminin, din firea neraţională are alcătuirea trupului şi formă deosebită a sexelor (Despre facerea omului, 16, P.G. 44, col. 181 A B C).

Omul e înzestrat cu liberul arbitru, pentru că din proprie iniţiativă şi hotărâre să aleagă bunurile sale. Această libertate poate să îndemne pe om să aleagă chiar răul. Posibilitatea păcatului a stat în calitatea de creatură a omului şi în libertatea duhurilor create. Deşi omul se putea înmulţi şi în starea sa pur spirituală, asemenea îngerilor, adică în afara căsătoriei (Despre facerea omului 17, P.G. 44, col. 189 A),

totuşi el a ajuns să se înmulţească sexual, după căderea în păcat. Structura trupească a omului este de o rară frumuseţe. Poziţia verticală a trupului, aşezarea membrelor inferioare şi superioare, poziţia capului şi a organelor sale, locul şi funcţia limbii, toate arată situaţia excepţională pe care o are omul în univers. „Chipul lui Dumnezeu este ansamblul tuturor elementelor care caracterizează Dumnezeirea, în primul rând inteligenţa şi raţiunea, apoi independenţa şi libertatea" (Măr. Cuv. Cateh. 5, 7, 9). Asemănarea cu Dumnezeu este împlinirea voinţei Acestuia printr-o viaţă curată. Curăţenia se capătă prin harul lui Dumnezeu şi faptele noastre bune. Urmarea principală a păcatului a fost moartea. Prin lupta împotriva morţii, au luat naştere artele şi ştiinţele. Sufletul e simplu şi nemuritor.

Grigorie oscilează uneori, cu privire la originea sufletului, între creaţionism şi traducianism. Sufletul este spiritual, nu material, puterea de cugetare nu stă în materie. Materia ar trebui să se arate şi în alte cazuri înzestrată cu cugetare şi să se transforme singură, de exemplu, într-o operă de artă. Grigorie respinge trihotomismul platonic. Sufletul supravieţuieşte trupului.

Apocatastasa

Deşi Sfântul Grigorie respinge ideile lui Origen cu privire la eternitatea materiei şi a preexistenţei sufletului, totuşi el este de acord cu teoria marelui alexandrin despre apocatastasă. Apocatastasa (a&pokatavstasi") este teoria conform căreia, la sfârşitul lumii, totul se va purifica treptat printr-un foc curăţitor şi va reveni la forma dintâi.

Sfântul Grigorie tratează despre apocatastasă în următoarele lucrări: Despre facerea omului, Despre feciorie, Marele Cuvânt Catehetic, Despre suflet şi înviere. În acest din urmă tratat ocupându-se în chip special cu problema.

Tratamentul purificării se face proporţional cu păcatul pătruns în fiecare. Iar tratamentul constă în purificarea sufletului de răutate. Acest lucru nu se face fără durere (Despre suflet şi înviere P.G. 46, 152 A B). Tratamentul se aplică tuturor făpturilor, deci şi diavolului, autorul pierzării noastre (Marele Cuv. Cateh. 26, 5). Starea de apocatastasă e o stare de fericire, de dumnezeire, străină de orice mâhnire (Ibidem, 35, 13). Cei purificaţi de răutate vor fi într-o stare de virtute divină, generată de firea divină, pentru ca Dumnezeu să fie totul în toate.

Caracterizare

Sfântul Grigorie de Nyssa e unul din Părinţii cei mai de seamă ai Bisericii creştine, atât prin mulţimea operelor, cât şi prin numărul şi varietatea problemelor tratate. Sfântul Grigorie are meritul de a fi sistematizat elementele teologiei de până la el şi de a fi dat formule sau demonstraţii filosofice unora din adevărurile de credinţă. El are de asemenea meritul de a fi lăsat Bisericii un tratat sistematic de doctrină: Marele Cuvânt Catehetic, după tratatul lui Origen, Periv arcwvn.

Sfântul Grigorie are o cugetare strânsă, logică, bine informată, adâncă şi bogată în concluzii. Deşi perioadele sale sunt lungi, totuşi cugetarea sa e luminoasă şi precisă.

Sfântul Grigorie este cel mai mare cugetător mistic creştin al sec. IV. Notăm printre operele sale mistice:

- Despre viaţa lui Moise,
- Despre feciorie,
- Omilii la Tatăl nostru,
- Cântarea Cântărilor,
- Fericiri.

Mistica lui e influenţată de neoplatonism de la care împrumută nu numai idei şi cadre generale, dar chiar aparat tehnic. Mistica grigoriană e influenţată de mistica lui Filon, a lui Clement alexandrinul şi a lui Origen. Limba este, în general, încărcată datorită influenţei sofisticei a doua.

Biserica noastră îl prăznuieşte pe Sfântul Grigorie de Nyssa la 10 ianuarie.

Bibliografie:

Ediţii: Migne, P.G. 44-46; ediţii parţiale: W. Jaeger, Contra lui Eunomiu, Berlin, 1921;
L. Méridier, Marele Cuvânt Catehetic, Paris, 1908;
Daniélou, Viaţa lui Moise, Laplace, Crearea omului, în Sources Chrétiennes, nr. 1, 6. Istorii literare, studii şi manuale: Fotie, Biblioteca Cod. 6, 7;
F. Hut, Des heilig. Gregorius von Nyssa Lehre vom Menschen, 1890;
L. Méridier, L'influence de la seconde sophistique sur l'oeuvre de Grégoire de Nysse, Rennes, 1906;
H. Lewy, Sobria ebrietas, Untersuchungen zur Geschichte der antiken Mystik, Giessen, 1929;

M.G. de Castro, Die Trinitäfsiehre des Heiligen Gregor von Nyssa, Freiburg im Breisgau, 1938;
Jérôme Gad'th, La conception de la liberté chez Grégoire de Nysse. în coll. Etudes de philosophie médiévale, tome XLIII, Paris, J. Vrin, 1953;
P. Godet, Grégoire de Nysse, Dictionn. de Théol. Cath. V, 2, 1925, col. 1847-1852;
Pr. Ioan G. Coman, Probleme de filozofie şi literatură patristică, pp. 233-63; J. Daniélou, Platonisme et Théologie mystique, Paris, 1944; H. Eibl, Augustin und die Patristik, München, 1933, pp. 266-273;
Sfântul Vasile arhiepiscopul Kesareei Kapadociei (329-379), traducere de Iosif Mitropolit primat, Bucureşti 1898;
F. Cayré, op. cât. I, pp. 412-435; A. Puech, op. cât. III, pp. 396-436; B. Altaner, op. cât. pp. 189-192;
U. Mannucci, op. cât. II, pp. 77-87; O. Bardenhewer, op. cât. III, pp. 188-220.

Sfântul Grigorie, episcopul Nyssei - PSB 29 - Scrieri I - Partea întâi

https://www.academia.edu/44868251/Sf%C3%A2ntul_Grigorie_episcopul_Nyssei_PSB_29_Scrieri_I_Partea_%C3%AEnt%C3%A2i

https://archive.org/details/psb-29-sf-grigorie-de-nyssa-scrieri-i

Introducere

Despre Sfântul Grigorie de Nyssa există o literatură uriaşă. S-a scris mult despre legătura lui cu Platon, deşi se recunoaşte în general că, cu toată folosirea formală a unor noţiuni şi termeni proprii lui Platon, viziunea Sfântului Grigorie este esenţial deosebită de a aceluia, prin transcendenţa ce o recunoaşte lui Dumnezeu şi prin apropierea lui Dumnezeu de noi prin Hristos şi prin harul Lui.

Hans Urs von Balthasar vorbeşte chiar de nişte trăsături faustice la Sfântul Grigorie de Nyssa, având în vedere nesăturata lui tensiune după cunoaştere şi conştiinţa despre neputinţa de a ajunge vreodată la capătul cunoaşterii necuprinsului dumnezeiesc. Dar aşa cum nu se poate ajunge la hotarele necuprinsului dumnezeiesc, nu se poate ajunge nici la hotarul binelui, la sfârşitul realizării lui prin virtute. Căci înaintarea în bine este una cu înaintarea în Dumnezeu. Şi binele nu are hotar, pentru că Dumnezeu, care e una cu binele personal desăvârşit, nu are hotar.

În scrierea despre Viaţa lui Moise, Sfântul Grigorie «evidenţiază cu o strânsă consecvenţă logică neputinţa definirii virtuţii desăvârşite. Numai finitul poate fi definit; acesta are desăvârşirea înlăuntrul graniţelor lui...

Virtutea nu e o stare, desăvârşirea în virtute nu e un rezultat, starea virtuoasă nu e o posesiune a virtuţii. Desăvârşirea nu stă în faptul de a fi împlinit nişte legi. Prin aceasta se depăşeşte conceptul de virtute în sensul cel mai adevărat al

cuvântului. Virtutea nu se poate înţelege, căci aceasta ar presupune o definire a virtuţii. Înţelegerea virtuţii ar însemna un sfârşit al virtuţii, care nu are hotarul ei decât în opusul ei, în patimă. Numai patima mărgineşte virtutea. Vorbirea despre virtute apare deci cu neputinţă.

Şi de fapt, Sfântul Grigorie nu dă o învăţătură sistematică despre virtute; pentru el virtutea este, mai de grabă, o mişcare spre Cel cu adevărat desăvârşit, spre Dumnezeu».
Mişcarea fără sfârşit a omului spre cunoaşterea lui Dumnezeu - cunoaştere care e nedespărţită de făptuirea binelui în propria fiinţă, întrucât cunoaşterea de Dumnezeu e totodată unirea nehotărnicită cu realitatea Lui nesfârşită - constituie tema vie, existenţială, a gândirii Sfântului Grigorie de Nyssa, şi este totodată tema practică a realizării sale ca om.

Sfântul Grigorie de Nyssa, fratele mai tânăr al Sfântului Vasile, s-a născut în jurul anului 335 în Cezareea Capadociei, din acei minunaţi părinţi creştini, Vasile şi Emilia. Din cei zece copii ai lor, trei (Vasile, Grigorie şi Petru) au ajuns episcopi, iar o soră, Macrina, a tost un model de viaţă sfântă.

Pregătirea intelectuală şi duhovnicească şi-a făcut-o Grigorie sub îndrumarea fratelui său mai mare. El nu numai că numeşte pe fratele său, Vasile, «părintele şi învăţătorul» său şi al fratelui său mai tânăr, Petru, ci declară că n-a avut alt «învăţător» decât pe Vasile.

La început se hotărâse pentru intrarea în cler şi primise slujirea de citeţ, dar apoi fu atras de scrierile filosofice necreştine şi voia mai bine să fie numit «retor, decât creştin». Îndemnurile fratelui Vasile şi ale prietenilor l-au întors însă la calea de slujitor al Bisericii.

O vreme a trăit viaţă de căsătorie. La anul 385 Sfântul Grigorie de Nazianz îl mângâie pe Sfântul Grigorie de Nyssa pentru moartea soţiei sale, Teosevia, «soţie de preot cu adevărat sfântă». Dar se pare că cei doi soţi se despărţiseră cu mult înainte, prin bună înţelegere, îmbrăţişând amândoi viaţa monahală. Căci încă în scrierea sa Despre feciorie, alcătuită la 370 sau 371 la îndemnul fratelui său Vasile (devenit episcop la 370), îşi exprimă regretul că n-a rămas necăsătorit ca să poată ajunge «la culmea fecioriei».

La această convingere şi la hotărârea pentru viaţa de monah trebuie să fi ajuns amândoi soţii cu destul timp înainte de alcătuirea scrierii Despre feciorie (poate cu mulţi ani înainte). Timpul acesta 1-a petrecut Sfântul Grigorie la mânăstirea Iris,

din Pont, unde Sfântul Vasile se retrăsese dinainte de 358. De acolo 1-a scos Sfântul Vasile, după cât se pare, spre sfârşitul anului 371, şi 1-a aşezat în scaunul de episcop de Nyssa, un oraş nu departe de Cezareea şi dependent bisericeşte de acest loc, unde Sfântul Vasile era arhiepiscop. Dar, numai silit de fratele său a primit Sfântul Grigorie această înaltă răspundere.

Bunătatea lui dusă până la naivitate i-a pricinuit de fapt unele greutăţi nu numai lui, ci şi fratelui său, Vasile. În iarna lui 375/376, pe baza unor acuze calomnioase, a fost luat din oraş de o gardă militară din ordinul conducătorului politic arian din Cezareea Capadociei, şi la intervenţia acestuia, după ce Sfântul Grigorie evadase de sub escortă, un sinod de episcopi, ţinut la Nyssa în absenţa sa, 1-a scos din scaun. Dar comunitatea i-a rămas credincioasă.

După moartea împăratului arian Valens, întâmplată în august 378, Sfântul Grigorie se putu întoarce în orăşelul său, populaţia pregătindu-i o primire triumfală.

În octombrie 379 luă parte la un sinod din Antiohia, care s-a ocupat în mod principal cu apolinarismul. Din însărcinarea sinodului făcu după aceea o vizitaţie canonică prin eparhiile Pontului şi cu această ocazie, prin aprilie 380, avu să prezideze o alegere de mitropolit în Sevaste din Armenia mică. Spre cea mai mare surpriză a sa, votul îl desemnă ca mitropolit pe el însuşi şi cu toate că protestă şi voi să plece în orăşelul său, fu reţinut în această slujbă aproape cu sila. De-abia după câteva luni se putu întoarce iarăşi «în cortul său», în Nyssa.

La Sinodul II ecumenic, din 381 (Constantinopol), Sfântul Grigorie participă ca unul din teologii de mare autoritate. În scopul îndeplinirii hotărârilor Sinodului, un decret al împăratului Teodosie, din 30 iulie 381, dispunea ca toţi ereticii din eparhiile Pontului, care nu se aflau în comuniune cu episcopii Heladie din Cezareea, Otreius din Melitine (Armenia mică) şi Grigorie de Nyssa, să fie expulzaţi.

Sfântul Grigorie mai veni după aceea de câteva ori la Constantinopol.

În iulie 385 sau 386 ţinu, la un scurt interval, două cuvântări funebre la moartea prinţesei Pulcheria, singura fiică, în vârstă de şase ani, a împăratului Teodosie şi a mamei ei, împărăteasa Facilla, moartă la scurt timp după fiica ei. A participat şi la sinodul din Constantinopol, din 394.
După aceea nu se mai aminteşte numele lui. Probabil a murit chiar în 394. Biserica a rânduit ca zi de pomenire a lui 10 ianuarie.

Scrierile

Bogata lui activitate de scriitor cuprinde scrieri exegetice şi omilii, scrieri dogmatice, ascetic-duhovniceşti, cuvântări şi epistole. Dar aproape toate scrierile lui au un accentuat caracter ascetic-duhovnicesc, căci el nu face o exegeză pur şi simplu a cărţilor sau a unor locuri din Scriptură, sau o expunere pur teoretică a învăţăturilor dogmatice, ci totdeauna explicarea textelor din Sfânta Scriptură îi dă prilejul de a descrie condiţiile şi modul înaintării credincioşilor în viaţa duhovnicească, iar expunerile dogmatice îi dau de asemenea prilejul de a le arăta ca temeiuri pentru viaţa duhovnicească.

1. Dintre tratatele sau omiliile unde se ocupă în scop dogmatic sau duhovnicesc cu texte din Sfânta Scriptură, amintim pe cele mai principale.

Între ele sunt două care se ocupă cu referatul biblic al creaţiunii:

⇒ Despre alcătuirea omului (P. G., 44, 125-250) şi

⇒ Tâlcuirea apologetică la Hexaimeron (P. G. 44, 61-214).

Cea dintâi vrea să fie o continuare a Omiliilor Sfântului Vasile la Hexaimeron, care n-a apucat să se ocupe şi de crearea omului. E scrisă îndată după moartea Sfântului Vasile (1.1.379) şi a fost închinată fratelui său, Petru. Ultima e un răspuns la unele întrebări ale aceluiaşi frate, prin care lămureşte unele nedumeriri ale acestuia, trecând spre sfârşit la unele speculaţii filosofice. E scrisă curând după Despre alcătuirea omului, poate în vara lui 379.

⇒ Dacă aceste două scrieri dau în general o explicare literală a textului Sfintei Scripturi, În Viaţa lui Moise - Sfântul Grigorie vede în toate faptele istorice ale lui Moise sensuri spirituale mai înalte (anagogice), care descriu drumul duhovnicesc al oricărui om care voieşte să meargă pe el (P. G., 44, 297-430). Ea e scrisă pe la 300, «la bătrâneţi albite».

⇒ Scrierea La titlurile psalmilor (P. G., 44, 431-608) constă din două părţi: în prima parte (cinci capitole), prezintă totalitatea psalmilor ca fiind orânduită după un plan unitar şi prezentând urcuşul duhovnicesc ce duce spre desăvârşire prin cinci trepte; în a doua (şasesprezece capitole) vede şi în titlurile psalmilor din Septuaginta, urmărindu-se acelaşi scop.

⇒ Cele opt Omilii la Eclesiast (P. G. 44, 615-754) arată că această scriere este un îndemn dat omului de a se ridica peste lumea simţurilor, pentru a ajunge la liniştea contemplării celor mai presus de ele.

⇒ Cele cincisprezece Omilii la Cântarea cântărilor descriu înaintarea sufletului în unirea cu Hristos că pe o înaintare în unire a miresei cu mirele ei (P. G., 44, 755-1120).

⇒ În alte două scrieri, Sfântul Grigorie dă o Tâlcuire duhovnicească la Fericiri, în opt Omilii (P. G., 44, 1193-1302) şi o alta la Rugăciunea domnească, în cinci Omilii (1\ G., 44, 1119-1194).

Prima dintre aceste cinci omilii se ocupă cu rugăciunea în general, celelalte patru explică conţinutul rugăciunii domneşti. A treia tratează spre sfârşit despre Sfânta Treime.

⇒ Mai amintim, dintre alte scrieri exegetice, o Omilie la I Cor. 15, 28, cu titlul "Atunci şi Fiul însuşi Se va supune Aceluia ce i-a supus Lui toate» (P. G., 44, 1303- 1326).

2. Scrieri dogmatice.

Cea mai importantă dintre scrierile lui dogmatice se intitulează:

⇒ Cuvintele antiretice contra lui Eunomie (P. G., 45, 237- 1122), cuprinzând douăsprezece sau mai precis treisprezece cărţi.

Partea a doua din cartea a douăspre-zic eu trebuie socotită ca o carte aparte, care cuprinde o critică amănunţită a «Mărturisirii de credinţă» a lui Eunomie, înaintată în 383 împăratului Teodosie.

Sfântul Vasile răspunsese în «Trei cărţi contra lui Eunomie» (363-365), argumentelor arianului Eunomie împotriva dumnezeirii Fiului, din scrierea aceluia intitulată "Apologia».

În cursul anului 378, Eunomie scrisese ca răspuns o «Apologie a apologiei» sale. Sfântul Vasile (mort la 1.1.379) nu mai avusese când să răspundă. Acestei scrieri îi răspunde Sfântul Grigorie în cele douăsprezece cărţi şi jumătate ale sale.

Începută pe la sfârşitul anului 380, sau la începutul anului 381, el citi primele două cârti ale ei Sfântului Grigorie de Nazianz şi lui Ieronim, în timpul Sinodului II ecumenic (381)12. Scrierea aceasta, terminată mai târziu (383-384), e nu numai cea mail cuprinzătoare dintre operele Sfântului Grigorie de Nyssa, ci şi cea mai bogată în conţinut dintre toate scrierile împotriva arianismului.

Alte două scrieri de cuprins dogmatic ale Sfântului Grigorie de Nyssa sunt îndreptate împotriva ereziei lui Apolinarie.

⇒ Prima se intitulează: Contra lui Apolinarie, către Teofil, episcopul Alexandriei (P. G., 45, 1269-1278).

În această scriere, Sfântul Grigorie roagă pe Teofil să alcătuiască o respingere mai amănunţită a erorilor luii Apolinarie. El se mărgineşte numai să respingă afirmarea lui Apolinarie că drept-credincioşii admit doi fii ai lui Dumnezeu.

⇒ Antireticul contra lui Apolinarie (P. G., 45, 1123-1270) e îndreptat împotriva scrierii lui Apolinarie: Dovedirea întrupării lui Dumnezeu după chipul omului şi respinge teoriile că trupul lui Hristos s-a coborât din cer şi că locul minţii omeneşti 1-a luat în El Logos-ul dumnezeiesc.

Acest Antiretic este socotit ca fiind cea mai importantă dintre scrierile antiapolinariste ce s-au păstrat. Ea trebuie să dateze din ultimii ani ai vieţii Sfântului Grigorie, deoarece cea de mai înainte, adresată lui Teofil, nu a fost scrisă înainte de anul 385.

⇒ Ca scriere a Sfântului Grigorie de Nyssa mai poate fi socotit şi Cuvânt despre Duhul Sfânt împotriva macedonienilor (pnevmatomahilor) (P.G., 45, 1301-1304).

În apărarea Sfintei Treimi a mai alcătuit Sfântul Grigorie câteva scrieri mai mici: Către Eustatie, despre Sfânta Treime (publicată la Oehler, Bibliotek der Kirchenväter, I, 2, Leipzig, 11858, p. 1104, urm.); Către Avlavie, că nu sunt trei dumnezei (P. G., 45, 115-130); Contra Elinilor, pe temeiul unor judecăţi comune,, (P,G., 45, 175-186); Către Simpliciu, despre credinţă, sau despre Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh (P. G., 45, 135- 146). La Începutul scrierii către Avlavie, Sfântul Grigorie se prezintă ca un om bătrân.

⇒ altă scriere dogmatică, dedicată expunerii şi dovedirii pozitive a învăţăturii de credinţă a Bisericii în întregul ei, este Cuvântarea catehetică cea mare (P. G., 45, 9-106).

O. Bardenhewer socoteşte că ea nu poate dată dinainte de 385, deoarece autorul trimite la nişte scrieri anterioare ale sale. Dar se poate ca ea să fie mai veche, deoarece cuprinde cele mai multe din textele care redau o atitudine oscilantă a Sfântului Grigorie în chestiunea apocatastazei.

⇒ Dar în scrierea Despre viaţa lui Moise (la 390) nu mai există nici un text cu o astfel de exprimare.

Se vede că Sfântul Grigorie a ajuns până la acea dată la o deplină lămurire despre greşeala acestei teorii. Dar acest proces de răzgândire trebuie să fi început de mai de mult.

Faptul că în Cuvântarea catehetică cea mare se folosesc mai mult argumente filosofice decât biblice ni se pare încă o dovadă că ea datează din perioada dinainte de 380, când Sfântul Grigorie se resimţea într-o măsură mai mare de influenţa lecturilor sale filosofice, mai precis, platonice. Ea trebuie să dateze cam din acelaşi timp cu scrierea Dialog despre suflet şi înviere, sau Macrinia, care se aseamănă după formă cu dialogul lui Platon, Phaidon, sau despre suflet (P. G., 46, 11-160). Scrierea aceasta e alcătuită pe la începutul anului 380. La sfârşitul lui 379, după întoarcerea de la sinodul din Antiohia, Sfântul Grigorie se duse la mănăstirea Iris să vadă pe sora sa, Macrina, care conducea acea mânăstire şi de care aflase că e grav bolnavă. Încă în seara zillei în care el ajunse acolo, sora sa muri. În dialogul scris îndată după moartea ei, fratele şi sora se mângâie cu nădejdea viitoarei lor revederi în cer. El atribuie surorii sale ideile despre suflet, moarte, înviere şi despre restabilirea tuturor (apocatastază).

Despre o curăţire a tuturor în lungi perioade «în cuptorul focului curăţitor» mai vorbeşte Sfântul Grigorie în scrierea Despre morţi (P. G., 46, 524 şi 536) şi puţin în: La Atunci şi Fiul însuşi Se va supune Aceluia ce I-a supus Lui toate (P. G., 44, 1313).

Dar faptul că în Dialogul despre suflet şi înviere Sfântul Grigorie declară (P. G., 46, 145) că despre aceste lucruri nu se poate vorbi decât ca de nişte presupuneri, iar în scrierile al căror conţinut sunt în mod principal comentarii la Scriptură nu mai aminteşte de această teorie, şi că el afirmă adeseori că are ca normă interpretarea Scripturii după tradiţia părinţilor, ne îndreptăţeşte să socotim că în partea de mai târziu a scrisului său, alcătuit din comentarii la Scriptură, a părăsit oscilaţiile sale

din unele scrieri ale perioadei de mai înainte, influenţate de lecturile platonice. Este posibil însă ca pasajele respective să fi fost interpolate în acele scrieri de altcineva cum a susţinut patriarhul Gherman al Constantinopolei (t733) într-o scriere dedicată acestei chestiuni.

Părăsirea acestor idei (cu vădit caracter oscilant) s-a datorat faptului că de pe la 385 se înteţesc criticile monahilor din mânăstirile din Palestina, împotriva origenismului. De aceea, Werner Jaeger se întreabă dacă nu cumva precizările despre rolul redus atribuit filosofiei în gândirea şi viaţa spirituală creştină, în introducerea la tâlcuirea spirituală a Vieţii lui Moise, nu e o autoapărare a Sfântului Grigorie faţă de suspiciunile pe care scrierile sale anterioare le provocaseră între monahii antiorigenişti. E de crezut că, aşa cum Ieronim, prietenul Sfântului Grigorie şi până atunci mare admirator al lui Origen, îşi schimbă atitudinea faţă de Origen, să fi făcut la fel şi Sfântul Grigorie.

Din nesiguranţa presupunerilor Sfântului Grigorie, cu privire la apocatastază, din scrierile sale de până pe la 385 - dacă textele nu sunt interpolate - se explică şi unele contradicţii în expunerile sale despre starea viitoare a sufletelor. Aşa el, care consideră uneori focul viitor ca un foc curăţitor, uneori îl numeşte «foc nestins», sau, vorbind de sfârşitul acelor chinuri «după lungii perioade de eoni», foloseşte termeni ca: «întristarea veşnică», «răsplata veşnică», «chinurile veşnice» (ἡ αἰώνιος λύπη, ἡ αἰώνιος ἀντίδωσις, ἡ αἰώνιος κόλασις)

O. Bardenhewer spune că aceste expresii biblice trebuie interpretate în sens figurat, iar despre expresia: «cel predat focului veşnic va fi curăţit de ceea ce e contrar firii» (Despre suflet şi Înviere, P. G., 46, 157), tot Bardenhewer spune că «cel predat focului veşnic», trebuie socotite cuvinte interpolate. Apoi, generalizând, spune că, dacă sunt unele interpolări în textele Sfântului Grigorie cu privire la această chestiune, ele sunt făcute de ortodocşi, nu de aderenţi ai teoriei apocatastazei. Dar nu ar fi mai corect să presupunem că dacă ortodocşii ar fi voit să intervină în textele Sfântului Grigorie, ar fi eliminat cu totul teoria apocatastazei ?

Apoi, nu e prea vădită o anumită intenţie în procedeul lui Bardenhewer şi a altor autori occidentali de a refuza afirmarea Patriarhului Gherman despre unele interpolări în favoarea apocatastazei în textele Sfântului Grigorie, dar a declara aă interpolări ortodoxe expresiile în care se exprimă o nesiguranţă (a Sfântului Grigorie) în privinţa apocatastazei ? Noi socotim ca mai probabilă explicarea contradicţiilor din textele despre apocatastază ale Sfântului Grigorie prin nesiguranţa, sau prin oscilaţiile lui în această chestiune.

Dar cea mai fundamentală contradicţie a ideii aflate în unele texte ale Sfântului Grigorie despre un foc care până la urmă curăţă toate creaturile conştiente de ceea ce e străin firii lor în viaţa viitoare (un foc care, deşi e dumnezeiesc, le chinuieşte) este accentul decisiv pe care îl pune Sfântul Grigorie pe libertate, în mântuirea creaturii conştiente. Aceasta înseamnă că nu poate fi vorba de o curăţire dacă voia făpturii nu se întoarce la Dumnezeu prin iubire. Dar libertatea este o mare taină. Ea poate să se afirme veşnic şi împotriva lui Dumnezeu.

Endre von Ivanka zice: «Măsura participării la Dumnezeu (după Grigorie) stă în propria decizie a omului. Esenţialul în fiinţa spirituală este libertatea ei. Dumnezeu, Care a creat pe om ca să participe la tot oeea ce are El, nu i-a putut refuza, dacă a voit să-1 facă asemenea Lui în toate, cel mai înalt bun: libertatea. În libertate, nu în capacitatea de gândire, stă asemănarea omului cu Dumnezeu. Aşa cum Dumnezeu «este ceea ce voieşte şi este prin voia Sa şi voia Sa este fiinţa Sa» (P. G., 46, 93 şi 45, 609), tot aşa fiinţa spirituală creată este mai ales în aceasta asemenea cu Dumnezeu, că se modelează, prin voia sa, în ceea ce este» (Plato ohrlstlanus, p. 46). «Noi suntem aşa zicând (părinţii noştri proprii», zice Grigorie JP. G., 44, 328 B). «De aceea, libertatea creată ascunde în sine şi pericolul desfiinţării sensului existenţei sale, a pierderii depline a asemănării cu Dumnezeu, prin Întoarcerea sa la opusul ei satanic» (Ivânka, p. 179).

3. Dintre scrierile de cuprins ascetic sau duhovnicesc propriu-zis, nealcătuite ca explicări ale unor cărţi ale Sfintei Scripturi, reamintim pe cea

⇒ Despre feciorie (P. G., 46, 317-416). Ea pare să fi fost alcătuită pe la 370 - 371, ca una din primele scrieri ale Sfântului Grigorie, înainte de a fi fost hirotonit ca episcop.

Dar fiind una dintre primele sale scrieri, ea apără avantajele fecioriei mai mult cu argumente filosofice.Totuşi că dă o mare parte din argumentele pentru cea din urmă scriere a Sfântului Grigorie, alcătuită pe la 394, (aproape de moartea sa) şi dedicată vieţii monahale.

Însă în scrierea din urmă, pasagiile din Despre feciorie, mai mult sau mai puţin literal repetate, sunt îmbibate de texte din Sfânta Scriptură. De aceea, scrierea aceasta e preluată, însă prelucrată cu o şi mai bogată îmbibare de texte biblice, în a doua Epistolă, sau în Epistola cea mare a lui Macarie. Din Epistola aceasta se cunoştea înainte numai o prescurtare a ei (P. G., 34,420 urm.), făcută după forma prescurtată a scrierii De Instituto christiano. Werner Jaeger a publicat textul ei complet.

După publicarea textului complet al tratatului «De instituto christiano» al Sfântului Grigorie şi a Epistolei celei mari a lui Macarie, Jaeger a putut dovedi că ultima este o metafrază completă a primului. El zice : «Această Epistolă de circa 67 pagini este o metafrază completă a tratatului lui Grigorie de la început până la sfârşit». Oricare ar fi numele adevărat al autorului Epistolei, nu încape îndoială că el este identic cu autorul aşa ziselor Omilii ale lui Macarie. El a adaptat şi mai mult tratatul Sfântului Grigorie, vieţii monahale. În felul acesta, Jaeger a dovedit că Macarie, sau autorul scrierilor ce-i poartă numele, nu este un masalian, după afirmaţiile unor cercetători, că gândirea lui se mişcă în cadrul gândirii Sfântului Grigorie de Nyssa.

A doua sursă principală a scrierii Sfantului Grigorie «De instituto christiano» este scrierea «Despre viaţa lui Moise». Jaeger a arătat pe larg ce a luat Sfântul Grigorie în «De instituto christiano», din scrierea Despre feciorie, şi ce a luat din cea «Despre viaţa lui Moise». Astfel, prin Macarie simbolurile spirituale din scrierea Despre viaţa lui Moise a Sfântului Grigorie au intrat în circulaţia largă a scrierilor filocalice, în uzul monahismului răsăritean.

Jaeger zice: «Principiile vieţii creştine, pe care autorul le-a descris în Despre feciorie cu un subtil efort intelectual şi cu un simţ estetic pentru frumuseţea lor, sunt văzute mai mult din interior, în ultimele două scrieri ale sale (Despre viaţa lui Moise şi De Instituto christiano). Şi aceasta le dă o putere emoţionantă. Valorile filosofiei eline de care autorul a făcut uz în anii săi timpurii, cu deosebit simţ pentru originalitate şi cu o perfectă libertate, sunt folosite acum cu umilinţă «pentru împodobirea interioară a templului creştin» (Viaţa lui Moise; P. G., 360 C)... «Teologia se umanizează...». «Cele mai multe dintre conceptele din scrierea De instituto christiano, care sunt luate din Viaţa lui Moise, se referă la experienţa creşterii spirituale a omului şi la maturizarea lui şi e natural să fie aşa, dat fiind că amândouă scrierile aparţin aceluiaşi stadiu de dezvoltare a lui Grigorie (anii 390 şi 394) şi ceea ce le separă pe ele de scrierea Despre feciorie este tocmai acea adâncă experienţă personală a adevăratei libertăţi a spiritului, pe care autorul a câştigat-o în cursul timpului, în intervalul de timp dintre acea strălucită scriere timpurie (Despre feciorie) şi maturele sale opere din ultimii ani ai vieţii».

Dar să amintim şi de celelalte scrieri ascetic-duhovniceşti ale Sfantului Grigorie. În două dintre ele se ocupă cu desăvârşirea creştină: Către Armoniu, ce înseamnă numele sau chemarea de creştin (P. G., 46, 237-260) şi Către Olimpiu monahul, despre desăvârşire şi cum Trebuie să fie creştinul (P. G., 46, 251-280).

«Dar în vreme ce în ce înseamnă numele şi chemarea de creştin el îşi însuşeşte numai definiţia desăvârşirii de la Platon, după care desăvârşirea este o asemănare

cu Dumnezeu şi o imitare a Lui şi apoi identifică esenţa creştinismului cu această definiţie, în Despre desăvârşire, alege un mod mai special de definire a creştinismului. El spune că apelativul de creştin derivă de la numele de Hristos de aceea, pentru a înţelege acel apelativ trebuie să interpretăm mai întâi numele lui Hristos...
Această metodă mai teologică îl conduce la expunerea hristologiei şi această chestiune ocupă cea mai mare parte din opera lui, problema desăvârşirii fiind adăugată de abia la sfârşit...
Aceasta obligă a data scrierea Despre desăvârşire ca aproape ultima din viaţa autorului, dacă am văzut că scrierea către Armoniu a fost alcătuită la vârsta bătrâneţii.

Do o deosebită preţuire s-a bucurat scrierea Viaţa Sfintei Macrina (P. G., 46, 850-1000), alcătuită încă prin 380, la scurtă vreme după moartea acestei surori ale sale, întâmplată în decembrie 379 sau ianuarie 380. Ea e adresată aceluiaşi monah, Olimpiu, ca şi tratatul Despre desăvârşire.

Scrierea aceasta, împreună cu «Viaţa lui Grigorie Taumaturgul», scrisă tot de Sfântul Grigorie de Nyssa, prezintă două modele clasice pentru Vieţile sfinţilor, care începeau să apară în literatura creştină.

Viaţa Sfintei Macrina e într-un contrast deplin cu caracterul abstract şi auster al Regulilor celor mari ale Sfantului Vasile, în care acesta apare ca legiuitor.

«Dar acelaşi lucru se poate spume despre toate scrierile ascetice ale Sfântului Grigorie: ele toate formează o ilustrare vie şi importantă a acelei codificări fundamentale şi trebuie să avem această în minte când le citim... Grigorie a alcătuit scrierile sale cu intenţia directă de a completa scrierile fratelui său, sau de a le explica şi apăra de criticii lor... Vasile trebuie să-i fi imprimat de la început ideea că ei pot izbuti numai dacă îşi unesc forţele şi Grigorie s-a prins de ideea aceasta mai ales după moartea lui Vasile... Astfel, după ce Vasile a pus fundamentul vieţii ascetice, Grigorie s-a gândit că e de dorit să prezinte idealul acestei vieţi într-o formă mai convingătoare».

Atât în cele două Vieţi cât şi în expunerile generale ale vieţii spirituale creştine, Sfântul Grigorie prezintă această viaţă ca pe un urcuş care începând de la curăţirea de patimi şi continuând cu înlocuirea lor prin virtuţi mereu sporite ajunge în contemplarea sau la vederea sufletească a lui Dumnezeu. Schema aceasta a devenit normativă pentru toată spiritualitatea monahală şi, în general, a creştinilor ce se nevoiesc pentru îmbunătăţire.

Ideea contemplaţiei e luată de la filosofii greci. De aceea, Sfântul Grigorie numeşte şi el viaţa călugărească o viaţă filosofică sau chiar «adevărata filosofie». Dar el vede în viaţa creştină suitoare un alt conţinut. Dacă fratele său, Vasile a dat regulile urcuşului acestei vieţi spre desăvârşire, Sfântul Grigorie i-a dat o explicare mai adâncă şi a văzut în esenţa fiinţei la care ajunge contemplaţia filosofică, pe Dumnezeu cel personal, sau şi mai precis, pe Dumnezeu cel întrupat în Hristos.

El era prin natură mai înclinat spre meditaţie decât fratele său mai mare şi prin cultura sa, era mai adâncit în tradiţia filosofică elină. Folosind aceste însuşiri, a creat filosofia ascetismului monahal şi prin el a inspirat viaţa acelora care şi-au dat votul observării Regulilor lui Vasile.

Temelia acestei filosofii era credinţa creştină, aşa cum a fost formulată în Crezul nicean şi interpretată de şcoala teologică a capadocienilor. Dar Grigorie a prezentat credinţa creştină ca având culmea în contemplarea lui Dumnezeu, adevărata existenţă şi a voii Lui eterne. Sfinţirea omului era interpretată ca un proces de curăţire a sufletului şi ca un urcuş treptat la Dumnezeu, Cel cu adevărat existent...

Astfel, Grigorie a devenit marele maestru al teologiei mistice, al teognosiei în Biserica răsăriteană. El a întipărit pecetea lui neştearsă pe tradiţia credinţei ortodoxe, pecete care la rândul ei şi-a aflat cea mai caracteristică şi durabilă expresie vie în idealurile şi practica vieţii monahale răsăritene».

4. Dar înainte de a expune etapele şi temele principale ale acestei vieţi duhovniceşti şi în general ale urcuşului în ea spre Dumnezeu, să mai amintim câteva dintre Cuvântările Sfantului Grigorie.

Între ele sunt două cuvântări, Despre trebuinţa de a iubi şi primi cu bunătate pe săraci (P. G., 4C, 453-490) şi împotriva cămătarilor, în care reia o temă tratată şi de Sfântul Vasile (P. G., 46, 433-452). Altele poartă titlul: împotriva celor ce amână botezul (P. G., 46, 415-432); Nu trebuie să plângem pe cei ce au adormit în credinţă (P. G., 46, 497-538).

Două cuvântări au conţinut dogmatic: Cuvântare despre dumnezeirea Fiului şi a Sfântului Duh (P.G, 46, 553-576), ţinută probabil la sinodul din Constantinopol, din 383. Ea a fost mult preţuită în literatura Bisericii răsăritene de mai târziu.

Cuvântarea La hirotonia sa (P. G., 46, 548-554) are un titlu enigmatic, căci pare să fi fost ţinută la sinodul din Constantinopol, din anul 394 şi tratează despre dumnezeirea Sfântului Duh. Spre sfârşitul vieţii, odată cu îndepărtarea de tratarea

mai filosofică a temelor, începe să dea importanţă tot mai mare prezenţei Sfântului Duh în urcuşul omului spre desăvârşire.

Mai multe cuvântări sunt închinate unor mari sărbători, ca de pildă: «La ziua luminilor sau la Botezul lui Hristos» (P. G., 46, 577-600), ţinută probabil la 6 ianuarie 383; cinci cuvântări La Sfintele Paşti sau La învierea lui Hristos (P.G., 46, 599-690), dintre care a doua este sigur neautentică, iar a cincea, îndoielnică; La înălţarea lui Hristos (P.G. 46, 689-694); Despre Sfântul Duh, sau La Cincizecime (P.G. 46, 695-702); La ziua Naşterii lui Hristos (P.G. 46, 1127-1150).

Alte cuvântări slăvesc mucenici şi personalităţi duhovniceşti anterioare, ca: două cuvântări - Despre întâiul mucenic Ştefan (P.G. 46, 701-736); Cuvântarea la Sfântul mucenic Teodor (P.G. 46, 735-748) ; două cuvântări La cei 40 de mucenici (P.G. 46, 749-783); o cuvântare în cinstea Sfantului Vasile cel mare (P.G. 46, 787-818) şi o alta în cinstea Episcopului Meletie ai Antiohiei (P.G. 46, 831-864), care a prezidat Sinodul II ecumenic din Constantinopol şi a murit chiar în timpul desfăşurării Lui, în mai 381.

Caracteristica cuvântărilor Sfântului Grigorie nu este forţa sau pătrunderea celor ale Sfântului Vasile, nici vioiciunea şi simţirea celor ale Sfântului Grigorie de Nazianz, ci o oarecare măiestrie retorică şi o tendinţă spre teme doctrinare, apologetice şi polemice.

Scrisul Sfântului Grigorie de Nyssa are ca temă principală urcuşul sufletului spre Dumnezeu. Treptele acestui urcuş le-a prezentat poate cel mai complet în Viaţa lui Moise.

O frumoasă punere în relief şi o interpretare a acestor trepte a întreprins-o Danielou, în Introducerea la traducerea franceză a acestui tratat, făcută de el. Ea e una din scrierile cuprinse în acest volum 32. Operă de maturitate a Sfântului Grigorie, ea poartă o amprentă categoric hristologică. Urcuşul duhovnicesc al celui ce vrea să ajungă la unirea cu Dumnezeu este arătat ca făcându-se în Hristos, cu ajutorul lui Hristos; cultura filosofică este folositoare numai în pruncia duhovnicească; dar după întărirea credinţei în el, trebuie să se dispenseze de ea.

Sfântul Grigorie nu prezintă în această scriere toată viaţa lui Moise într-o formă biografică, «ci numai acele evenimente din viaţa lui, pe care le poate folosi pentru interpretarea sa ca trepte ale urcuşului spre Dumnezeu».

Spre exemplificare, Blum citează din această operă a Sfântului Grigorie: «Când el (Moise) a pătruns în dumnezeiasca Sfântă a Sfintelor, în acel nevăzut, el însuşi nu mai era vizibil; prin aceasta eu cred că el învaţă că pentru cel ce voieşte să fie unit cu Dumnezeu e de trebuinţă să treacă peste tot ce e văzut şi să-şi ridice mintea ca pe un vârf de munte în planul nevăzut şi necuprins şi să creadă că dumnezeirea este acolo unde nu ajunge cunoaşterea».

Întâi sufletul trebuie să se retragă din strălucirea înşelătoare a vieţii lumeşti, petrecând în singurătate. Făcând aşa, după o vreme i se arată întâia lumină a credinţei în Dumnezeu cel adevărat (rugul aprins). În această lumină cunoaşte că Dumnezeu este un «Eu», deci o persoană, sau Persoana care are adevărata existenţă («Eu sunt Cel ce sunt»). Deci scoate pe om din ideea că Dumnezeu este o esenţă impersonală, una cu lumea, în sens panteist. Odată cu această descoperire, Dumnezeu dă sufletului şi porunca de a merge la fraţii săi, însufleţiţi de aceeaşi dorinţă de a-L cunoaşte, şi a le spune că El este Dumnezeul cel unic şi personal şi să iasă de sub stăpânirea vrăjmaşului nevăzut, spre a-I sluji numai Lui. Acest suflet se face conducător al fraţilor săi în fuga lor din această robie. Dar pe lângă conducerea văzută a celui ce a văzut mai înainte de ei lumina, ei se bucură şi de conducerea nevăzută a lui Dumnezeu, în forma unui stâlp de foc dumnezeiesc în întunericul nopţii lor spirituale şi în forma norului care-i apără de arşiţa poftelor pe care le-au satisfăcut odinioară şi pe care acum nu mai vor să le satisfacă. Înaintând în această depărtare de viaţa în păcate, se mântuiesc de duhurile ispititoare ale acestei vieţi, trecând prin apa tainică a botezului (Marea Roşie) în care se îneacă acele duhuri. Apoi înaintează în deşertul înstrăinării de lume, iar când asprimea acestea vieţi, golită de toate bucuriile, devine insuportabilă, apa vieţii şi a întăririi din Hristos (din piatră) le reface puterile. Aşa ajung aproape de muntele unde se află Dumnezeu, aproape de înălţimea duhovnicească unde-L pot cunoaşte într-un mod mai corespunzător cu ceea ce este El.

Dar la cunoştinţa aceasta însăşi nu pot ajunge decât cei ce au crescut în vârsta lor duhovnicească aşa de mult, că s-au dovedit conducători destoinici ai celorlalţi. Modelul lor, Moise, intră astfel pe vârful muntelui Sinai, în întunericul unde se află Dumnezeu, adică la cunoştinţa că Dumnezeu nu poate fi prins într-o vedere sau într-o cunoştinţă hotărnicită, ci că El este nehotărnicit şi cu cât urcă cineva mai mult în cunoaşterea Lui, Îl simte, sau Îl cunoaşte ca pe Cel nehotărnicit, în care nu se satură şi nu sfârşeşte sufletul niciodată de a înainta.

Ekkehard Muhlenberg a evidenţiat faptul că gândirea Sfântului Grigorie de Nyssa despre Dumnezeu cel nesfârşit este total deosebită de cea a lui Platon, Aristotel, Filon şi Origen, depăşind panteismul acelora şi afirmând transcendenţa reală a lui

Dumnezeu. «Partea teologică a filosofiei platonic-aristotelică este greşită, pentru că nu admite că există o dumnezeire mai presus de lume. Pentru Platon şi Aristotel există un domeniu al inteligibilului, în care se află Dumnezeu şi la care omul participă cu mintea sa. După învăţătura Sfantului Grigorie de Nyssa, mintea omenească nu poate decât recunoaşte printr-o mişcare înapoi că structura inteligibilă a lumii este creată. Împotriva lui Platon şi Aristotel el afirmă că domeniul inteligibilului a fost făcut numai pentru lume: Dumnezeu a creat şi lumea minţilor şi, anume, prin voinţa Sa, nu ca la Filon din Alexandria şi la unii platonicieini, prin gândirea sa. Noi vedem că creaţia e din voinţa lui Dumnezeu, deci nu e o curgere necesară şi nemijlocită din fiinţa lui Dumnezeu».

Mergând pe linia lui Platon şi Aristotel, care nu despărţeau în esenţă pe Dumnezeu de lume, Origen afirma ca şi aceştia, că Dumnezeu e mărginit în putere. El spunea: «Dumnezeu a creat atât cât poate îngriji, cât poate stăpâni cu mâinile şi cu providenţa Sa» (Contra Celsum, VI, 71). «Puterea lui Dumnezeu trebuie socotită mărginită şi nu se poate desfiinţa mărginirea domeniului lucrării Lui, prin vorbe frumoase». El urmează în aceasta lui Aristotel, după care «voinţa creatoare este în funcţie de cele făcute care, ca atare, nu pot fi infinite».

Deşi Origen vorbeşte de creaţiile fără sfârşit ale lui Dumnezeu, ideea aceasta se acordă şi ea cu finitudinea puterii lui Dumnezeu, căci înseamnă că niciodată nu e satisfăcut cu lumea creată şi nu o poate umple cu o infinitate pe care nu o are, ci încearcă mereu să facă ceva mai bun, anulând ceea ce a făcut înainte, fapt care duce şi la o neputinţă de-a îmbrăca într-o valoare eternă cele create, inclusiv persoanele umane. De aceea şi sufletele ajung la o plictiseală în El.

Mai aproape este Sfântul Grigorie de Clement Alexandrinul. Acesta afirmă şi el infinitatea lui Dumnezeu, iar ca urmare şi neputinţa cunoaşterii fiinţei Lui de către făpturi. «Numai prin puterea care vine de la El însuşi, Se face El cunoscut» (Stromata V, 71, 5). Avem aici schiţată doctrina despre energiile necreate ale lui Dumnezeu şi, odată cu aceasta, împăcarea între transcendenţa lui Dumnezeu şi accesibilitatea Lui. Totodată, ea implică progresul nesfârşit al creaturii în cunoaşterea lui Dumnezeu. Toate acestea sunt proprii şi Sfântului Grigorie de Nyssa.

E. Muhlenberg nu dezvoltă însă şi ideea aceasta a cunoaşterii nesfârşite a lui Dumnezeu, la Sfântul Grigorie de Nyssa, prin experienţa energiilor Lui necreate. El rămâne la simpla afirmare a infinităţii lui Dumnezeu ca transcendenţă cu care nu se poate intra în contact şi despre a cărei existenţă se poate face doar o deducţie raţională de la distanţă.

Manfred Blum vede, mi se pare, mai bine acest caracter al unei simţiri a lui Dumnezeu, sau a prezenţei şi lucrării Lui, dincolo de orice cunoaştere, când punându-şi problema valorii cuvintelor în exprimarea necuprinderii lui Dumnezeu, spune: «Tocmai întrucât graiul nu poate cuprinde în întregime realitatea, este - oricât de ciudat pare să sune aceasta - mai mult decât o simplă comunicare; el devine un semn al adâncimii abisale. Mintea are acum putinţa ca, prin ceea ce i se împărtăşeşte sau împărtăşeşte, să privească dincolo, spre realitatea indicată ; ba mai mult, să o înţeleagă pe aceasta iarăşi ca un semn al unui sens şi mai adânc. De abia atunci este mintea stăpână pe realitate, când aceasta nu poate fi epuizată în cuvinte». Dar «urcuşul spre infinitatea lui Dumnezeu nu este omului cu putinţă decât prin fapta mântuitoare a lui Hristos». Această faptă, deşi coborâtă la noi, ne deschide prin ea abisul unor realităţi şi înţelesuri infinite.

Din cele spuse rezultă că Moise, pe muntele Sinai, nu se afla într-o simplă necunoaştere a lui Dumnezeu, ci într-o simţire negrăit de presantă, sau într-o trăire, cu neputinţă de exprimat în toată tăria şi bogăţia ei, a prezenţei Lui personale nehotărnicite. Căci în întuneric, sau în simţirea nehotărnicirii lui Dumnezeu, Moise, sau sufletul urcat până pe acel vârf, trăieşte o intensitate a prezenţei luii Dumnezeu corespunzătoare acestei lărgimi şi adâncimi nesfârşite. Pe lângă aceasta, el vede acolo cortul cel sfânt şi toate cele din el, care sunt nesfârşite în virtualitatea şi adâncimea sensurilor lor, dar totuşi vede acest complex nesfârşit de sensuri ca un întreg bine ordonat, în care sufletul intră, se încadrează. Acest cort e sfânt şi în el nu poate intra decât cel ce s-a sfinţit prin curăţirea de patimi în cursul urcuşului, ceea ce înseamnă iarăşi că a ieşit din îngustimea legată de experienţa mărginită a lumii şi a eu-ului propriu, intrând în clanul unei lărgiri la nesfârşit, pe măsura infinităţii pe care o trăieşte şi o îmbrăţişează fără să-i simtă marginile. Numai aşa el are experienţa sfinţirii sale, pe măsură ce înaintează în acest cort care este interiorul infinit al lui Dumnezeu, în care sunt ascunse virtual formele sau sensurile tuturor făpturilor din universul creat, dar şi infinitatea izvorâtoare a lor, mai presus de toate şi inepuizabilă.

Că în acel întuneric Moise vede pe Dumnezeu cel personal şi trăieşte în EI, o arată şl faptul că El îi dă tablele poruncilor pe care trebuie să le păzească membrii poporului pe care-1 leagă de El, porunci care se referă la slujirea Lui şi la respectarea semenilor lor, aceştia având rădăcinile în Dumnezeu cel infinit şi atoatecuprinzător. Lui Dumnezeu trebuie să I se slujească ca Celui Unuia singur, Care e mai presus de toate şi în Care sunt toate şi Care e cu neputinţă de redus la o făptură limitată redată într-un chip cioplit.

Dar pe tot parcursul ulterior al păzirii poruncilor şi al înaintării spre pământul făgăduinţei, adică spre împărăţia lui Dumnezeu, ei sunt întăriţi mai departe de mâna lui Hristos, de apa ce izvorăşte din El ca din piatră care e fundamentul existenţei, de gândul că aşa cum El a trecut prin cruce la înviere (crucea arătată izraeliţilor în chipul lemnului pe care era atârnat un şarpe de aramă, care-i vindeca de muşcăturile şerpilor veninoşi, sau în chipul mâinilor întinse ale lui Moise, care-i ajuta să biruiască pe vrăjmaşii văzuţi), aşa vor învia şi ei, trecând prin purtarea crucii şi prin cinstirea ei.
Când Moise cere lui Dumnezeu să-i arate faţa, El îi spune să se aşeze în deschizătura unei stânci prin care va vedea spatele Lui, ceea ce înseamnă că numai în stânca netrecătoare a umanităţii lui Hristos se poate experia nevăzutul firii dumnezeieşti, că deci dincolo de Hristos nu putem înainta spre o cuprindere hotărnicită a necuprinsului dumnezeiesc. Dar în Hristos putem înainta la nesfârşit în orizontul trăit şi cunoscut, sau simţit, al prezenţei firii dumnezeieşti.

Dar faptul că Dumnezeu e cunoscut în Hristos confirmă pentru noi caracterul lui personal, iar indefinibilul lui Dumnezeu devine un indefinibil al Persoanei supreme şi contemplarea Lui, o contemplare a tainei indefinibile dar nu mai puţin intens trăite a Persoanei supreme. Căci în Hristos Dumnezeu ni S-a făcut accesibil, dar în El trăim în acelaşi timp şi infinitatea Lui.

Urcuşul niciodată terminat în cunoaşterea lui Dumnezeu este totodată un urcuş niciodată terminat în desăvârşire sau în bine, căci fiinţa lui Dumnezeu cea nemărginită echivalează cu Binele nemărginit şi în fiinţa noastră e sădită setea spre această nemărginire în bine pe care nu o putem cuprinde niciodată, căci aceasta ar însemna să punem nişte margini binelui pe care l-am putea ajunge. Desăvârşirea ca înaintare în binele personal nesfârşit - căci binele nu poate fi decât personal - e deci şi o mereu neatinsă desăvârşire a noastră, care ne cere să nu oprim niciodată înaintarea în ea, pentru că orice oprire înseamnă o împăcare cu contrariul ei, sau cu răul.

Dacă în Viaţa lui Moise, Sfântul Grigorie de Nyssa ne descrie întregul urcuş spre Dumnezeu, în Tâlcuirea Cântării Cântărilor, pe care de asemenea o publicăm în acest volum, se ocupă în mod deosebit de unirea sufletului cu Hristos prin iubire. Căci Iubirea e virtutea cea mai înaltă, cea mai intens trăită ca mişcare ce nu ajunge la un hotar, sau reprezintă vârful cel mai înalt la care urcă sufletul şi de pe care vede totuşi deschizându-se înaintea lui orizonturile fără hotar. De aceea, în Cântarea Cântărilor iubirea sufletului faţă de Dumnezeu e prezentată în creşterea ei neîncetată, în dinamica ei nesfârşită.

Viziunea aceasta din tâlcuirea Sfântului Grigorie la Cântarea Cântărilor a scos-o bine în relief Endre von Ivânka. Acesta observă mai întâi că, prin această identificare a cunoaşterii lui Dumnezeu cu iubirea Lui, Sfântul Grigorie face din cunoaşterea lui Dumnezeu un act de experiere a Lui. «Că el vorbeşte de o experiere interioară a lui Dumnezeu, o vedem din explicarea ce o dă el locului din Cântarea Cântărilor unde mireasa spune: «Păzitorii m-au bătut şi m-au rănit» (5-7).

Cu puţin înainte, ea, spunându-le că L-a strigat pe nume şi El nu i-a răspuns, păzitorii i-au răspuns că El nu poate fi înţeles şi deci nu are un nume şi faptul acesta a rănit-o pe ea prin lipsa nădejdii de a-şi vedea împlinit dorul după El. Dar ea este învăţată ...că tocmai acest dor este o dovadă că are pe Cel dorit... şi că de aceea ea se simte fericită că are în sine sânul lui Dumnezeu, pentru că e străpunsă de săgeata credinţei, că e atinsă în cel mai adânc interior al inimii de pironul iubirii» (P.G. 4, 1037).

Unirea sufletului cu Dumnezeu e ilustrată în « Cântarea Cântărilor » prin faptul că tot ce se atribuie Mirelui se atribuie şi miresei, încât de multe ori nu ştim de se vorbeşte de Mire sau de mireasă. Mireasma răspândită de El este în acelaşi timp mireasma răspândită de ea ; vinul cu care îmbată El pe mireasă, este vinul cu care Îl îmbată ea pe El; mărul, rodia e când mireasa care hrăneşte pe Mire, când Mirele care hrăneşte pe mireasă; sânii sunt când ai miresei, când ai Mirelui etc.

Totuşi, Sfântul Grigorie afirmă mereu că sufletul, oricât ar fi de unit cu Dumnezeu, e numai părtaş la El, nu are în sine însuşi fericirea, fiinţa şi binele nemărginit «Prin faptul că Sfântul Grigorie a făcut din «participarea la Dumnezeu» o însuşire a «orientării spre primirea în sine a lui Dumnezeu», o «deschidere pentru Dumnezeu», a dat întorsătura decisivă gândirii sale, prin care a putut să prefacă învăţătura platonică despre fiinţă, care se mişcă într-o pendulare curioasă între panteism şi dualism, Într-o Învăţătură autentic creştină despre creaturalul finitului».

Ba chiar în unirea cu Dumnezeu prin iubire şi nu prin fiinţă, vede Sfântul Grigorie asigurată neconfundarea făptuirii cu Dumnezeu. «Căci, zice Ivanka iarăşi, dacă asemănarea cu Dumnezeu a sufletului nu constă într-o asemănare de esenţă cu Dumnezeu, ci în iubirea pentru Dumnezeu, este natural că esenţa Lui curat spirituală să se descopere de-abia în iubirea faţă de Dumnezeu, iar în întoarcerea spre interior are loc totodată întoarcerea spre Dumnezeu. Numai prim aceasta, poate fi cunoscut EI. Astfel, un nou motiv neoplatonic, «unirea» cu divinitatea, primeşte un nou înţeles. În loc ca prin înlăturarea a ceea ce este străin, ne-dumnezeiesc, în suflet, acesta să se topească în Dumnezeu cu care în esenţă este

identic din totdeauna, intră în unirea cu El prin iubire», care păstrează conştiinţa deosebirii în cei uniţi.

De altfel, chiar faptul că sufletul, pe măsură ce se uneşte mai mult cu Dumnezeu, însetează mai mult de El, arată că el păstrează conştiinţa deosebirii sale de Dumnezeu: «Sălăşluirea binelui dumnezeiesc în suflet este de aşa fel, că ea face vasul tot mai mare şi capabil de mai multă primire, pe măsură ce Îl umple tot mai mult» (P.G. 46, 105 B; 46, 361 D; 280 B). «Sălăşluirea lui Dumnezeu lărgeşte totodată dorinţa sufletului» (P.G. 44, 777 B).

Omiliile la Rugăciunea domnească par să dateze şi ele din perioada finală a scrisului Sfântului Grigorie, de după anul 390, căci toată gândirea din ele are în centru pe Hristos şi pe Duhul Sfânt.

În Omilia II, se trece de la tipurile din Viaţa lui Moise, la împlinirea lor în Hristos. Caracteristica acestei scrieri este unirea rugăciunii cu nepătimirea. Sunt cele două teme care preocupă, într-o strânsă îmbinare, tot scrisul duhovnicesc (filocalic) răsăritean de după aceea. Se poate spune că Sfântul Grigorie, prin sistematizarea gândirii despre curăţirea de patimi prin virtuţi şi prin libertatea în Dumnezeu la care se ridică omul prin curăţirea de patimi, a pus temelia întregii spiritualităţi filocalice. Totodată, el a zugrăvit deplin idealul creştin al umanităţii, care nu poate fi decât acela al unei iubiri reciproce nepătimaşe.

Despre locul important ce-l are idea de libertate în teologia Sfântului Grigorie de Nyssa s-u ocupat în mod special J. Gaith.

Dar descriind lupta cu complexele piedici interioare care se opun înaintării spre acest ideal, Sfântul Grigorie se dovedeşte totodată un psiholog de extraordinară subtilitate şi fineţe. În Comentariul la «Tatăl nostru» sunt pasagii nemuritoare în acest sens. S-ar putea spune că el este primul mare psiholog din istoria scrisului creştin, anticipând pe fericitul Augustin.

Tot aşa de pătrunzătoare analize psihologice, cu un şi mai accentuat caracter de predici, se cuprind în comentariile la «Fericiri», unde doctrina despre patimi e şi mai sistematizată. Aici apare imaginea scării, ale cărei trepte sunt constituite din virtuţile tot mai înalte. Ea e strâns unită cu viziunea «epectazelor» sau a urcuşului continuu al omului duhovnicesc, de la un nivel, la altul mai înalt, ce se deschide vederii de la nivelul atins.

Dăm de aceea în acest volum şi aceste ultime două comentarii ale Sfântului Grigorie de Nyssa (la rugăciunea «Tatăl nostru» şi la «Fericiri»).

Şi încheiem cu Cuvântul lui către monahi Despre scopul vieţii celei după Dumnezeu, publicat de W. Jaeger, deoarece, fiind scris la sfârşitul vieţii Sfântului Grigorie, este fructul experienţei celei mai mature a lui, sau e cea mai adâncă şi mai frumoasă mărturie a lucrării Duhului Sfânt în om, din toată literatura patristică şi ulterioară.

Toate scrierile duhovniceşti răsăritene de după aceea au la bază Ideile din aceste scrieri ale Sfântului Grigorie de Nyssa, publicate în volumul de faţă.

***

Dar şi în altă epistolă vorbeşte ucenicilor despre aceleaşi lucruri descoperindu-le vistieria Duhului şi îndemnându-i să se împărtăşească de ea: ***«Râvniţi darurile (harismele) duhovniceşti. Dar vă arăt vouă o cale încă şi mai înaltă. De-aş vorbi în limbile omeneşti şi în cele îngereşti, iar dragoste nu am, m-am făcut aramă sunătoare şi chimval răsunător. Şi de aş avea proorocie şi de aş cunoaşte tainele şi toată cunoştinţa, şi de aş avea credinţă încât să mut şi munţii, iar dragoste nu am, nimica nu sunt. Şi de aş împărţi toate cele ce le am şi mi-aş da trupul meu să ardă, iar dragoste nu am, nimic nu-mi foloseşte» (I Cor. 12, 31-13, 3).*** Iar care este câştigul dragostei şi care sunt vlăstarele acesteia, de ce lucruri îl desparte pe cel ce o are şi ce lucruri îi pricinuieşte aceluia, o arată limpede în acestea: ***«Dragostea nu pizmuieşte, nu se semeţeşte, nu se trufeşte, nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se întărâtă, nu socoteşte răul, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr, toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă. Dragostea niciodată nu cade» (I Cor., 13, 4-8).*** Foarte frumos zice : «Dragostea niciodată nu cade». ***Dar ce este aceasta ?*** Chiar dacă ar dobândi cineva alte daruri (harisme), pe care le aduce Duhul (al limbilor îngereşti şi proorocia şi cunoştinţa şi harismele vindecărilor), dar nu s-ar izbăvi prin curăţie de patimile ce-l tulbură înăuntru, prin dragostea Duhului, şi n-ar primi în suflet acest leac desăvârşit al mântuirii, se află încă în frica de cădere, neavând dragostea care-l sprijineşte şi întăreşte în starea virtuţii.

Să nu-ţi închipui, deci, că având harul bogat şi îmbelşugat al Duhului, nu mai ai nevoie de nimic pentru desăvârşirea ce-ţi poate veni prin darurile Aceluia. Şi când vine la tine bogăţia darului, fă-te sărac cu cugetul, neîncrezându-te niciodată în tine şi aşteptând dragostea în suflet, ca pe o temelie a vistieriei harului, şi luptând cu orice patimă, până ce vei ajunge la vârful vieţuirii bine-credincioase, la care a ajuns Apostolul şi la care urcă pe ucenici prin rugăciune şi învăţătură. Iar de pe acesta le

arată celor ce-L iubesc pe Domnul prefacerea şi harul mai înalt la care au fost ridicaţi, spunând: «Căci nici tăierea împrejur nu este ceva, nici netăierea împrejur, ci făptura nouă. Şi câţi vor umbla după dreptarul acesta, pace peste ei şi milă peste Israelul lui Dumnezeu» (Gal. 6, 15-16). Şi iarăşi: «De este cineva în Hristos, e făptură nouă; cele vechi au trecut» (II Cor., 5, 14). Făptura nouă este dreptarul apostolic. Iar aceasta este ceea ce a lămurit în altă parte, zicând: «Ca să-şi înfăţişeze El însuşi Lui Biserică slăvită, neavând pată sau zbârcitură sau altceva din acestea, ci ca să fie sfântă şi fără prihană» (Ef. 5, 27). «Făptură nouă» a numit locuirea Sfântului Duh în sufletul curat şi neprihănit şi eliberat de toată răutatea, viclenia şi ruşinea.

Căci, când va urî sufletul păcătuirea şi se va face casnic al lui Dumnezeu, după putere, prin vieţuirea întru virtute, şi va primi, după prefacerea vieţii, în sine harul Duhului, s-a făcut făptură nouă şi a fost zidit din nou. Tot aceasta o arată şi cuvintele: «Curăţiţi aluatul vechi, ca să fiţi frământătură nouă» (I Cor., 5, 7) , la fel: «Să prăznuim nu în aluatul cel vechi, ci întru azimile curăţiei şi ale adevărului» (I Cor. 5, 8).

Şi fiindcă ispititorul întinde sufletului curse de pretutindeni, înconjurându-1 cu răutatea lui, iar puterea omenească e atât de mică, încât nu poate să-1 biruiască pe acela prin ea însăşi, Apostolul ne cere să ne înarmăm mădularele cu armele cereşti, el ne porunceşte să îmbrăcăm platoşa dreptăţii, să ne încălţăm picioarele întru gătirea păcii, să ne încingem mijlocul cu adevărul, iar peste toate să luăm scutul credinţei, prin care, zice: «Veţi putea stinge săgeţile aprinse ale celui rău» - iar săgeţile aprinse sunt patimile - apoi ne îndeamnă să luăm coiful mântuirii şi sfânta sabie a Duhului, - iar sfânta sabie numeşte cuvântul lui Dumnezeu întru putere (Ef. 6, 14-17), cu care înarmând dreapta sufletului, să respingem uneltirile vrăjmaşului.

Iar cum să luăm aceste arme, află tot de la Apostolul care zice: «Prin toată rugăciunea şi cererea rugându-vă în toată vremea întru Duhul şi priveghind la aceasta întru toată stăruinţa şi cererea» (Ef. 6,18). De aceea se şi roagă pentru toţi, zicând: «Harul Domnului nostrum Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toţi» (II Cor., 13, 13). Şi iarăşi: «întreg duhul şi sufletul şi trupul vostru să se păzească fără prihană în ziua Domnului nostru Iisus Hristos» (I Tes. 5, 23).

(Extras din cartea: PSB 29 - Sfântul Grigorie de Nyssa - Scrieri I)

***

Rugăciunea se înfrumuseţează cu aceste roduri, iar când e lipsită de ele, osteneala ei este zadarnică. Şi nu numai rugăciunea, ci şi toată calea vieţuirii înţelepte (a filosofiei) care aduce această odrăslire a dreptăţii este o cale adevărată şi duce spre scopul cel drept. Iar cea care e lipsită de acestea rămâne un nume gol, care se aseamănă cu fecioarele nebune cărora le-a lipsit la vremea de trebuinţă untdelemnul pentru cămara de nuntă. Căci nu aveau în suflete lumina sau rodul virtuţii, nici sfeşnicul Duhului în cugetare. Pentru aceea le-a şi numit pe drept cuvânt, Scriptura, nebune, virtutea din ele stingându-se înainte de sosirea Mirelui şi de aceea au fost lăsate, nenorocitele, în afara cămării de nuntă. Căci nu li s-a socotit sârguinţa fecioriei, neavând lucrarea Duhului. Şi pe bună dreptate. Căci la ce foloseşte lucrarea viei, dacă nu se arată roadele pentru care a răbdat lucrătorul viei osteneala ? La ce foloseşte postul şi rugăciunea şi privegherea, dacă lipseşte pacea, bucuria, dragostea şi celelalte roduri ale Duhului, pe care le înşiră Apostolul ? (Gal., 5, 22-23). Căci cel îndrăgit de bucuria de sus rabdă toată osteneala de dragul acesteia, prin care se atrage Duhul şi, împărtăşindu-se de harul Lui, rodeşte şi se bucură cu veselie de lucrarea viei (de rodul ei), pe care a lucrat-o harul Duhului, întru smerita lui cugetare şi în împlinirea faptelor.

(Extras din cartea: PSB 29 - Sfântul Grigorie de Nyssa - Scrieri I)

Sfântul Grigorie, episcopul Nyssei despre viaţa lui Moise sau despre desăvârşirea prin virtute

https://www.academia.edu/44111900/Sf%C3%A2ntul_Grigorie_episcopul_Nyssei_despre_via%C5%A3a_lui_Moise_sau_despre_des%C4%83v%C3%A2r%C5%9Firea_prin_virtute

***

A celui întru sfinţi părintelui nostru Grigorie, episcopul Nyssei despre viaţa lui Moise sau despre desăvârşirea prin virtute

Dar ce voi face, va spune poate cineva, dacă eu nu sunt nici din Caldea, precum se spune despre Avraam, nici prunc înfiat de fiica Egiptului, precum spune Scriptura despre Moise, şi nu am nimic asemănător cu vreunul din cei vechi, în ceea cu priveşte viaţa ? Cum mă voi aşeza în ceata unora din aceştia şi cum le voi urma cu fapta, neavând nimic din starea lor ? ***Către acesta voi răspunde că nu socotim că ţine de Caldeea virtutea sau patima, şi nici de viaţa în Egipt, sau de petrecerea în Babilon, ca cineva să fie în afară de viaţa cea întru virtute. Şi nici nu Se face Dumnezeu cunoscut numai celor vrednici din Iudeea, nici Sionul nu este locaşul dumnezeirii, în înţelesul lui material. Ci este nevoie de o întrebuinţare mai atentă a înţelegerii şi de o privire mai ascuţită pentru a vedea din istorie de ce fel de caldeeni sau egipteni trebuie să ne depărtăm şi de ce robie babilonică trebuie să ne eliberăm, ca să ajungem la o viaţă fericită.***

Deci vom lua în acest cuvânt pe Moise ca pildă a vieţii noastre, trecând mai întâi prin viaţa lui precum am aflat-o din cuvântul dumnezeiesc, apoi căutând în

înţelesul ce reiese din istorie o pildă pentru virtute. Prin aceasta vom cunoaşte viaţa desăvârşită aşa cum poate fi trăită de oameni.

Sfântul Grigorie de Nyssa - Despre rugăciunea domnească

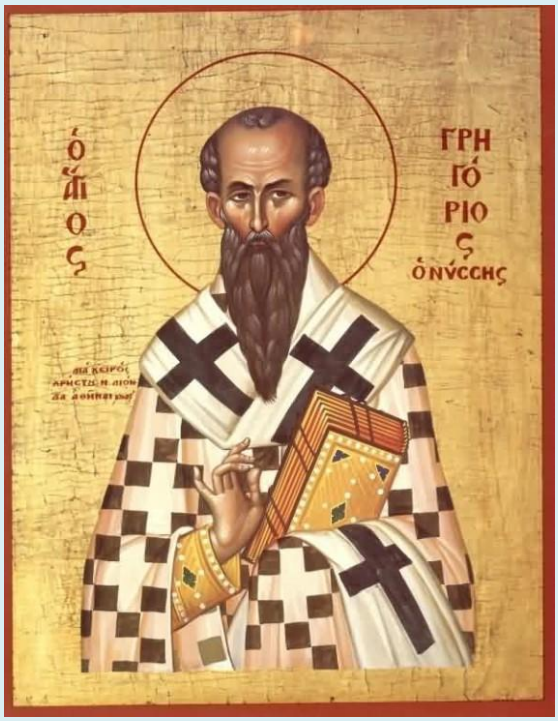

https://www2.slideshare.net/steaemy1/despre-rugaciunea-domneasca/steaemy1/despre-rugaciunea-domneasca

https://archive.org/details/despre-rugaciunea-domneasca

https://www.academia.edu/44960459/Sf%C3%A2ntul_Grigorie_de_Nyssa_Despre_rug%C4%83ciunea_domneasc%C4%83

***

Aş îndrăzni să spun şi eu acelaşi cuvânt: Cine îmi va da mie acele aripi, prin care să pot zbura cu înţelegerea la înălţimea măreţiei acestor cuvinte, ca să părăsesc tot pământul, să trec dincolo de tot văzduhul (aerul) răspândit la mijloc, să străbat la frumuseţea eterică , să ajung la stele, să văd toată orânduirea lor, dar să nu mă opresc nici la ele, ci să trec şi prin ele şi să ies în afară de toate cele ce se mişcă şi-şi schimbă locul şi să ajung la firea ce stă, la puterea nemişcată, care întemeiată în sine, le conduce şi le poartă pe toate câte sunt în fiinţă, pe toate câte atârnă de voia negrăită a înţelepciunii dumnezeieşti ca depărtându-mă cu mintea de toate cela ce se prefac şi-şi mută locul, şi ajungând într-o stare neschimbată şi neclintită a sufletului, să-mi fac mai întâi familiar, prin alegerea voinţei, pe Cel neschimbat şi neprefăcut, şi apoi să-L chem prin cea mai familiară numire: Tată ? Căci de ce suflet are nevoie cel ce-I spune aşa?

Sfântul Grigorie, episcopul Nyssei - Tâlcuire amănunţită la Cântarea cântărilor

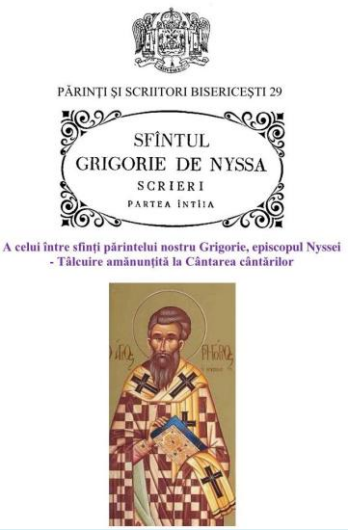

https://www2.slideshare.net/steaemy1/talc-la-cantare

https://archive.org/details/talc.-la-cantare

https://www.academia.edu/44873740/Sf%C3%A2ntul_Grigorie_episcopul_Nyssei_T%C3%A2lcuire_am%C4%83nun%C5%A3it%C4%83_la_C%C3%A2ntarea_c%C3%A2nt%C4%83rilor

***

Am luat cunoştinţă de râvna ce o ai, pe măsura vieţii tale cuvioase şi a sufletului tău curat, pentru Cântarea Cântărilor, râvna pe care ne-ai arătat-o atât în persoană, cât şi prin scrisoare, ca să se dezvăluie, printr-o tâlcuire corespunzătoare în înţelesurile ei curate, înţelepciunea ascunsă în aceste înţelesuri şi în cuvintele ei curăţite de înţelesul nemijlocit literal. De aceea mi-am însuşit cu toată inima dorinţa ta cu privire la aceasta, nu pentru că ar reieşi de aici vreun folos pentru viaţa ta morală (căci sunt încredinţat că ochiul sufletului tău e curat de tot înţelesul pătimaş şi întinat şi priveşte spre harul curat prin aceste cuvinte dumnezeieşti), ci pentru a li se da celor mai trupeşti o oarecare călăuzire spre starea duhovnicească şi nematerială a sufletului, spre care duce această carte prin înţelepciunea ascunsă în ea.

Sfântul Grigorie, episcopul Nyssei - Scrieri dogmatic-polemice şi morale

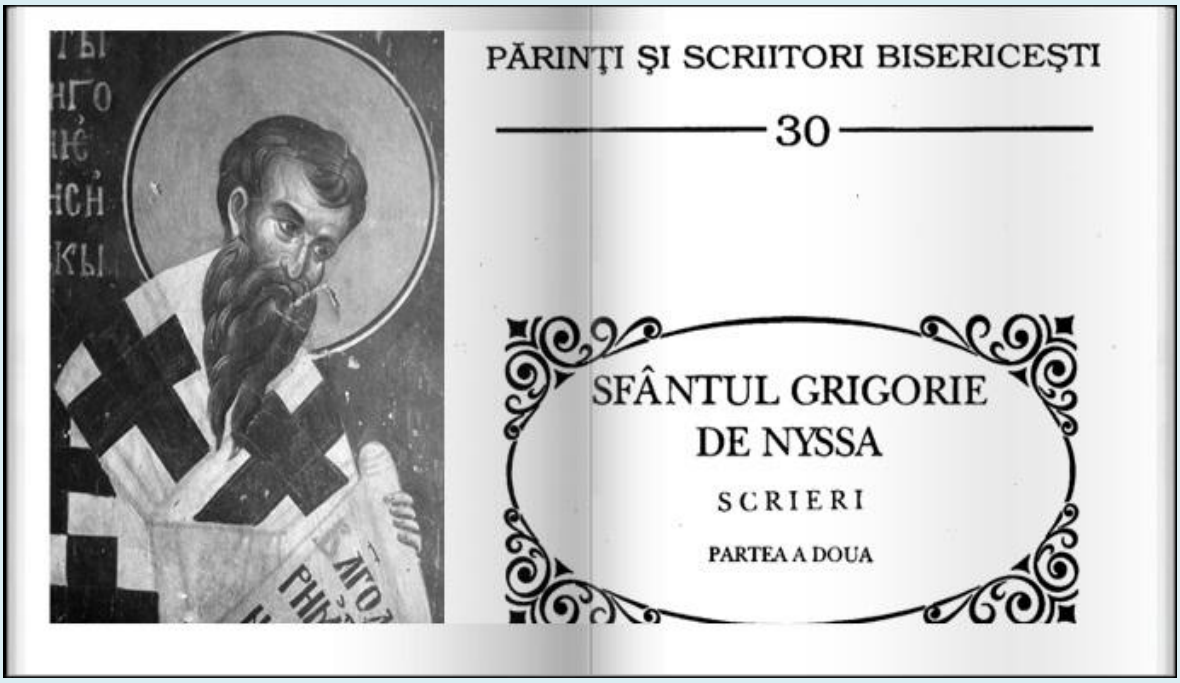

https://www.academia.edu/44868290/Sf%C3%A2ntul_Grigorie_episcopul_Nyssei_Scrieri_dogmatic_polemice_%C5%9Fi_morale

https://archive.org/details/psb-30-scrieri-dogmatic-polemice-si-morale

Introducere

Cei dintâi care trebuie să cunoască adânc învăţătura creştină sunt cei puşi să îndrume viaţa şi dreapta credinţă, pentru ca prin ele Biserica să crească, iar numărul celor intraţi în rândurile ei să se înmulţească prin propovăduirea cuvântului adevăratei credinţe în auzul cât mai multor credincioşi.

Trebuie să spunem însă că nu există o singură metodă de a învăţa pe toţi cei care se apropie de învăţătură, ci la învăţăturile deosebitelor religii trebuie folosite şi metode de învăţare diferite, bineştiind că chiar dacă ţinta învăţământului este una, metoda de a-l propovădui nu-i pentru oricine aceeaşi.

Cel ce urmează învăţăturii iudaice se leagă de un anumit fel de idei, câtă vreme cel ce a trăit în păgânism se pasionează de cu totul altele. La fel stau lucrurile şi cu cel din partida lui Eunomiu, a lui Manes, a lui Marcian, Valentin, Vasilide sau a oricăruia din şirul celor ce petrec în credinţe rătăcite.

Întrucât fiecare din aceştia au vederi deosebite, înseamnă că şi noi va trebui să ducem lupta contra fiecăreia din aceste credinţe ale lor. Aceasta pentru că totdeauna felul bolii ne arată şi pe al vindecării. Doar nu putem vindeca cu acelaşi fel de leacuri credinţa în mai mulţi zei ai păgânilor şi încăpăţânarea iudeilor de a crede în Dumnezeu-Fiul, cel Unul-Născut, după cum acelaşi fel de arme nu putem folosi nici pentru a răsturna, în minţile pornite pe erezie, închipuirile amăgitoare pe care le spun ei despre dogmele creştine. Pentru că dacă ajungem să-l aducem iar pe drumul adevărat, să zicem, pe un adept al lui Sabelios, nu tot aceleaşi arme ne vor ajuta contra lui Eunomiu, iar o luptă pornită contra maniheului nu ne poate aduce folos şi contra iudeului.

Trebuie, aşadar, după cum am mai spus, să avem în vedere înclinările minţii fiecăruia şi să îndreptăm învăţătura rătăcită a fiecăruia, în aşa fel ca să reiasă cu uşurinţă adevărul din înseşi punctele de acord ce se observă în decursul discuţiei între cele două partide.

Astfel, când intri în discuţie cu un păgân, ar fi bine să începi prin a-l întreba: crezi în Dumnezeu sau mărturiseşti a fi de credinţa ateilor?

- ⇒ *Dacă răspunde că nu crede c-ar exista vreun Dumnezeu, să-l facem să recunoască, pe temeiurile înţelepciunii şi măestriei cu care este orânduită lumea, că tocmai prin aceasta e dovedită existenţa unei puteri care se face vădită în viaţa acestei lumi şi care depăşeşte însăşi lumea întreagă.*
- ⇒ *Dacă, dimpotrivă, nu se îndoieşte că există o divinitate, dar se amăgeşte pe sine crezând în mai mulţi dumnezei, atunci e cazul să-l întrebăm aşa: este această dumnezeire, în care crede el, desăvârşită sau nu? Dacă va recunoaşte - ceea ce-i foarte probabil - că desăvârşirea ţine de însăşi natura divinităţii, atunci să-i cerem să mărturisească în legătură cu Dumnezeu că în mod logic toate însuşirile şi manifestările Domnului trebuie să fie desăvârşite, căci doar nu vom socoti pe Dumnezeu ca pe o amestecătură de lucruri opuse unul altuia, unele desăvârşite, altele nedesăvârşite. De aceea, fie că-i vorba de puterea dumnezeiască ori de bunătatea, de înţelepciunea ori de nestri-căciunea Lui, de veşnicia sau de oricare altă însuşire potrivită cu El, va trebui să recunoaştem, după judecata logică a unei minţi sănătoase, că desăvârşirea ţine de tot ceea ce este fiinţă şi lucrare dumnezeiască.*

O dată câştigat acest punct, nu va mai fi pentru noi o greutate să-l facem ca, din împrăştierea credinţei în mai mulţi dumnezei, să creadă că există numai un singur-Dumnezeu; cel cu care stăm de vorbă să recunoască şi el că, vorbind de Dumnezeu, trebuie să ne gândim la El ca la ceva desăvârşit, dar că, în acelaşi timp,

mai există încă şi o mulţime de alte fiinţe, care ni se arată desăvârşite; atunci, neapărat, va trebui să ne demonstreze în ce constă desăvârşirea fiinţelor acestora, care nu se deosebesc unele de altele şi care ni se arată cu aceleaşi feluri de însuşiri: ori că mintea nu vede nimic deosebit acolo unde nu există deosebiri între lucruri, ori că nu este de fapt deosebire între ele. Or, dacă nu aflăm în astfel de cazuri nici o deosebire de mai mult sau de mai puţin (şi ideea de desăvârşire exclude împuţinarea), nici una de mai rău sau de mai bun (şi iarăşi, nu ne putem închipui o dumnezeire dacă nu depărtăm de la Ea orice noţiune de rău), în sfârşit, dacă nu aflăm nici o deosebire de vechi şi nou (iar ceea ce nu-i veşnic acelaşi, e străin de dumnezeire) - urmează, aşadar, că ideea de Dumnezeu poate fi numai una singură şi aceeaşi, iar mintea sănătoasă nedescoperind nicăieri în restul lumii ceva deosebit, care să mai aibă astfel de însuşiri, înseamnă că în mod cu totul necesar credinţa greşită în mai mulţi dumnezei trebuie redusă la ideea unei singure Fiinţe Divine.

Într-adevăr - dacă numai despre un singur Dumnezeu putem spune că-i bun şi drept, înţelept şi atotputernic, dacă, iarăşi, numai Lui I se potrivesc nemurirea, veşnicia şi orice altă însuşire pe măsura sfinţeniei Lui, atunci, în orice fel ar suci lucrurile cugetarea noastră, se şterge orice deosebire, deodată cu aceasta dispărând şi credinţa în mai mulţi zei, căci această identitate absolută ne sileşte să admitem numai un singur Dumnezeu.

Sfântul Grigorie de Nyssa - Opt omilii la Fericiri

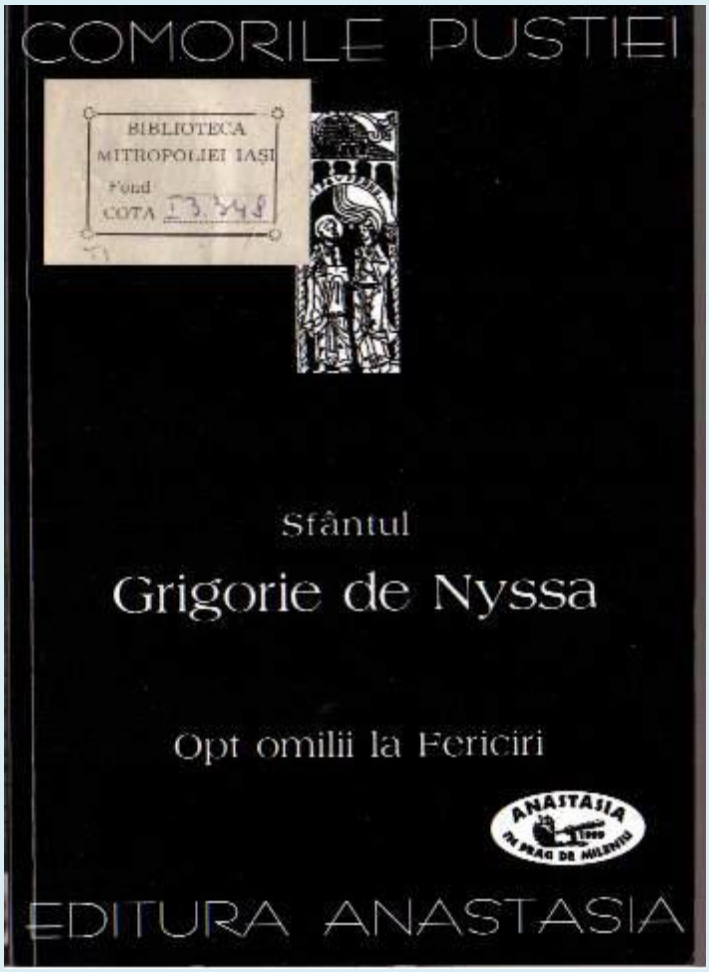

Colecţia "Comorile pustiei", alcătuită la iniţiativa unor monahi români de la Sfântul Munte Athos, apare cu binecuvântarea IPS Nicolae, mitropolitul Banatului

https://www2.slideshare.net/steaemy1/sf-grigorie-de-nyssa-omilii-la-fericiri

https://archive.org/details/sf-grigorie-de-nyssa-omilii-la-fericiri

https://www.academia.edu/44873639/Sf%C3%A2ntul_Grigorie_de_Nyssa_Opt_omilii_la_Fericiri

***

Aceasta, fraţilor, este comoara pe care o binevesteşte Sfânta Scriptură, iar bogăţia ei este ascunsă sub întunericul neînţelegerii. Aceia care râvnim după aurul cel curat să ne folosim de mulţimea rugăciunilor ca de multe mâini lucrătoare şi să ni se descopere bogăţie şi să împărţim între noi comoara pe care fiecare o va primi

întreagă. Căci virtutea se împarte tuturor celor ce o doresc, dar se dă întreagă fiecăruia, nemicşorându-se între cei ce i se fac părtaşi. Fericirea cere cumpătare şi blândeţe, nu lipsa desăvârşită de patimi. Cea din urmă este în afara firii, cea dintâi este o biruinţă a firii prin virtute. Dacă Fericirea ar cere desăvârşita nemişcare a oricărei pofte, atunci binecuvântarea făgăduită ar fi fără rost şi nu s-ar împărtăşi vieţii, fiindcă nimeni dintre cei plăsmuiţi în trup şi sânge nu ar dobândi-o. Dar El nu osândeşte pe acela care este prins întâmplător în dorul vreunei pofte, ci pe acela care se osteneşte cu premeditare să şi-o împlinească, pentru că ivirea vreunei astfel de mişcări e pricinuită adeseori, chiar fără voie, de slăbiciunea amestecată adeseori în fire. Să flămânzim după mântuirea noastră, să însetăm după voia lui Dumnezeu, Care vrea să ne mântuim. Domnul nu zice că fericirea înseamnă a cunoaşte ceva despre Dumnezeu, ci a avea pe Dumnezeu în sine.

Sfântul Grigore de Nyssa – Viaţa Sfintei Macrina

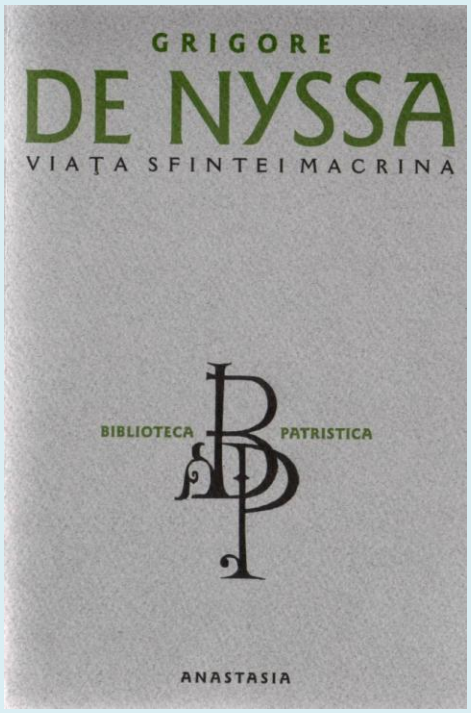

Biblioteca Patristică
Seria Părinţi greci
Editor: Sorin Dumitrescu
Anastasia 2004

https://www.academia.edu/43776929/Grigore_de_Nyssa_Via%C5%A3a_Sfintei_Macrina

https://drive.google.com/file/d/1t6_6gGgEA5GTon3UND6Obsm0fReUU2sz/view

***

Viaţa Sfintei Macrina nu este doar o biografie, ci şi o hagiografie, prima hagiografie feminină din istoria creştinismului. Autorul, Grigore de Nyssa, fratele protagonistei, îşi rememorează etapele vieţii Macrinei pentru a propune un model contemporan de sfinţenie. Prin urmare, datele unei existenţe concrete sunt selectate, asamblate şi reorientate priritr-o grilă specială, care este grila hagiografică. Hagiograful nu minte, nu distorsionează realitatea cu scop pur propagandistic, ci calchiează această realitate după o schemă ideală, interioară. Singurul „păcat" al hagiografului este admiraţia absolută pe care o nutreşte faţă de eroul/eroina său/sa. Când admiri sau iubeşti „obiectul" admiraţiei sau al iubirii se transfigurează de la sine; din fericire, între admirator şi admirat se interpun adesea regulile profane ale retoricii, care controlează cât de cât configuraţia textului.

Acestea fiind zise, cititorii de azi ai Vieţii Macrinei ca şi cei de ieri, vor rămâne în minte nu cu o serie de informaţii istorice sau de anecdote, ci cu senzaţia apropierii de un ghid spiritual.

Iulian Dumitraşcu - Patriarhia Română - 8 citate remarcabile din opera teologică a Sfântului Grigorie de Nyssa

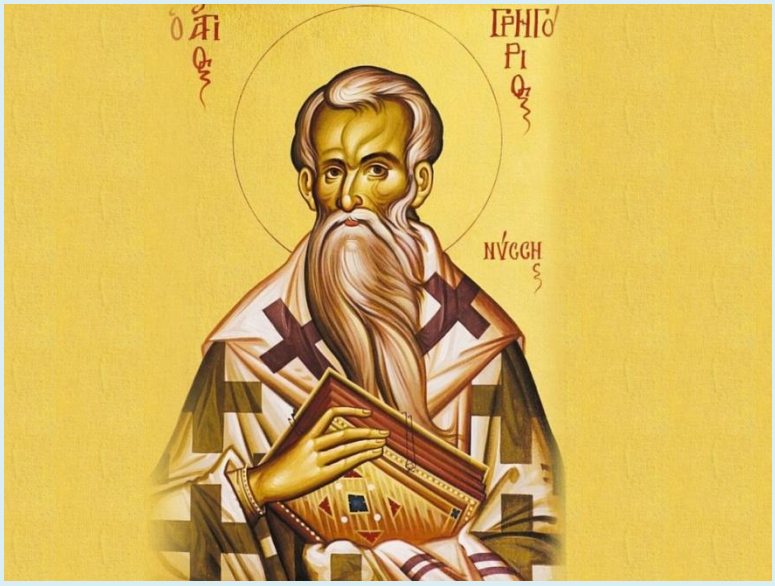

Un citat surprinde mai mult de 1000 de cuvinte. Vă recomandăm opt citate din opera teologică a Sfântului Grigorie de Nyssa, pomenit în 10 ianuarie, care vă pot conduce spre un restart sau progres al vieţii duhovniceşti la început de an.

***

„Sfânta Euharistie este începutul îndumnezeirii noastre”.

***

„Fiecare din noi este pictorul propriei vieţi. Sufletul nostru este ca o pânză; virtuţile sunt culorile; Iisus Hristos este modelul pe care trebuie să-L pictăm”.

***

„Făcătorul de pace este cel care dă pacea altuia, însă n-ar putea-o împărtăşi cineva altuia dacă n-ar avea-o el însuşi”.

***

„Deci aceia sunt fericiţi, cei care nu se lasă prinşi cu repeziciune în mişcările pătimaşe ale sufletului, ci se adună în ei înşişi prin raţiune, aceia care-şi slăbesc pornirile cu frâul raţiunii nu-şi lasă sufletul să fie purtat înspre neorânduială”.

***

„Mila este împreună pătimirea iubitoare cu cei chinuiţi de dureri”.

***

„Dacă ai primit pe Dumnezeu în tine şi te-ai învrednicit să fii fiu al Lui, atunci arată că în tine se află Cel ce te-a născut”.

***

„Viaţa veşnică şi veselia negrăită din ceruri o dăruieşte harul Duhului, dar vrednicia de a primi darurile şi de a se bucura de har o dă dragostea de osteneli a credinţei”.

***

„Cel ce doreşte a se face casnicul cuiva trebuie să ia prin imitare chipul aceluia al cărui casnic se face. Drept aceea, e de trebuinţă ca şi aceea care doreşte să fie mireasa lui Hristos să se facă, după putere, asemenea frumuseţii lui Hristos prin virtute. Căci nu se poate uni cu lumina niciodată cel ce nu se luminează de lumina aceea”.

Agapie Corbu - Sinaxar - Sfântul Grigorie de Nyssa

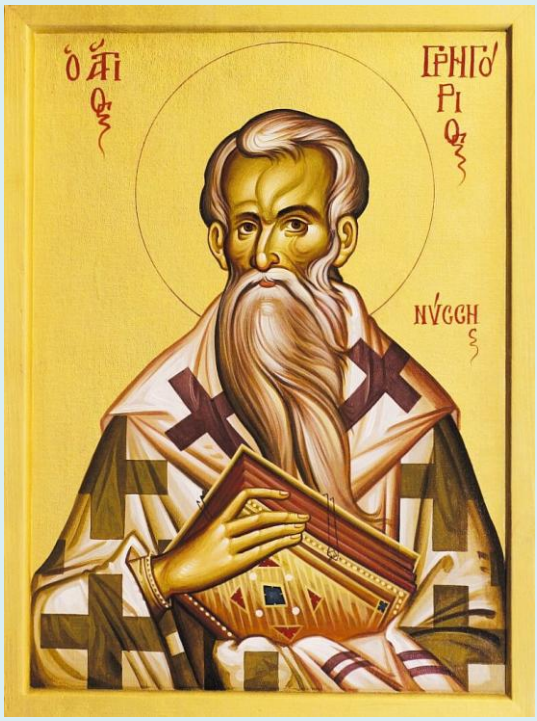

Sfântul Grigorie de Nyssa s-a născut în 335 la Neocezareea Pontului, într-o familie prosperă, a cărei nobleţe era asigurată pe linie socială de o ascendenţă ilustră, iar pe linie duhovnicească de un întreg arbore genealogic de sfinţi: bunica, Sfânta Macrina cea bătrână, ucenică a Sfântului Grigorie Taumaturgul; mama, Sfânta Emilia; sora, Sfânta Macrina cea tânără; doi fraţi: Sfântul Vasilie cel mare şi Sfântul Petru de Sevasta – cu toţii cinstiţi de Biserică şi pomeniţi în sinaxare.

Între anii 354-357 studiază retorica la Cezareea, tatăl său fiind tot retor şi îşi întregeşte formaţia sub povăţuirea fratelui său mai mare, Vasilie, proaspăt întors de la studiile făcute în Atena, dar şi a surorii sale Sfânta Macrina cea tânără.

Pe când Sfântul Vasilie şi prietenul său, Sfântul Grigorie de Nazianz, se nevoiau ascetic în aşezământul monahal de pe proprietatea familiei de la Anesi, vine la răstimpuri şi Grigorie al nostru pentru a se iniţia în viaţa de evlavie, ocazie cu care este făcut citeţ.

Când, în 364, Sfântul Grigorie îmbrăţişează, la Cezareea, cariera de retor, el dă curs, în realitate, puternicei sale înclinaţii filosofice şi speculative, punându-şi în lucrare talentul pentru cuvânt. Deşi din scrisorile Sfântului Vasilie această alegere pare a fi o abandonare a slujirii bisericeşti pentru care Vasilie căuta să-l câştige pe

fratele său mai mic, ea decurge mai degrabă din conştientizarea acută a măreţiei vieţuirii monahale şi a altitudinii duhovniceşti la care trebuie să se afle cel intrat în slujba Bisericii. În plus, este evident că această introducere şi practică în lumea artei cuvântului îi va fi folosit mai apoi în slujirea Bisericii, fiind şi una din căile neînţelese ale Proniei.

Se căsătoreşte cu Theosevia, care-i va fi tovarăşă de vieţuire, iar în 371 este chemat de Sfântul Vasilie, din 370 arhiepiscop de Cezareea, să devină episcop în Nyssa, orăşel dependent de Cezareea, aflat pe drumul dintre această metropolă şi Constantinopol.

Fire adânc contemplativă, Sfântul Grigorie nu se lasă acaparat şi stăpânit de corvezile administrative ale eparhiei, alegând mereu doar pastoraţia vie, directă, lucru care a oferit duşmanilor săi arieni prilejul să-i pună în cârcă diferite acuze de „evaziune fiscală“ şi nereguli administrative, reuşind astfel îndepărtarea lui din scaun între 375 şi 378, prin ostracizare, de către împăratul arian Valens. La întoarcerea din exil, credincioşii din Nyssa îi fac o primire triumfală, vădindu-se astfel locul pe care Sfântul Grigorie îl ocupa în inimile lor.

În 381, îl găsim la al doilea Sinod Ecumenic, iar aprecierea de care se bucură ca teolog face să fie numit dreptar de cugetare ortodoxă pentru Orient. În condiţiile haosului jurisdicţional şi ale confuziei doctrinare care domneau încă din pricina arienilor de toate nuanţele, ortodocşii au hotărât ca în Orient să fie socotiţi ortodocşi doar cei acceptaţi în comuniune liturgică de Sfântul Grigorie. În anii următori Sinodului, vine la Constantinopol în luna mai pentru a participa la sinoadele convocate de împăratul Teodosie.

Odată cu sfârşitul anului 387 începe o nouă etapă în viaţa Sfântului Grigorie prin retragerea sa definitivă din mediul capitalei imperiale şi din polemicile teologice. De acum începe redactarea marilor lucrări mistice, mai ales sub formă de comentarii la cărţi ale Vechiului Testament, influenţând decisiv scrisul duhovnicesc de după el.

Ultimii ani ai vieţii şi-i petrece în eparhia sa, adormind întru Domnul, după tradiţie, la 10 ianuarie 394, fiind prăznuit de Biserică la această dată.

(Sursa: Sfântul Grigorie de Nyssa, Omilii la praznice împărăteşti, Ed. Sfântul Nectarie, Arad 2010, pp. 9-11.)

Radu Alexandru - Sfântul Grigorie de Nyssa

Sfântul Grigorie de Nyssa este pomenit de Biserica ortodoxă pe 10 ianuarie. Pentru teologia sa inspirată şi rodnică, ce a influenţat peste veacuri autorii de după el, Sinodul al VII-lea ecumenic l-a numit "Părinte al Părinţilor" iar teologii moderni îl recunosc drept "cel mai mare cuget patristic al Răsăritului".

Bogata lui activitate de scriitor cuprinde scrieri sau omilii cu caracter exegetic, dogmatic sau ascetic-duhovniceşti ("Despre crearea omului", "Tâlcuire apologetică la Hexameron", "Despre viaţa lui Moise sau despre desăvârşirea prin virtute", "La titlurile psalmilor"), scrieri dogmatice ("Marele cuvânt catehetic", "Cuvânt despre suflet şi înviere" sau "Macrinia", "Către Eustatie, despre Sfânta Treime"), cuvântări ascetice ("Despre feciorie") şi epistole.

Dar aproape toate scrierile Sfântului Grigorie de Nyssa au un accentuat caracter ascetic-duhovnicesc. Întotdeauna explicarea textelor din Sfânta Scriptură îi dă prilejul de a descrie condiţiile şi modul înaintării credincioşilor în viaţa

duhovnicească, iar expunerile dogmatice îi dau de asemenea prilejul de a le arăta ca temeiuri pentru viaţa duhovnicească.

Exegeţii operelor sfântului sunt în genere de acord asupra influenţelor platonismului, neoplatonismului şi origenismului (mai cu seamă în folosirea metodei alegorice de interpretare); dar aceste influenţe au fost depăşite prin roadele sfintei inspiraţii, urcându-l la menirea de creator autentic, întemeietor al teologiei mistice şi numele de cel mai mare gânditor mistic creştin al secolului al IV-lea.

Sfântul Grigorie de Nyssa - Viaţa

Sfântul Grigorie de Nyssa, fratele mai tânăr al Sfântului Vasile cel mare, s-a născut în jurul anului 335 în Cezareea Capadociei, într-o familie minunată, din care Biserica va trece în rândul sfinţilor numeroşi membri: bunica sa, Macrina, mama sa, Emilia, sora sa - Macrina, fraţii săi: Vasile şi Petru de Sevasta.

Aproape întreaga educaţie moral creştină o primeşte de la sora lui, Macrina, de la fratele său mai mare, Vasile, pe care îl va numi apoi "tatăl şi învăţătorul meu". Sub această înrâurire, Grigorie este atras de viaţa eclesiastică şi intră în cler, unde ajunge la rangul de citeţ.

În timpul lui Iulian apostatul este atras spre cultura filosofică profană, citind mai ales pe Platon, dar şi pe retorii Libanus şi Stagirius. Astfel influenţat, Sfântul Grigorie va ajunge profesor de retorică. Această perioadă a fost denumită de unii patrologi drept "o criză de conştiinţă" sau în orice caz o perioadă de depărtare a lui Grigorie de Nyssa de Biserică. Îndemnurile lui Vasile şi ale prietenilor săi l-au întors însă la calea de slujitor al Bisericii.

Cei mai mulţi dintre exegeţii Sfântului Grigorie susţin că acesta a trăit pentru o vreme viaţa de căsătorie. La anul 385 Sfântul Grigorie de Nazianz îl mângâie pe Sfântul Grigorie de Nyssa pentru moartea soţiei sale, Teosevia (pomenită împreună cu sfântul pe 10 ianuarie), "soţie de preot cu adevărat sfântă". Nu există însă documente care să ateste hirotonirea lui Grigorie de Nyssa înainte sau după moartea soţiei sale. Dar se pare că cei doi soţi se despărţiseră cu mult înainte, prin bună înţelegere, îmbrăţişând amândoi viaţa monahală.

Încă în scrierea sa "Despre feciorie," alcătuită la 370 sau 371 la îndemnul fratelui său Vasile, Sfântul Grigorie de Nyssa îşi exprimă regretul că n-a rămas necăsătorit ca să poată ajunge "la culmea fecioriei". La această convingere şi la hotărârea

pentru viaţa de monah trebuie să fi ajuns amândoi soţii cu destul timp înainte de alcătuirea scrierii "Despre feciorie”.

În 370-371, Grigorie s-a retras la o mănăstire întemeiată de fratele său Vasile, pe malul râului Iris, în Pont şi unde se retrăsese dinainte de 358.

În 371 a fost numit episcop al Nyssei de către Vasile. Din cauza naivităţii şi firii sale mai mult contemplative, este condamnat de arieni şi depus din treaptă într-un sinod local, în 376. În 378, după moartea împăratului arian Valens, este primit triumfal de către enoriaşii săi.

După moartea fratelui său Vasile în 379, Sfântul Grigorie devine un înfocat luptător pentru cauza creştinismului ortodox şi împotriva ereziilor.

În toamna anului 379 participă la Sinodul de la Antiohia, unde se remarcă prin cultura sa deosebită. Din însărcinarea sinodului făcu după aceea o vizită canonică în eparhiile Pontului (Pont, Palestina şi Arabia). În acest timp, aproape fără voia lui, a fost numit episcop de Sevasta, în Armenia, unde a stat doar câteva luni.

La Sinodul II ecumenic, din 381 (Constantinopol), Sfântul Grigorie participă ca unul din teologii de mare autoritate. În scopul îndeplinirii hotărârilor Sinodului, un decret al Împăratului Teodosie, din 30 iulie, 381, dispunea ca toţi ereticii din eparhiile Pontului, care nu se aflau în comuniune cu episcopii Heladie din Cezareea, Otreius din Melitine şi Grigorie de Nyssa, să fie expulzaţi.

Deoarece în zilele sinodului s-a întâmplat să moară împărătesele Flacilla şi Pulheria, Sfântul Grigorie a fost chemat să rostească necrologurile.

Tot în Constantinopol, în 1934, ia parte la alt sinod, după care nu se mai ştie nimic despre el.

Sfântul Grigorie de Nyssa a murit probabil în 394 sau 395.

Moaşte ale Sfântului Grigorie de Nyssa se găsesc în Mănăstirea Visoki Decani din Serbia, în Biserica Sfântul Eustatie din Peissos, Grecia, iar în România, în Biserica Domniţa Bălaşa din Bucureşti.

Dragoş Dâscă - Sfântul Grigorie de Nyssa - Părinte al misticii şi încreştinător al filosofiei

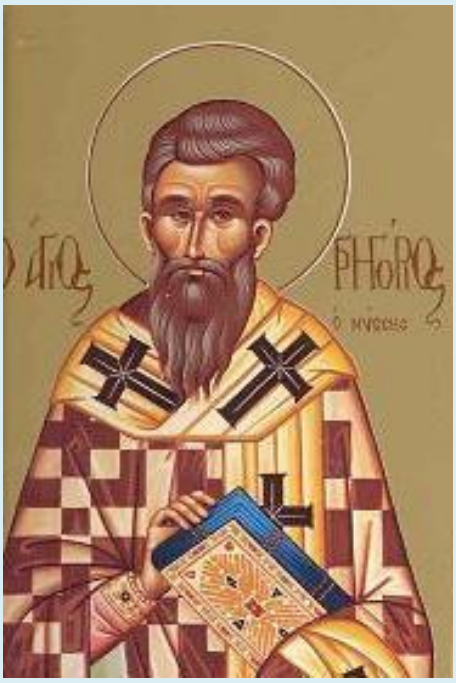

Biserica ortodoxă îl prăznuieşte astăzi pe Sfântul Grigorie, episcopul Nyssei (335-394/395). Ca frate al Sfântului Vasile cel mare (330-379), Sfântul Grigorie de Nyssa este considerat, împreună cu Sfântul Grigorie de Nazianz (329-389/390), conservatorul legitim al moştenirii lui spirituale şi o autoritate ecleziastică în toate problemele dogmatice.

Înainte de a pătrunde în universul teologic al operelor marelui capadocian, amintim emoţionanta consideraţie pe care acesta i-a purtat-o fratelui său, Vasile. Recunoscând că nu poate spune „nimic senzaţional“ despre lecţiile pe care le-ar fi luat de la maeştri celebri în timpul studiilor sale din tinereţe (Ep. 13, 4, ad Liban), Sfântul Grigorie nu a încetat în schimb să îl laude pe un ton entuziast, ca „maestru şi părinte“ al său, pe Sfântul Vasile. El era pentru Grigorie „minunea întregului univers“ şi prototipul unui filosof (Or. in XL mart., 776 A); îl aşeza alături de vechii sfinţi şi considera scrierile sale pline de inspiraţie, căci Sfântul Vasile era, într-adevăr, „plăsmuit după chipul şi firea Creatorului său“ (De hom. opif., 125 B).

Într-adevăr, parcurgând scrierile Sfântului Grigorie al Nyssei se poate simţi limpede dependenţa de maestrul său, chiar acolo unde nu îl citează cu numele. Sfântul Grigorie este, realmente, discipolul Sfântului Vasile cel mare, dar acest elogiu ce însoţeşte întreaga sa operă nu trebuie să creeze impresia falsă că Sfântul

Grigorie s-ar fi mărginit la admiraţia faţă de model şi că nu ar fi creat opere pline de originalitate. Dimpotrivă, Grigorie de Nyssa este teologul universal din secolul de aur al patristicii. În scrierile sale întâlnim până şi expuneri ţinând de ştiinţele naturii şi medicină, care dovedesc nu doar cunoaşterea, ci şi înţelegerea problemelor din acele domenii. Prin vasta sa cultură îi seamănă fratelui său, Sfântul Vasile, dar prin profunzimea şi completitudinea cunoaşterii îi este, deseori, chiar superior.

Trăsăturile fundamentale ale doctrinei sale mistice

Sfântul Grigorie al Nyssei şi-a început activitatea literară în 371, odată cu elaborarea lucrării Despre feciorie. Încă din această primă lucrare, capadocianul lasă să se întrevadă trăsăturile fundamentale ale doctrinei sale mistice. Profund influenţat de platonism şi de origenism, deseori inspirându-se din Filon şi din exegeza sa biblică, Grigorie de Nyssa îşi întemeiază idealul abstinenţei pe motivaţii filosofico-retorice, astfel încât această operă apare uneori ca un tratat filosofic, analog acelora pe care puteau să le scrie filosofii păgâni ai timpului său.
Tema ascezei, prezentă în opera despre feciorie, nu este abandonată, ci continuă să fie obiect de meditaţie în lucrări mai mici, precum Către monahul Olimpiu, despre desăvârşirea creştinului, Numele şi mărturisirea de credinţă a creştinului, două opere înrudite ca temă (plasate între 375-379) - aprofundarea naturii adevăratului creştin, care se realizează ca atare în imitarea lui Hristos. O caracteristică statornică a lui Grigorie de Nyssa este fundamentarea doctrinelor spirituale pe o motivaţie teologico-filosofică; din această cauză şi în aceste opere minore se găsesc motive esenţiale pentru teologia Sfântului Grigorie.

Despre crearea omului

De un cu totul alt orizont sunt două tratate doctrinare, care îşi iau ca punct de plecare doctrinele biblice şi care, în orice caz, sunt încă puternic dependente de învăţătura Sfântului Vasile, motiv pentru care le şi amintim în acest context, cu toate că amândouă sunt ulterioare morţii acestuia. Dacă sfântul episcop de Cezareea a explicat în Omiliile la Hexaemeron crearea lumii şi a omului, Sfântul Grigorie de Nyssa se întoarce la subiect aprofundându-l în tratatul Despre crearea omului, dedicat Sfântului Petru de Sevasta, fratele său şi al lui Vasile. Grigorie îşi propune să examineze problema antropologiei (despre care vorbeşte Facerea 1, 26 şi 1, 27), rezolvând-o în sensul că din textul sfânt s-ar înţelege prima dată omenirea considerată ideal în ansamblul său, iar a doua oară crearea propriu-zisă a omului real, diferenţiat în bărbat şi femeie. Ulterior, reluând doctrine stoice după care frumuseţea şi perfecţiunea operei lui Dumnezeu se manifestă în toată creaţia,

inspiratul scriitor pune în evidenţă funcţionalitatea şi corespondenţa cu providenţa divină, care se recunosc în corpul uman. Cealaltă operă are titlul Explicare apologetică a Hexaemeronului, adică îşi propune să reia exegeza doctrinei despre facerea lumii şi în acelaşi timp, înţelege să fie o apărare a Omiliilor la Hexaemeron a Sfântului Vasile, care, după unii critici ai vremii, nu ar fi abordat în mod profund ştiinţific această temă importantă, ci s-ar fi oprit la suprafaţă şi ar fi vorbit mai mult pentru ignoranţi decât pentru oameni de cultură. Sfântul Grigorie încearcă să dea o explicaţie cu un caracter mai riguros ştiinţific, având în vedere doctrinele stoice, iudaismul şi pe Filon, evreul.

S-a ocupat de controversele din domeniul trinitar şi hristologic

Moartea Sfântului Vasile în 379 constituie un moment crucial şi marchează o răscruce nu numai în viaţa, dar şi în creaţia literară şi teologică a Sfântului Grigorie de Nyssa. Activitatea sa literară devine din ce în ce mai intensă. Omiletica sa atinge rezultate de prim rang pe planul gândirii şi exegezei, dar inferioare pe plan literar faţă de cele ale lui Grigorie de Nazianz.
În Omiliile despre Fericiri, Sfântul Grigorie desfăşoară liniile esenţiale ale doctrinei sale spirituale, ale sufletului ca şi chip al lui Dumnezeu, la care trebuie să ne întoarcem după coruperea suferită prin lucrarea păcatului (este doctrina platonică a homoiosis theoi transformată în sens creştin): este necesar să-L găseşti pe Dumnezeu în tine însuţi şi nu în risipirea lumii materiale, fiindcă numai sufletul reproduce arhetipul divin.

În anii săi de activitate episcopală, Grigorie s-a ocupat, de asemenea, din punct de vedere teologic, de controversele din domeniul trinitar şi hristologic. Mai multe scrieri împotriva arianului Eunomie argumentează şi apără cu luciditate, inteligenţă şi corectitudine, doctrina ortodoxă. Mai mult decât Sfântul Vasile, Sfântul Grigorie de Nyssa este atent în special la unitatea internă şi la conlucrarea permanentă dintre cele trei ipostasuri divine. El se străduie să arate relaţia existentă nu numai între Duhul Sfânt şi Tatăl, ci şi între Duhul Sfânt şi Fiul, anticipând problema de mai târziu a „realismului“ occidental, adică întrebarea cu privire la realitatea ideilor universale în raportul lor cu individuaţia concretă. Grigorie s-a confruntat şi cu apolinarismul. Spre deosebire de Sfântul Grigorie de Nazianz, el susţine o hristologie care se apropie de concepţia de mai târziu a Sinodului din Antiohia, întrucât diferenţiază net natura divină şi natura umană din persoana unică a Mântuitorului. În Marea sa Catehezǎ, a tratat în mod unitar, integrator doctrina trinitară şi doctrina întrupării şi a mântuirii, precum şi botezul, euharistia, credinţa şi naşterea din nou. Opera a fost concepută pentru a fi de ajutor în predica

apologetică; dar, în pofida formei întrucâtva populare, ea este, de la Origen, prima mare încercare de sinteză doctrinară a creştinismului.

„Omiliile la Cântarea Cântărilor“ - punctul de vârf al exegezei Sfântului Grigorie

O spiritualitate mai profundă şi mai angajată se manifestă în două mari opere din perioada de deplină maturitate creatoare a capadocianului: ne referim la cele cincisprezece Omilii la Cântarea Cântărilor şi la Viaţa lui Moise.

Omiliile la Cântarea Cântărilor constituie fără îndoială punctul de vârf al exegezei Sfântului Grigorie. Noutatea lui Grigorie de Nyssa constă în sublinierea mistică a fiecărei particularităţi a Cântării, în reunirea într-un singur context a tuturor experienţelor spirituale la care a făcut mereu referire, precum aceea a viziunii extatice, a „beţiei sobre“ care învăluie sufletul răpit în extaz, a ascensiunii către Dumnezeu, a înaintării neîncetate a sufletului către obiectul iubirii sale (este doctrina epektasis-ului, de origine paulinică), a continuei deziluzii produse de faptul că iubitul este infinit, în timp ce iubitorul este o creatură limitată. Aceleaşi motive mistice le întâlnim şi în Viaţa lui Moise: evenimentele vieţii lui Moise sunt, în conformitate cu regulile exegetice nysseniene, expuse la început conform istoriei şi apoi interpretate spiritual. Totul este îndreptat către o interpretare mai profundă, care nu este morală, nici numai spirituală, este mistică: neîncetata asceză a sufletului, aici simbolizată de Moise, care primeşte de la Dumnezeu manifestările prezenţei Sale de importanţă mereu crescândă, de la aceea a rugului în flăcări la aceea a înmânării tablelor Legii. Se descrie viziunea mistică, care este una înţesută de sensuri, simbolizată de întunericul în care Moise s-a adâncit pentru a-L vedea pe Dumnezeu pe Sinai. De asemenea, alături de puternica reliefare mistică este şi interesul ascetic: orice amănunt al vieţii lui Moise se poate spune că este funcţional pentru perfecţionarea morală a creştinului, perfecţiune care culminează cu faptul de a deveni „prieten cu Dumnezeu“.

Filosof creştin, Părinte al Bisericii şi scriitor care a dus la apogeu teologia capadocienilor, Sfântul Grigorie de Nyssa a trăit experienţa vie a Duhului, mărturisită în mii de pagini ce se constituie în tot atâtea picături de har, date nouă spre luminarea minţii şi a inimii.

Diac. asist. dr. Eugen Maftei - Patristica - Urcuşul duhovnicesc sau bucuria descoperirii lui Dumnezeu

13 ian, 2021

În urcușul nostru continuu spre Dumnezeu nu există nici o urmă de frustrare, de săturare sau de intenție de renunțare, ci numai dorință curată de a descoperi adevărata Dragoste. Fiecare treaptă a urcușului presupune împărtășirea de bucuria deplină a descoperirii lui Dumnezeu, dar și tensiunea așteptării, plină de dorință arzătoare a cunoașterii oferite de treapta următoare.

Pentru orice creștin, întâlnirea cu Dumnezeu reprezintă unul dintre cele mai importante, dacă nu cel mai important lucru, întâlnire pe care încearcă să o experimenteze încă de aici, de pe pământ, ca o pregustare a vederii „față către față” din viața viitoare. Orice întâlnire cu cineva presupune o experiență, o îmbogățire, o cunoaștere.

Întâlnirea cu Dumnezeu reprezintă impactul cel mai profund pe care Cineva îl poate avea asupra noastră. Întâlnirea cu Dumnezeu nu poate să nu ne marcheze, nu poate să ne lase indiferenți, dacă suntem, bineînțeles, deschiși pentru întâlnirea cu Dumnezeu.

Sfântul Grigorie de Nyssa (335 - 395), sărbătorit la începutul săptămânii, unul dintre părinții mistici ai Bisericii, percepe întâlnirea cu Dumnezeu ca pe o „epectază”, adică un urcuș permanent, o înaintare din stasis în stasis, din treaptă în

treaptă spre Dumnezeu. Urcușul acesta este fără de sfârșit, întrucât Dumnezeu este infinit, iar cunoașterea Lui nu poate fi epuizată niciodată. Dumnezeu, fiind Persoană - și nu orice fel de persoană, ci o Persoană cu existență infinită - are infinite moduri de revelare către om, persoană și el la rândul său, ca unul care a fost creat după chipul lui Dumnezeu.

În acest chip a pus Dumnezeu posibilitatea cunoașterii Lui de către om, făcându-l părtaș la „însăși podoaba firii Sale", dar fără a i-o da „de-a gata" (Sfântul Grigorie de Nyssa, Despre Facerea omului, cap. 9), ci lăsându-l să o dobândească prin efort personal, prin lucrarea lui proprie.

Libertatea aceasta a omului de a alege dacă dorește sau nu să se întâlnească cu Dumnezeu ține de însăși natura chipului, care altfel „n-ar mai fi unul dumnezeiesc", ci fals, diferit de original, iar participarea la fericirea veșnică n-ar mai fi rodul efortului său virtuos (Marele cuvânt catehetic, cap. 5).

Așadar, urcușul duhovnicesc este strâns legat de curăția sufletului și de cultivarea virtuților, întrucât, pe măsură ce înaintează tot mai mult spre Dumnezeu, sufletul devine ca un vas care se dilată, pentru a cuprinde tot mai mult, reflectând, ca într-o oglindă curată, chipul frumuseții dumnezeiești. Atunci când mintea omului se lasă însă pradă patimilor de tot felul, se produce în el „o răsturnare și o înlocuire a peceții lui Dumnezeu cu un chip al dobitocului" (Despre Facerea omului, 18), necugetător și incapabil să intre în comuniune cu Dumnezeu.

Sfântul Grigorie de Nyssa ia ca model al urcușului duhovnicesc istorisirea biblică a urcării lui Moise pe Muntele Sinai și a întâlnirii lui cu Dumnezeu în întuneric, dincolo de orice imagine vizuală creată. Acolo, „în nor", Cel nevăzut de ochiul omenesc și de necuprins cu mintea i Se arată lui Moise și îi descoperă taine mai presus de minte. Moise înțelege că nu va putea să-L cunoască niciodată pe Dumnezeu așa cum este El în ființa Sa, dar înțelege totodată că și această necunoaștere este totuși un mod de cunoaștere. Moise pricepe că „a-L cunoaște (pe Dumnezeu) stă chiar în faptul de a nu-L cunoaște, pentru că Cel căutat e mai presus de orice cunoaștere, înconjurat din toate părțile de necuprinsul Lui, ca de întuneric" (Despre viața lui Moise). Aceasta înseamnă că Dumnezeu nu poate fi văzut cu ochii trupești, ci cu ochii minții, nici nu poate fi cunoscut prin simțurile trupești, ci prin cele duhovnicești.

Pe Muntele Sinai, lui Moise i s-a descoperit - spune Sfântul Grigorie de Nyssa - „taina despre cortul care cuprinde totul", al cărei simbolism trimite la Cuvântul lui Dumnezeu și la întruparea Sa. Prin Hristos, Dumnezeu Tatăl ni Se face cunoscut și,

prin unirea cu El, Îl cunoaștem și avem părtășie în mod direct și concret cu Dumnezeu. Hristos este călăuza noastră în acest urcuș, Cel care ne conduce spre Tatăl. Pentru a nu ne rătăci și a ajunge la destinație, trebuie însă să nu ne abatem din drum, nici într-o parte, nici în alta, ci să urmăm Calea.

Sfântul Grigorie de Nyssa explică magistral de ce vederea „spatelui lui Dumnezeu" - și nu a feței Sale - reprezintă, de fapt, adevărata cunoaștere. În acest urcuș trebuie să te lași condus de Cel care îți este călăuză, iar aceasta înseamnă tocmai a fi în spatele Lui, a-I urma Lui în mod smerit. De aceea Hristos a spus: „Dacă vrea cineva să vină după Mine" (Matei 16, 24), nu alături de Mine, iar cel care vine în urmă vede spatele Celui pe care Îl urmează. Cel care se așază în fața Celui care îl conduce, acela rătăcește, întrucât își croiește singur o altă cale. În acest urcuș nu există rute alternative, calea este una singură, întrucât ea este Însuși Hristos.

Uneori, încercând să ajungem la țintă, neglijăm calea. Sfântul Grigorie arată că esențial este urcușul însuși, fără de care nu se poate ajunge la țintă. Atingerea țintei se construiește pas cu pas, treaptă cu treaptă. Viața noastră este formată din aceste trepte continue și, întrucât niciodată nu știm când vom părăsi această viață, important este să ne aflăm într-un permanent urcuș, să nu ne prindă sfârșitul în cădere, ci în urcare.

Acest urcuș a cărui dinamică este dată de însăși setea omului de Dumnezeu, de tendința sa continuă de a înainta spre El, are ca fundament dragostea, cea care desăvârșește și unește cu Dumnezeu. Aflat tot mai sus în acest urcuș, omul duhovnicesc se unește din iubire, prin iubire, cu Iubirea Însăși: „Și astfel el imită viața din cer, modelându-și ființa după chipul lui Dumnezeu, așa încât nu-i mai rămâne nici o altă pornire, afară de dispoziția spre iubire, care este din fire contopită cu binele" (Despre suflet și înviere).

De aceea, în urcușul acesta continuu spre Dumnezeu nu există nici o urmă de frustrare, de săturare sau intenție de renunțare, ci numai dorință curată de a descoperi adevărata Dragoste. Fiecare treaptă a urcușului duhovnicesc presupune împărtășirea de bucuria deplină a descoperirii lui Dumnezeu, dar și tensiunea așteptării, plină de dorință arzătoare a cunoașterii oferite de treapta următoare. Aceasta face ca urcușul să fie fără sfârșit, iar înaintarea în virtute tot mai puternică.

Andrea Sterk - Sfântul Grigorie de Nyssa - Profetul Moise, model al slujirii arhiereşti

Sfântul ierarh Grigorie de Nyssa - miniatură din Menologhionul lui Vasile al II-lea, macedoneanul

Deşi Grigorie de Nyssa nu a scris nici măcar un singur tratat despre conducerea Bisericii, scrierile analizate în studiul de faţă dezvăluie temele şi idealurile comune în concepţia sa despre arhierie. Cu toate că nu a condamnat ceea ce el considera drept atribute exterioare pentru funcţia de episcop - educaţie, avere, statut social - Grigorie a subliniat în repetate rânduri că viaţa virtuoasă este cea mai importantă calificare. Nu a dat nici măcar o singură definiţie consistentă a virtuţii însă exemplul său arată că a impus practica nevoinţelor ascetice şi urmarea lui Dumnezeu prin rugăciune şi contemplaţie. Virtutea era, în cele din urmă, răsplătită cu experierea unei teofanii, o manifestare a divinului. Însă, atât antrenamentul în virtute cât şi rodirea sa în vedenia lui Dumnezeu pregăteau în cele din urmă o persoană ca să slujească poporul lui Dumnezeu.

Poate că povestirea despre hirotonia lui Grigorie Taumaturgul exprimă cel mai bine preocuparea sa. În timp ce Taumaturgul se temea că povara grijii preoţiei va împiedica viaţa filosofică, episcopul Fedimus al Amasiei dorea să îl însărcineze pe

Grigorie cu grija Bisericii „pentru ca nu cumva un atât de mare bine să sfârşească într-o viaţă inutilă şi trândavă”. Din nou hirotonia este zugrăvită ca o intensificare a vieţii contemplative [*GNO X.1.2, 15.9-10 (= PG 46.909 AB). Cf. VSM 14, 4-6.*]. În cele din urmă, episcopul Fedimus avea să triumfe iar Grigorie a fost astfel hirotonit episcop al Neocezareei.

Pe scurt, viaţa virtuoasă nu trebuie să sfârşească în nelucrare. Este o pregătire pentru slujirea continuă a lui Dumnezeu şi a Bisericii. S-a observat că în scrierile târzii ale lui Grigorie concepţia sa despre viaţa virtuoasă se îndepărtează de tradiţia platonică şi expresia sa creştină din gândirea lui Origen [*Despre această schimbare în teologia lui Grigorie vezi Anthony Meredith, The Cappadocians (New York: St. Vladimir's Seminary Press, 1995), pp. 59-62.*].

Platon, Aristotel, Origen şi Plotin au avut tendinţa de a considera viaţa morală ca fiind subordonată cunoaşterii şi au considerat că ţelul virtuţii este vederea sau unirea cu Dumnezeu. Spre deosebire de aceştia, pentru Grigorie virtutea nu era un simplu pas pe drumul către desăvârşire, o etapă care trebuia depăşită şi înlocuită de experienţa mistică sau unificatoare. În timp ce virtutea este o condiţie prealabilă pentru contemplaţie, ea este, de asemenea, rezultatul contemplaţiei. Fapta virtuoasă trebuie să izvorască din cunoaşterea lui Dumnezeu fiindcă este parte din procesul continuu al desăvârşirii. Dacă această transformare a tradiţiei platonice este evidentă în teologia târzie a Sfântului Grigorie, ea este cu siguranţă caracteristică pentru modul în care el se preocupă cu conducătorii bisericeşti. Chiar şi De Vita Moysis, unul din tratatele sale cele mai mistice, se încheie cu un tablou al patriarhului, prietenul lui Dumnezeu, care mijloceşte cu succes înaintea Lui pentru popor. Astfel de lucruri, explică Grigorie, „sunt o mărturie clară şi o demonstraţie a faptului că viaţa lui Moise a urcat cel mai înalt munte al desăvârşirii” [*Viaţa lui Moise II, 319, p. 137 (= GNO X.1.2, 144.8-14).*].

Într-adevăr, poate că imaginea lui Moise este cea care întruchipează cel mai bine concepţia lui Grigorie despre slujirea de episcop. Înălţarea lui Moise ca model al vieţii virtuoase nu era o noutate pentru Grigorie. Vasile a apelat la viaţa patriarhului şi era un typos destul de obişnuit printre autorii creştini şi evrei ai perioadei. Chiar Sfântul Grigorie de Nyssa s-a inspirat masiv din Viaţa lui Moise scrisă de Filon pentru propriul tratat despre patriarh [*Despre modul în care este reflectată viaţa lui Moise în tradiţia iudaică, creştină şi islamică vezi colecţia de eseuri din volumul Moïse l'homme de l'alliance, H. Cazelles et al. (ed.), Cahiers Sioniens (Paris: Desclée, 1955). Eseul lui Jean Daniélou, „Moïse exemple et figure chez Grégoire de Nyssa”, pp. 267-282, este centrat pe tratatul lui Grigoire De vita Moysis şi demonstrează dependenţa lui de Filon.*]. Însă capadocienii au

găsit în viaţa şi cariera lui Moise un ideal pentru conducătorii creştini în special. Grigorie de Nyssa a dezvoltat cel mai deplin şi consistent modelul celor trei etape al vieţii sale ca model pentru episcopii contemporani. La modul ideal, candidatul trebuia să fie şcolit în învăţătura profană, să fi abandonat cercetarea academică şi alte ambiţii pentru viaţa contemplativă şi, în cele din urmă, să fi jertfit chiar şi bucuria singurătăţii monahale pentru a sluji activ poporul lui Dumnezeu. Nyssanul a lăudat acest model în cariera lui Vasile sugerând că numai un ascet care a dobândit o intimitate cu Dumnezeu printr-o disciplină trupească riguroasă şi practica stăruitoare a contemplaţiei este echipat în mod potrivit pentru sarcina plină de responsabilităţi a arhieriei.

Portretizările pe care Sfântul Grigorie le face conducătorilor virtuoşi nu sunt numai descriptive, ci şi atent făurite pentru a formula o teologie a episcopatului. Folosesc cu precauţie termenul teologie de vreme ce merge în răspărul întrebuinţării lui în tradiţia răsăriteană, unde este rezervat, în general, pentru cunoaşterea lui Dumnezeu. Mai mult, în scrierile lui Grigorie despre conducerea bisericească găsim puţine referiri la Liturghie sau Taine şi chiar şi mai puţine la rolul efectiv al preotului sau episcopului în administrarea acestora [*Grigorie discută atât Botezul cât şi Euharistia în al său Mare cuvânt carehetic, capitolele 33-40. Însă El spune puţine lucruri despre funcţia de preot din punctul de vedere al raportului acestuia cu Sfintele Taine.*]. Cu toate acestea, întărirea descrierilor şi recomandărilor pentru episcopul bun sunt trăsăturile importante ale teologiei duhovniceşti a lui Grigorie, o teologie ideal adecvată modelului monahului-episcop al conducerii în Biserică.

Precum Sfântul Vasile, Grigorie tânjea pentru realizarea unei reforme a funcţiei de episcop. Eforturile sale concrete pentru a realiza această schimbare în direcţia dorită nu au fost deosebit de reuşite şi pot confirma la fel de bine raţionamentul fratelui său cum că Grigorie era naiv şi nu avea nici o aptitudine pentru politica bisericească. Cu toate acestea, cel puţin două texte sugerează impactul de durată a câtorva din scrierile sale despre conducere discutate mai devreme în acest capitol. O epistolă către Sever al Antiohiei (cca 465-538) dezvăluie faptul că panegiricul Nyssanului închinat lui Grigorie Taumaturgul a continuat să fie citit în multe biserici, mai ales în capitală. O jumătate de secol mai târziu, Viaţa lui Moise a slujit ca model proeminent pentru Viaţa lui Eutihie, patriarhul Constantinopolului de la sfârşitul secolului al VI-lea care a fost el însuşi un monah-episcop [*Pentru comentariul lui Sever vezi The Sixth Book of the Select Letters of Severus of Antioch 2, ed. şi trad. de E. W. Brooks (London: Williams and Norgate, 1904), p. 393.*]. Într-o perioadă în care erezia era în floare, iar facţionalismul continua să cangreneze tabăra niceeană, Sfântul Grigorie de Nyssa s-a făcut ecoul îngrijorării lui Vasile din cauza existenţei unui deficit de autoritate spirituală în Biserică.

Credinţa ortodoxă era în mod clar de primă importanţă în alegerea episcopilor, însă dogma dreaptă singură nu era suficient. Panegiricele şi descrierea de către Grigorie a modelelor vrednice de laudă exprimă cel mai bine idealurile sale de conducere în Biserică, idealuri ce vor ajuta la modelarea episcopatului pentru generaţiile care vor urma.

(Sursa: Andrea Sterk, Monahul-episcop în Antichitatea târzie, trad. Dragoş Dâscă, Editura Ecclesiast, Sibiu, 2012. Fragment din Capitolul Grigorie de Nyssa: Despre Vasile, Grigorie şi statutul de episcop, pp. 154-156.)

Dumitru Manolache - Sărbătoare la Biserica „Domniţa Bălaşa“ din Capitală - Sfântul Grigorie de Nyssa, cinstit în Bucureşti

Astăzi, 10 ianuarie, ortodocşii îl sărbătoresc pe Sfântul Grigorie, episcopul Nyssei, unul dintre marii părinţi capadocieni ai creştinismului, alături de fratele său, Sfântul Vasile cel mare, şi de Sfântul Grigorie de Nazianz. O parte din moaştele acestui mare sfânt se află în Biserica "Domniţa Bălaşa" din Bucureşti, unde sunt venerate cu mare evlavie de către credincioşi. Prin gândirea şi opera sa, Sfântul Grigorie este considerat a fi unul dintre cei mai mari erudiţi teologi ai timpului, iniţiator al teologiei mistice ortodoxe din secolul al IV-lea.

A rânduit Creatorul ca în inima Capitalei, la scurtă distanţă de Patriarhie, pe malul drept al Dâmboviţei, lângă Tribunal, la hotarul dintre credinţa şi judecata omenească, să fie ridicată o biserică spre prea mărirea judecăţii lui Dumnezeu. Şi tot din rânduială divină au ajuns aici şi părticele din capul Sfântului Grigorie, episcopul Nyssei, cel născut într-o familie creştină din Capadocia, pământ sacru care a dat nu mai puţin de şase sfinţi Bisericii lui Hristos.

Începuturile Bisericii "Domniţa Bălaşa" sunt fixate în istorie undeva pe la mijlocul secolului al XVIII-lea, când fiica domnitorului Constantin Brâncoveanu, domniţa Bălaşa şi soţul ei, marele ban Manolache Rangabe, zis Lambrino, ctitoreau în 1744

prima biserică în acest perimetru sfânt al Bucureştiului. În 1751, aceeaşi domniţă Bălaşa a mai ridicat un al doilea lăcaş alături de primul, căruia i-a adăugat mai apoi un azil de bătrâni şi o şcoală de carte românească.

Chemarea la ceruri a domniţei Bălaşa în 1752, cutremurele, nepriceperea administratorilor sau infiltraţiile de apă ale Dâmboviţei au slăbit vechea ctitorie şi pe cele următoare construite în acelaşi loc, astfel încât, în 1881, ultima biserică a fost dărâmată.

În forma în care o vedem astăzi, Biserica "Domniţa Bălaşa" a fost ridicată în perioada 1881-1885, pe vremea regelui Carol I, fiind a patra la număr înălţată în acelaşi perimetru.

În anii '80 ai secolului trecut, în timpul marilor demolări ceauşiste, frumoasa ctitorie a fost ascunsă în spatele unor blocuri, cum s-a întâmplat şi cu alte lăcaşuri de cult bucureştene. De acolo însă, din strânsoarea betonului, Biserica "Domniţa Bălaşa" şi-a clamat istoria şi şi-a continuat cu smerenie şi stăruinţă, prin preoţii altarului ei, prin enoriaşi, prin puterea sfintelor moaşte, misiunea rânduită de Cel de Sus.

A învăţat ştiinţa vieţuirii de la fratele său, Vasile cel mare

Marele părinte capadocian, Sfântul Grigorie, episcopul Nyssei, al cărui sfânt cap odihneşte întru evlavie în Biserica "Domniţa Bălaşa", s-a născut în anul 395 într-o familie de credincioşi din Capadocia. Aşa cum mărturiseşte el însuşi în scrierile sale, a învăţat mai întâi ştiinţa vieţuirii şi evlavia ascetică sub povăţuirea a doi dintre fraţii săi: Sfântul Vasile cel mare (330-379), care dorea ca Grigorie să ajungă preot şi Sfânta Macrina cea tânără. Îndemnat de fratele său şi de sora sa, Sfântul Grigorie a acceptat să devină preot, s-a căsătorit cu Teosebia, cu care a dus o viaţă exemplară de slujitori ai Bisericii. Când a rămas văduv, pe la 385, Sfântul Grigorie de Nazianz (Sfântul Grigorie Teologul), prietenul Sfântului Vasile şi al Sfântului Grigorie de Nyssa, mărturisea despre Teosebia că era o soţie de preot cu adevărat sfântă.

Purtat de înţelepciune pe culmile contemplaţiei

Fiind mai degrabă o fire meditativă prin natura sa, înclinată în primul rând spre rugăciune şi cugetare la cele sfinte, Grigorie nu s-a remarcat ca un foarte bun administrator, aşa cum era fratele său, Sfântul Vasile cel mare, în Cezareea Capadociei. Îl întâlnim însă prezent la Sinodul II Ecumenic de la anul 381, unde a

participat în calitate de teolog remarcat în rândul episcopilor din Capadocia. Părinţii Sinodului, admirând pregătirea sa filosofică şi teologică, l-au numit "columnă a dreptei credinţe". În anul 394 este prezent la un alt sinod ţinut la Constantinopol.

Sunt celebre predicile sale în care tălmăceşte Sfânta Scriptură şi discursurile funebre pentru personalităţile mai de vază din timpul său.

Purtat de înţelepciune spre înălţimile contemplaţiei duhovniceşti, marele gânditor creştin, folosindu-se de cele mai alese forme ale gândirii vremii sale, a alcătuit scrieri "unice despre scopul vieţii creştinului, nesfârşita sa înaintare sau desăvârşire spirituală întru Dumnezeu. Scrierile ascetico-mistice ale Sfântului Grigorie al Nyssei se prezintă astfel ca o tâlcuire insuflată a chemării Mântuitorului Iisus Hristos adresate tuturor creştinilor… Sfântul Grigorie de Nyssa ne învaţă că vocaţia desăvârşirii este dată de însuşi numele de "creştin", care provine de la împărătescul nume al lui Hristos, Unsul lui Dumnezeu", cum spune Părintele nostru Patriarh Daniel în cuvântul înainte la volumul "Despre înţelesul numelui de creştin. Despre desăvârşire. Despre iubire faţă de săraci", al Sfântului Grigorie al Nyssei, tipărit anul trecut, în "Anul omagial al Sfinţilor Capadocieni". Referitor la vremea plecării lui la Domnul, se crede că acest lucru s-ar fi petrecut în anul 395.

Moaştele, donate de familia Mosco prin anii '70

O parte din moaştele Sfântului Grigorie de Nyssa se află, cum spuneam şi la Biserica "Domniţa Bălaşa" din Capitală. Ele au fost aduse aici din Grecia în urmă cu mai bine de patru decenii. Şi aşa cum spun părinţii slujitori ai Bisericii şi cum reiese din mărturiile epitropilor testamentari, moaştele au fost primite de familia Mosco, care are legătură directă cu familia Sfântului Voievod Martir Brâncoveanu şi implicit, cu domniţa Bălaşa. Această familie se trăgea din Sparta, din Peloponez. Socrul academicianului Bălăceanu Stolnici, Emanoil Hagi-Mosco, care a fost epitrop o perioadă îndelungată a acestui aşezământ, împreună cu Constantin Sturdza şi cu Grigore Brâncoveanu, alţi mari bărbaţi ai acestei familii, au donat bisericii moaştele Sfântului Grigorie de Nyssa, înainte de moarte, prin 1970. Pe racla sub formă de mască facială, în care erau păstrate aceste sfinte moaşte, probabil o părticică din partea frontală a Sfântului Grigorie de Nyssa, se afla inscripţionat anul 1792 şi cuvintele "acestea aparţin Sfântului Grigorie de Nyssa".

Sfântul
Grigorie

Sfântul
Grigorie
de Nisa

În România, biserica „Domniţa Bălaşa” din Bucureşti (paraclis patriarhal) păstrează fragmente din moaştele Sfântului Grigorie al Nissei. Ele au fost aduse aici în secolul al XIX-lea de către Emanoil Hagi-Moscu, împreună cu Constantin Sturdza şi Grigore Brâncoveanu.

(Foto) Odoarele Mănăstirii Mega Spileo

Pelerinii ce vin să se închine la Mănăstirea Mega Spileo, se bucură de o mulţime de sfinte moaşte. Mulţimea moaştelor sunt păstrate, cu mare evlavie, într-o sacristie încăpătoare şi frumos împodobită.

Moaşte:

⇒ Sfântul mare mucenic Mina,
⇒ Sfântul sfinţit mucenic Haralambie,
⇒ Sfântul Mucenic Nicolae din Corint,
⇒ Sfântul apostol întâiul mucenic şi arhidiacon Ștefan,
⇒ Sfântul mare mucenic Gheorghe, purtătorul de biruință,
⇒ Sfântul mare mucenic Teodor Tiron,
⇒ Sfântul mare mucenic Procopie,
⇒ Sfântul mucenic Trifon,
⇒ Sfântul apostol Timotei,
⇒ Sfântul ierarh Vlasie, episcopul Sevastiei,
⇒ Sfântul mare mucenic Artemie,
⇒ Sfântul mare mucenic şi tămăduitor Pantelimon,
⇒ Sfântul ierarh Miron, episcopul Cretei,
⇒ Sfântul sfinţit mucenic Ierotei, episcopul Atenei,
⇒ Sfântul ierarh Grigorie, episcopul Nissei,
⇒ Sfânta cuvioasă muceniță Paraschevi din Roma,
⇒ Sfântul ierarh Cosma, episcopul Maiumei,
⇒ Sfânta mare muceniță Varvara,
⇒ Sfântul sfinţit mucenic Foca, episcopul de Sinope,
⇒ Sfântul ierarh Eustatie, arhiepiscopul Antiohiei,
⇒ Sfântul mucenic Platon,
⇒ Sfântul mucenic Agatanghel,
⇒ Sfântul ierarh Chiril, arhiepiscopul Alexandriei,
⇒ Sfântul ierarh Ioan cel milostiv, patriarhul Alexandriei,
⇒ Sfântul cuvios Efrem Sirul,
⇒ Sfântul cuvios Macarie Egipteanul,
⇒ Sfântul mucenic Teoctist,
⇒ Sfântul apostol Andrei, cel întâi chemat, ocrotitorul României,
⇒ S fântul ierarh Vasile mărturisitorul, episcopul Pariei,
⇒ Sfântul nucenic Leontie,
⇒ Sfântul mucenic Agatonic,

⇒ Sfântul sfințit mucenic Policarp, episcopul Smirnei,
⇒ Sfântul cuvios Pahomie,
⇒ Sfântul mucenic Iachint,
⇒ Sfântul mucenic Elefterie Persul,
⇒ Sfântul mare mucenic Iacob Persul,
⇒ Sfântul sfințit mucenic Ignatie Teoforul, episcopul Antiohiei,
⇒ Sfântul cuvios Gheorghe Hozevitul,
⇒ Sfântul proroc Ioan Botezătorul și Înaintemergătorul Domnului,
⇒ Sfântul ierarh Donat, episcopul Evriei,
⇒ Sfântul cuvios Gheorghe de la Maleon,
⇒ Sfântul mare mucenic Mercurie,
⇒ Sfântul ierarh Partenie, episcopul Lampsacului,
⇒ Sfântul Antim din Chios,
⇒ Sfânta mare muceniță Marina,
⇒ Sfinții mucenici Rafael, Irina și Nicolae din Insula Lesvos,
⇒ Sfântul Macarie Notara, episcopul Corintului,
⇒ Sfântul ierarh Nectarie taumaturgul de la Eghina,
⇒ Sfântul mare mucenic Teodor Stratilat
⇒ Sfinții mucenici doctori fără de arginți Chir și Ioan,
⇒ Sfânta cuvioasă Eufrosina de la Mega Spileo,
⇒ Sfântul cuvios Simeon de la Mega Spileo,
⇒ Sfântul cuvios Teodor de la Mega Spileo

Relicvariul Mănăstirii Mega Spileo (Foto: Oana Nechifor)

Moaştele Sfinţilor Mina, Haralambie, Nicolae cel nou şi o părticică din capul Sfântului arhidiacon Ştefan (Foto: Oana Nechifor)

Moaştele Sfinţilor Mina, Haralambie, Nicolae cel nou şi o părticică din capul Sfântului arhidiacon Ştefan (Foto: Oana Nechifor)

Capul şi mâna dreaptă a Sfintei Eufrosina de la Mega Spileo (Foto: Oana Nechifor)

Moaştele Sfinţilor Gheorghe, Teodor Tiron, Haralambie, Procopie, Trifon şi Timotei (Foto: Oana Nechifor)

Moaştele Sfinţilor Vlasie, Procopie, Teodor Tiron, Gheorghe, Artemie, Haralambie, Pantelimon, Trifon şi Serafim (Foto: Oana Nechifor)

Cinstitele capete ale Sfinţilor Simeon şi Teodor, ctitorii Mănăstirii Mega Spileo (Foto: Oana Nechifor)

Moaştele Sfinţilor Miron, Ierotei al Atenei şi Grigorie al Nyssei (Foto: Oana Nechifor)

Moaştele Sfinţilor Parachevi, Cosma, Varvara, Trifon, Pantelimon, Foca, Haralambie şi Evstatie (Foto: Oana Nechifor)

Mâna stângă a Sfântului Haralambie (Foto: Oana Nechifor)

Moaştele Sfântului Trifon, Platon, Procopie, Pantelimon şi Agatanghel (Foto: Oana Nechifor)

Cinstitul cap al Sfintei Varvara (Foto: Oana Nechifor)

Moaştele Sfinţilor ierarhi Chiril, Ioan cel milostiv şi Atanasie (Foto: Oana Nechifor)

Moaştele Sfântului Efrem Sirul, Macarie Egipteanul şi Teoctist mucenicul (Foto: Oana Nechifor)

Moaştele Sfinţilor Andrei, Vasile de Neofanus, cuvios Leontie din Ahaia, Agatonic, Olimpias din Mitilini, cuvios Pahomie şi apostol Artema, părticele din moaştele Sfinţilor 70 de mucenici din Hios (Foto: Oana Nechifor)

Moaştele Sfinţilor Policarp, Iachint, Elefterie, Ignatie Teoforul şi Iacov Persul (Foto: Oana Nechifor)

Moaştele Sfinţilor Paraschevi, Gheorghe Hozevitul, Ioan Botezătorul, Donat de Paramithias, cionstitul cap al Sfântului Gheoghe al Ciprului, Trifon şi Mercurie (Foto: Oana Nechifor

Moaştele Sfinţilor Miron, Partenie şi Evstatie (Foto: Oana Nechifor)

Moaştele Sfinţilor Antim, Marina, Pantelimon, Rafail, Macarie Notara al Corintului şi Nectarie al Pentapolei (Foto: Oana Nechifor)

Palmele Sfinţilor Teodor Tiron şi Teodor Stratilat (Foto: Oana Nechifor)

Moaştele Sfinţilor doctori fără de arginţi Kir şi Ioan (Foto: Oana Nechifor)

Icoane

Erminia lui Dionisie din Furna (ed. Sofia, Bucureşti, 2000, pp. 152, 195) precizează că Sfântul Grigorie al Nissei trebuie zugrăvit ca episcop bătrân, cu barba ascuţită, zugrăvit ca şi Sfântului Vasile cel mare, fratele său, doar că mai vesel la figură şi mai bătrân, spunând: "Mulţumim Ţie, Împărate nevăzute, Carele cu puterea Ta cea nemăsurată toate le-ai făcut..."

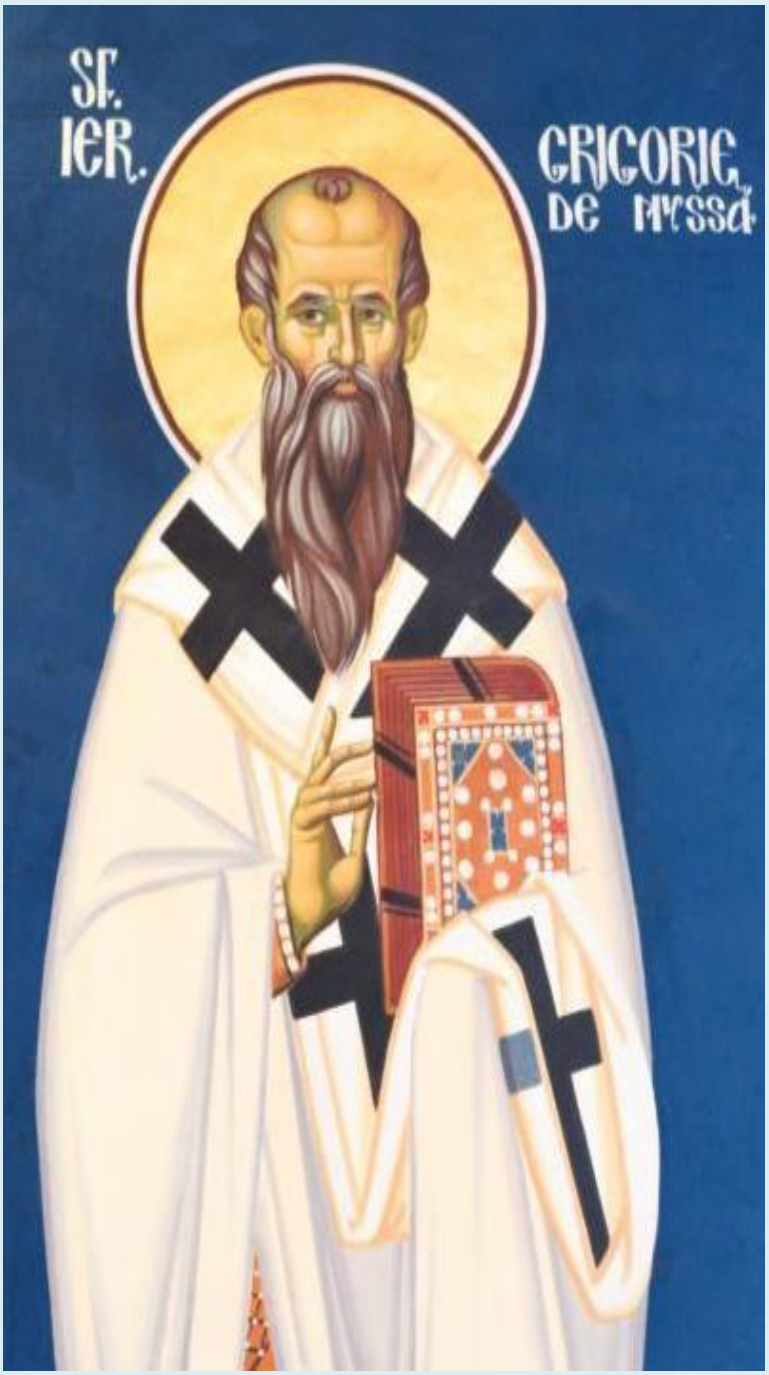

SF.
IER.
GRIGORIE
DE NYSSA

Ὁ ἅγιος
Γρηγόριος
ὁ Νύσσης
Ἐλευθέραν γὰρ εἶναι προσήκει πάντος φόβου τὴν ἀρετὴν καὶ ἀδέσποτον
ἱερὰ μονὴ βηθλεὲμ κορωπί

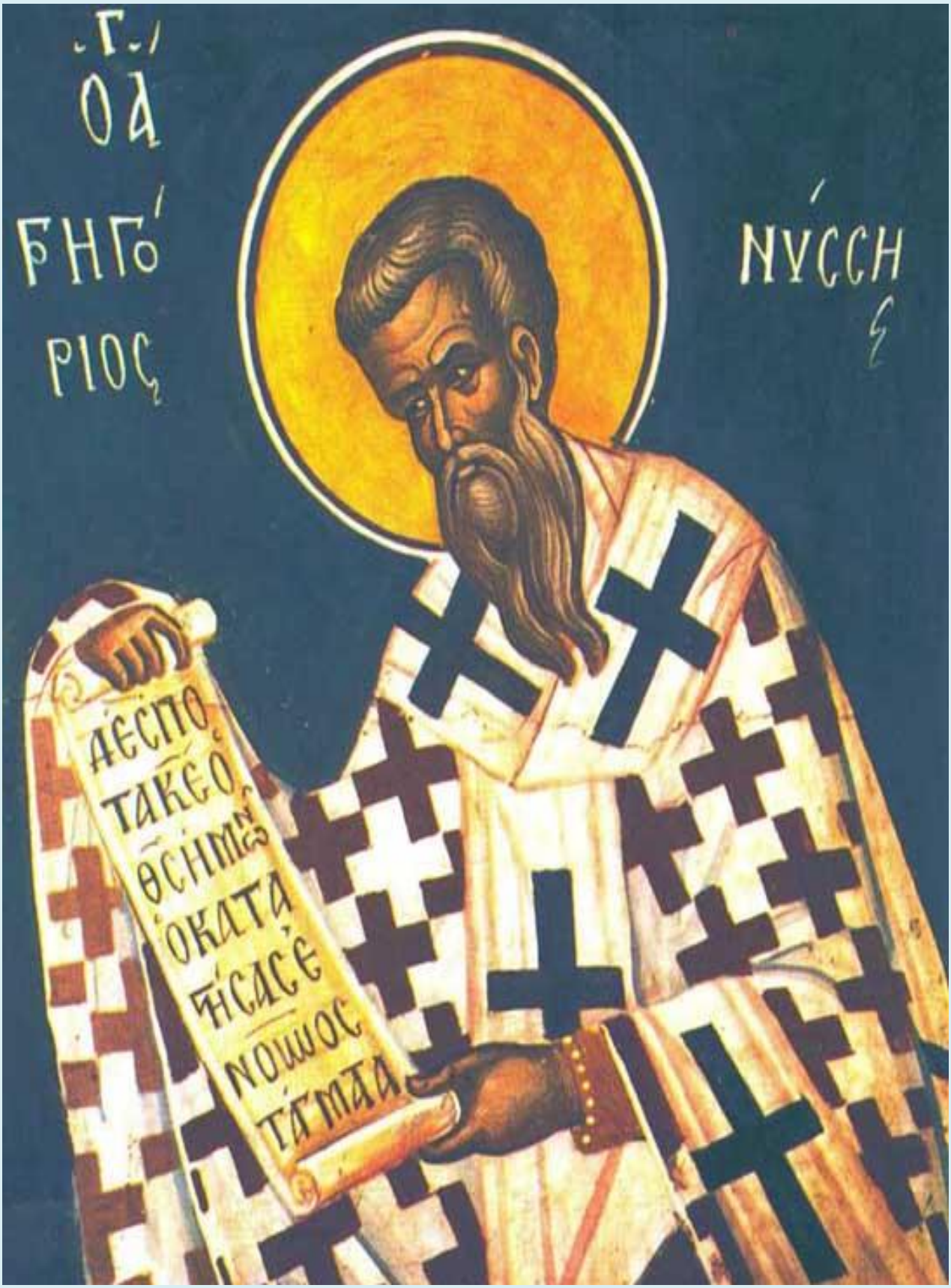
Γ
ΟΔ
ΓΗΓΟ
ΡΙΟΣ
ΝΥΣΣΗ
Σ
ΔΕΣΠΟ
ΤΑΚΕΟ
ΘΕΙΜΩΝ
ΟΚΑΤΑ
ΤΗΣΑΣΕ
ΝΟΜΟΣ
ΤΑΓΜΑΤΑ

SFANTUL GRIGORIE
BOTEZUL DOMNULUI

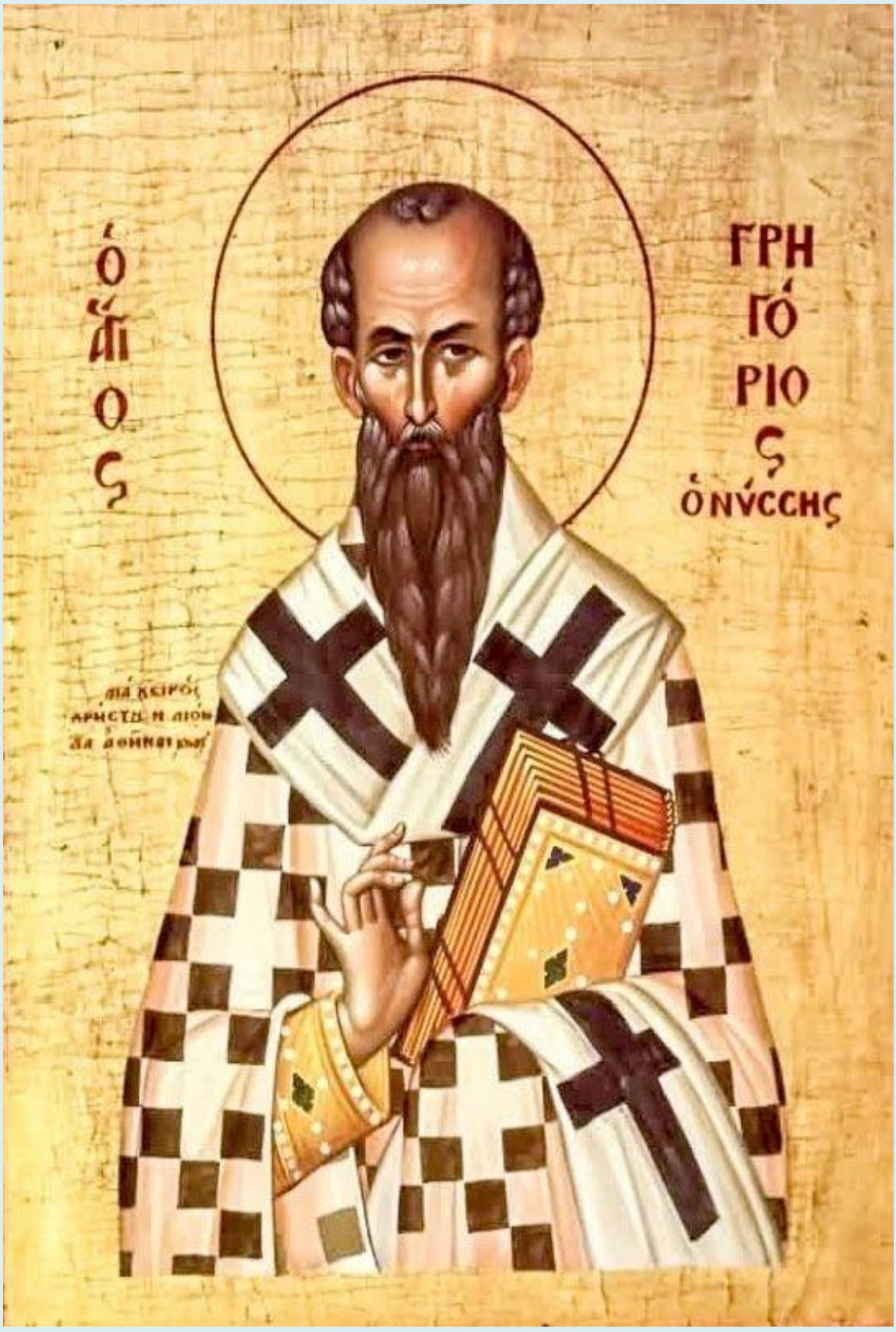
Ὁ ἅγιος
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
ὁ Νύσσης

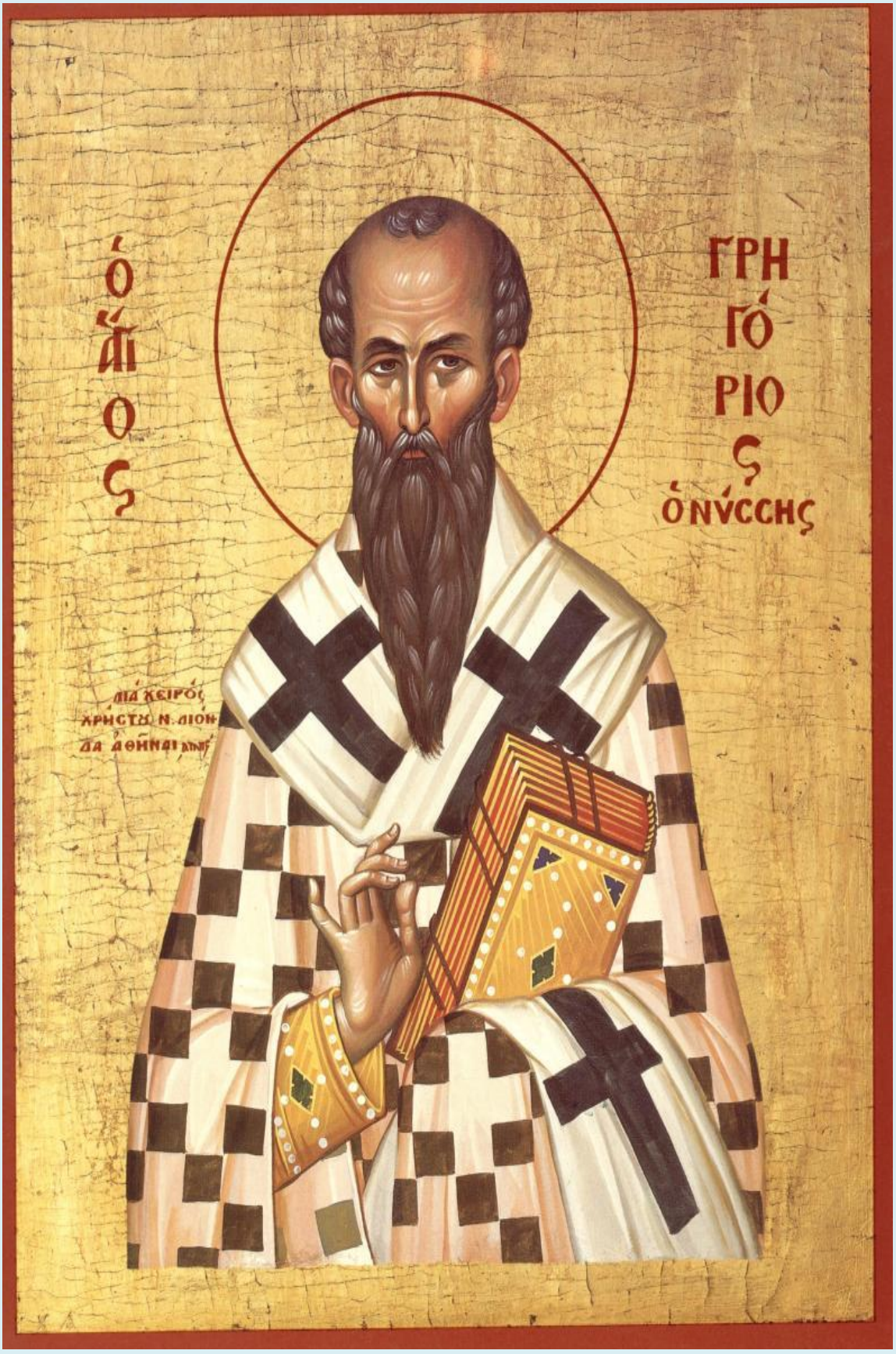
Ὁ ἅγιος
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
ὁ Νύσσης

Sfânta cuvioasă Teosevia , diaconiţa din Arsinol, care a fost mai înainte soţia Sfântului ierarh Grigorie de Nyssa, căruia aceasta i-a devenit fiică duhovnicească († 385)

Sfântul Grigorie, episcopul Nissei şi Cuviosul Dometian, episcopul Melitenei

Ο ΑΓΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
Ο Α. ΔΟ ΜΕΤΙΑΝΟΣ

10 ianuarie

Sf. Ierarh Grigorie de Nyssa
Sf. Ierarh Dometian
10 ianuarie

St. Gregory, St. Macrina, St. Emmelia, St. Peter of Sebaste, St. Basil the Great

The Holy Family of St. Basil: (left to right, first row) St. Peter of Sebaste, St. Basil the Great, St. Basil, St. Gregory, (second row) St. Theosevia, St. Naukratios, St. Emmelia, (top) St. Macrina

Η ΑΓΙΑ ΜΑΚΡΙΝΑ
Η ΑΓΙΑ ΘΕΟΣΕΒΕΙΑ
Η ΑΓΙΑ ΕΜΜΕΛΕΙΑ
Ο ΑΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ
Ο ΑΓΙΟΣ
Ο ΑΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
Ο ΑΓΙΟΣ ΠΕΤΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΕΙΑ
Ο ΑΓΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡ
ΧΕΙΡ Α. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛ

Ο Α
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
Η Α
ΕΜΜΕΛΙΑ
Η Α
ΜΑΚΡΙΝΑ
Ο Α
ΝΑΥΚΡΑΤΙΟΣ
Η Α
ΜΑΚΡΙ
ΝΑ
Ο Α
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

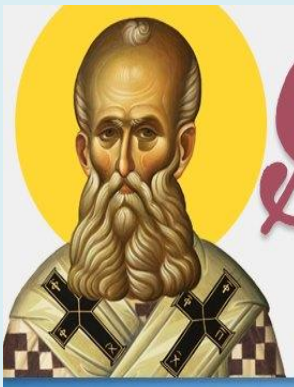

CINE SUNT SFINȚII Grigorie DIN CALENDAR?

BASILICA.RO

10 IAN
SF. GRIGORIE DE NYSSA

25 IAN
SF. GRIGORIE TEOLOGUL

12 MAR
SF. GRIGORIE DIALOGUL

06 APR
SF. GRIGORIE SINAITUL

22 IUN
SF. GRIGORIE DASCĂLUL

30 SEP
SF. GRIGORIE LUMINĂTORUL

14 NOV
SF. GRIGORIE PALAMA

17 NOV
SF. GRIGORIE TAUMATURGUL

20 NOV
SF. GRIGORIE DECAPOLITUL

23 NOV
SF. GRIGORIE AL ACRAGANDELOR

Insuflatul de Dumnezeu ierarh al Bisericii şi cinstitul scriitor de cântări al înțelepciunii, mintea cea priveghetoare a Nissei, Sfântul Grigorie, dănțuind şi desfătându-se cu îngerii întru Dumnezeiasca Lumină, se roagă neîncetat pentru noi toți.
Din Canonul de rugăciune către Sfântul Ierarh Grigorie, Episcopul Nissei (10 Ianuarie)
ZIARUL LUMINA

"Fiecare dintre noi este pictorul propriei sale vieți: sufletul este pânza, virtuțile sunt culorile, iar Hristos este modelul pe care trebuie să-L pictăm."

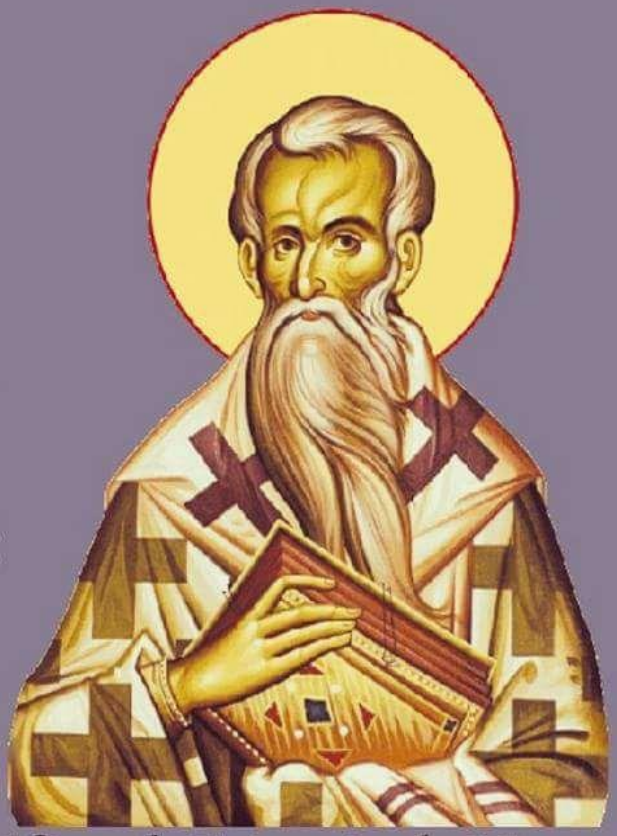

Sfântul Grigorie de Nyssa

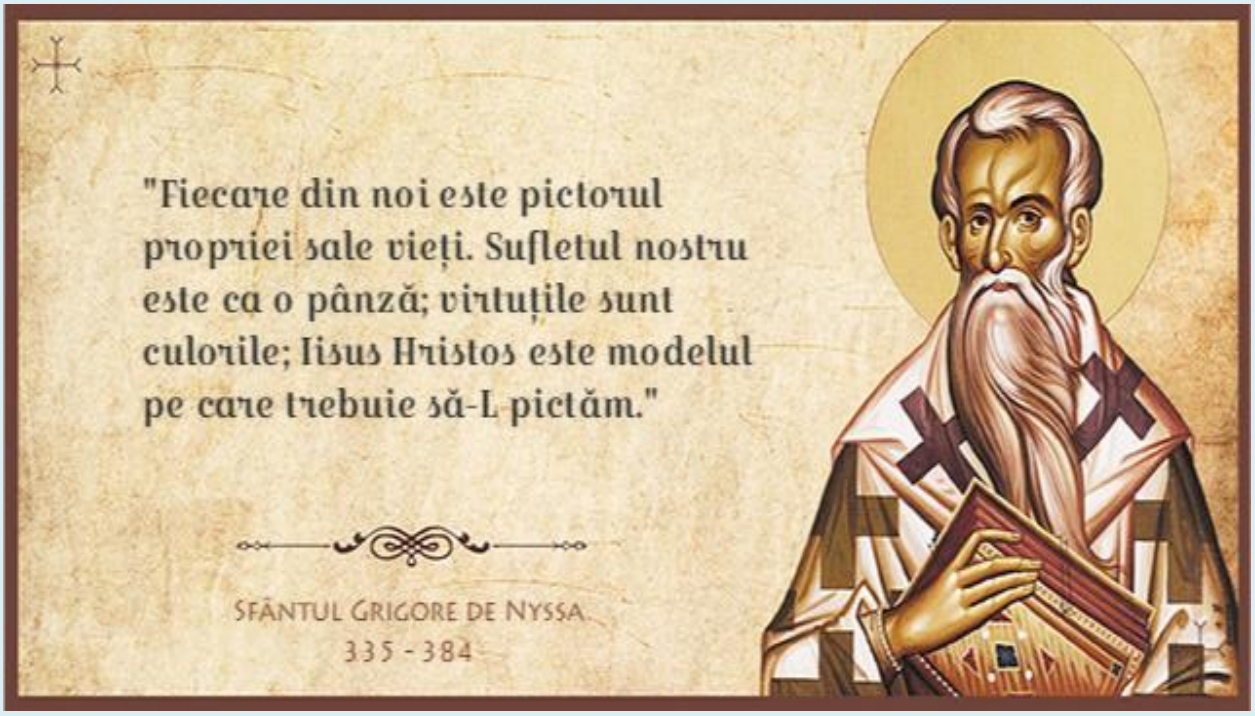

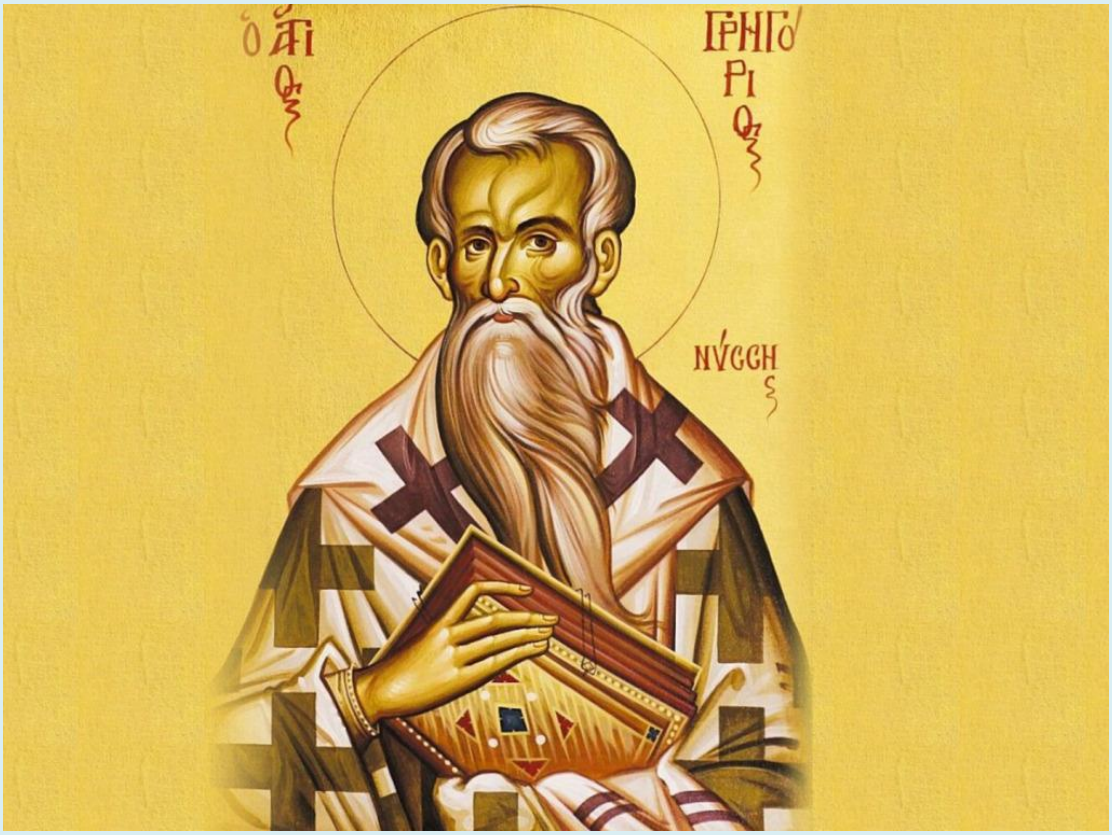
Ο ΑΓΙ
ΓΡΗΓΟ
ΡΙ
ΝΥΣΣΗ

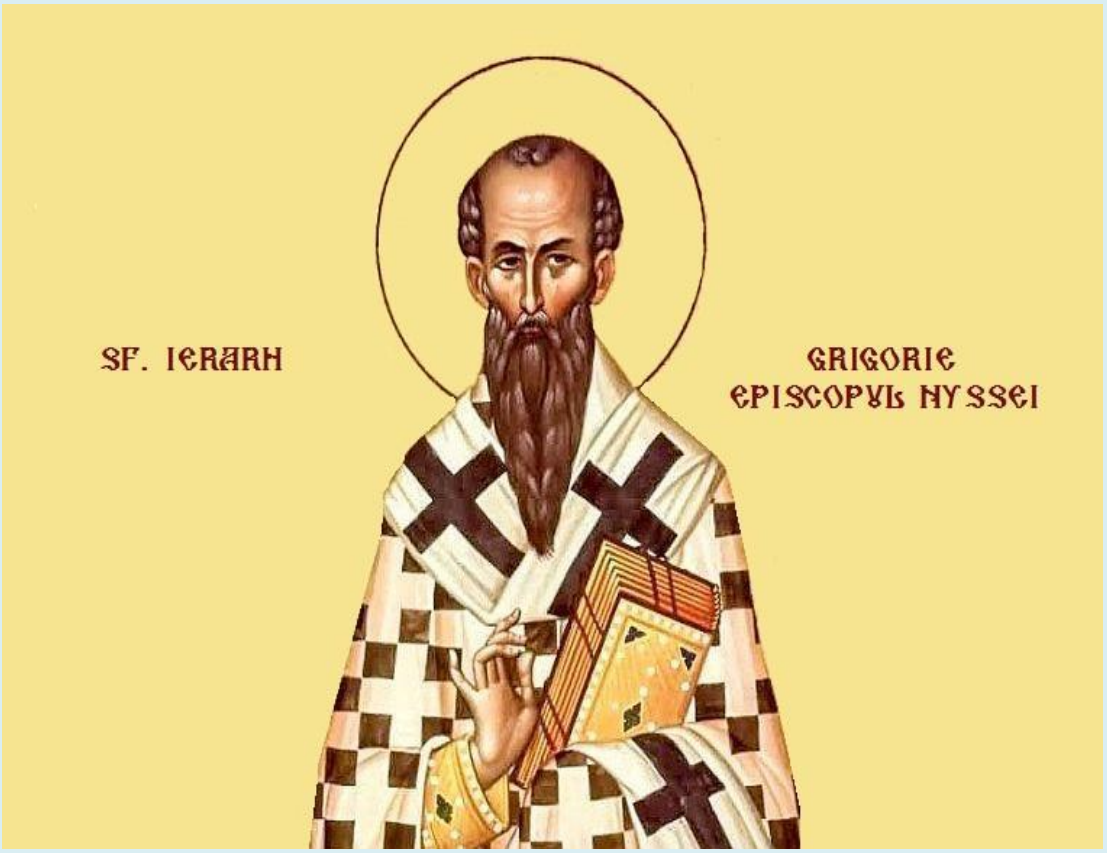
SF. IERARH
GRIGORIE
EPISCOPVL NYSSEI

Ο ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΝΥΣΣΗΣ
ἐπίσκοπος

SF. IER. GRIGORIE DE NYSSA
SF. IER. DOMETIAN

Troparul Sfântului Ierarh Grigorie, Episcopul Nissei

10 Ianuarie – Glasul 4

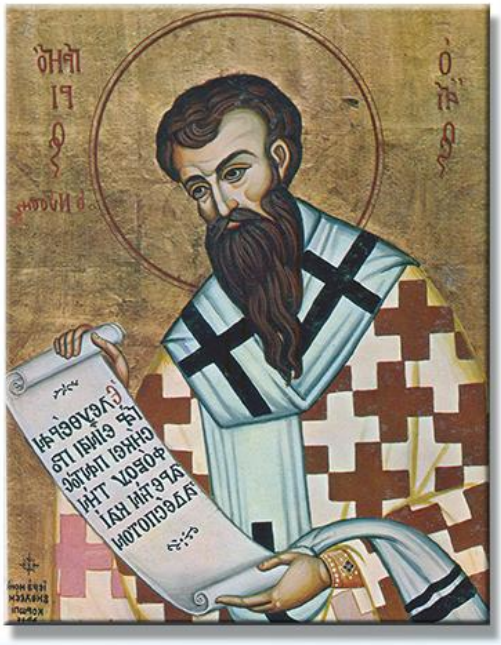

Dumnezeul părinților noștri
Care faci pururea cu noi după
blândețile Tale, nu îndepărta
mila Ta de la noi; ci, pentru
rugăciunile lor, în pace
îndreptează viața noastră.

Troparul Sfântului Ierarh Grigorie, Episcopul Nissei

10 Ianuarie – Glasul 4

Dumnezeul părinților noștri
Care faci pururea cu noi după
blândețile Tale, nu îndepărta
mila Ta de la noi; ci, pentru
rugăciunile lor, în pace
îndreptează viața noastră.

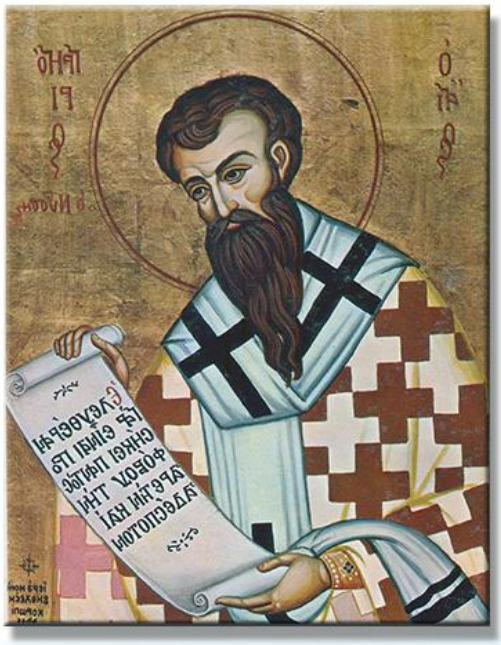

Bucuraţi-vă, Sfinţilor Petru şi Grigorie, arhiereii cei smeriţi al lui Hristos!